

รายงานการวิจัย

เรื่อง

แนวโน้มของจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าของสังคมไทย
“A Trend of the Number of Buddhist Monks and Novices in the
Next Decade in Thai Society”

โดย

พระมหาสหัส จิตสารโ และคณะ

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๔๓

๐๓๓ / ๒๕๔๓

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ISBN 978-974-364-683-6

รายงานการวิจัย

เรื่อง

แนวโน้มของจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าของสังคมไทย
“A Trend of the Number of Buddhist Monks and Novices in the
Next Decade in Thai Society”

โดย

พระมหาสหัส	จิตสาโร
พระมหาณรงค์ศักดิ์	ฐิติญาโณ
ดร.อินตา	ศิริวรรณ
นายเสนาะ	ผดุงฉัตร
นายบุญเลิศ	จิรภัทร์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๔๗

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ISBN 978-974-364-683-6

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

“A Trend of the Number of Buddhist Monks and Novices in the Next Decade in Thai Society”

by

Phramaha Sahas	Thitasaro
Phramaha Narongsak	Thitiyano
Dr.Intha	Siriwan
Mr.Sanau	Phadungchat
Mr.Boonlert	Chirapatra

Faculty of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University

B.E. 2547

Research Project Supported by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ISBN 978-974-364-683-6

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย : แนวโน้มของจำนวนพระภิกษุสามเณรในทศวรรษหน้าของสังคมไทย
ผู้วิจัย : พระมหาสหัส จิตสาโร พระมหาณรงค์ศักดิ์ ฐิติญาโณ
 ดร.อินตา ศิริวรรณ นายเสนาะ ผดุงฉัตร นายบุญเลิศ จิรภัทร์
ส่วนงาน : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปีงบประมาณ : 2547
ทุนอุดหนุนการวิจัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรของประเทศไทยในทศวรรษหน้า เป็นการศึกษาวิจัยทางด้านเอกสารเพื่อจัดทำเครื่องมือและจัดเก็บข้อมูลเชิงลึก สร้างเครื่องมือแบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากประชาชน และพระภิกษุสามเณรทั้งข้อมูลพื้นฐานทั่วไป และข้อมูลความคิดเห็น แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรซึ่งเป็น ปัจจัยตาม และปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรหรือตัวแปรอิสระอันเป็นปัจจัยผันแปร ซึ่งประกอบด้วย ค่านิยมต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1) ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวช (ปัจจัยที่ 2) การประพฤติกฎีปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่ 3) ศรัทธาประชาชนต่อพระพุทธศาสนาและการบวช (ปัจจัยที่ 4) และการศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพระพุทธศาสนาและการบวช (ปัจจัยที่ 5) ใช้จัดเก็บข้อมูลจากประชาชนและพระภิกษุสงฆ์ในภาคต่าง ๆ และกรุงเทพ-ปริมณฑล ผู้เป็นพุทธศาสนิกชน ประชาชน 219 คน พระภิกษุสามเณร 57 รูป รวมทั้งสิ้น 376 รูป/คน

พบว่า แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรลดลง ทั้งในความเห็นของประชาชนและพระภิกษุสามเณร แต่ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรอยู่ในระดับมากและปานกลาง แสดงว่าการบวชเรียนเป็นการบวชนอกพรรษาหรือการบวชระยะสั้นตามค่านิยมการบวชและศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา อีกทั้งปัจจัยทางเศรษฐกิจ การศึกษาของรัฐและคณะสงฆ์ต่อพระพุทธศาสนาและการบวช และการประพฤติกฎีปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนอยู่ในระดับมากและปานกลาง ซึ่งยังเป็นทัศนคติที่ส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอยู่ โดยผู้หญิงมีศรัทธาและค่านิยมต่อพระพุทธศาสนา และการบวชสูงกว่าผู้ชาย และต้องการให้บวชในพรรษามากกว่าผู้ชาย และเห็นความสำคัญของการศึกษาทั้งของรัฐและของคณะสงฆ์ว่ามีผลดีต่อพระพุทธศาสนาและการบวช ประชาชนที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือต่ำกว่า ให้ความสำคัญของการบวชในพรรษามากกว่าผู้จบการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ประชาชนผู้มีภูมิลำเนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือมีค่านิยมต่อการบวชและศรัทธาในพระพุทธศาสนามากกว่าภาคอื่น ซึ่งเป็นการส่งเสริมการบวชในพรรษา

มากกว่าภาคอื่น ภาครัฐเป็นอาชีพที่เห็นว่าแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรสูงกว่าอาชีพอื่น แสดงถึงความต้องการบวชในพรรษามากกว่าอาชีพอื่น พระภิกษุสามเณรที่มีอายุช่วง 20-40 ปี มีความเห็นว่า ศรัทธาประชาชนที่มีต่อพระพุทธศาสนาและการบวชสูงกว่าช่วงอายุอื่น

การที่ประชาชนมีค่านิยมและศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา และปัจจัยทางเศรษฐกิจ การศึกษา และการประเพณีของพุทธศาสนิกชนมีผลต่อการบวชและพระพุทธศาสนาอยู่ จึงควรนำปัจจัยที่มีต่อพระพุทธศาสนาและการบวช ที่เป็นการบวชนอกพรรษา หรือการบวชระยะสั้น ด้วยการปรับเปลี่ยนค่านิยมการบวช ให้เห็นคุณค่าของการบวชในพรรษา โดยการจัดการเรียนรู้ทั้งปรีชา และปฏิบัติของผู้ที่บวชเรียน ให้ได้รับความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนา ได้ฝึกปฏิบัติและการอบรมมากขึ้น เพื่อให้เข้าใจหลักธรรมขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า นำมาซึ่งปฏิบัติในชีวิตประจำวันและประยุกต์ใช้ในการทำงาน เป็นคนที่สมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรในทศวรรษหน้าเพิ่มขึ้น

นโยบายร่วมของรัฐ เอกชน และคณะสงฆ์ในการพัฒนาความร่วมมือในการพัฒนาการจัดการศึกษา การอบรมพัฒนาพระภิกษุสามเณร การส่งเสริมความประพฤติกของพระภิกษุสามเณร และการรณรงค์การนำหลักธรรมมาใช้และดำเนินชีวิตให้อยู่ในศีลธรรมอันดีงาม ซึ่งเป็นการกระตุ้นปัจจัยด้านความศรัทธา ค่านิยม และความประพฤติกของพุทธศาสนิกชนที่ดึงมาให้ความสำคัญ และมีแรงกระตุ้นต่อแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรให้มีจำนวนมากขึ้น

Research Title: A trend of Buddhist monks and novices number in the next decade of Thai Society

Researchers: Phramaha Sahas Thitasaro Phramaha Narongsak Thitiyano
Dr.Intha Siriwan Mr.Sanau Phadungchat
Mr.Boonlert Chirapatra

Department: Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fiscal Year: 2547 / 2004

Research scholarship sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

A trend of Buddhist monks and novices number in the next decade of Thai Society is a documentary research which be used to collected deeply data for making a questionnaires to ask people, Buddhist monks and novices about general database and view-point. A trend of monks and novices number is a independent factor, otherwise a dependent factor or variable factor consist of Value of Becoming a Monk (First Factor), The Economical State to Becoming a Monk (Second Factor), The Practice Way of Buddhists (Third Factor), The Faith (Forth Factor), another is Governmental and Buddhism Education (Fifth Factor).

The data have been collected from people, monks and novices in different parts of Thailand including in Bangkok and its surrounding totally 376 persons. There are 219 persons for Buddhists and 57 persons for monks-novices.

Found that a trend of Buddhist monks and novices number in the opinions of people, monks and novices is decreased. But those considering factors are in the high and medium range. It shows that being monkshood in the short time or out of Buddhist lent is popular.

High and Medium Range of Value, Faith, Economical State, Practice Way and Governmental and Buddhism Education is good for supporting Buddhism, Moreover female have higher value and faith in becoming a monkshood than male. They consider that Governmental and Buddhism Education are good for Buddhism and people who graduate Bachelor Degree or lower give more interested in being monkshood than higher ones. For, people who lived in the northeastern and northern parts of Thailand got higher value and faith of becoming a monk than

the others. In this sense, it seems to support being monkhood in the Buddhist lent. The teacher views that trend of monks and novices number are higher than other occupations. This shows teacher may become a monk more than other occupation. Monks and novices view 20-40 years old persons get higher faith in Buddhism more than others.

People get Value, Faith in high level compose of Economical State, Education and Practice Way which effect to becoming a monk are good. This is a good chance to change the value of being a short time or out of Buddhist lent monkhood to be Buddhist lent monkhood by showing how good monkhood in Buddhist lent is, setting study and practice lesson up for more understand in Buddhism, more practice. Then apply it to daily life and work, be better human than the past. These could help to increase number of Buddhist monks and novices in the next decade.

Government, individual and Buddhist organization Co-operation Policy should be developing educational management, Buddhist monks and novices, practical way of Buddhist monks and novices and inviting to apply Buddhist teaching in daily life with the good morality. This will be activated value, faith, good practice way of Buddhists to be important and increases the number of Buddhist monks and novices.

Research Title : A Trend of the number of Buddhist monks and novices in the next decade in Thai Society

Researcher : Phramaha Sahas Thitasaro Phramaha Narongsak Thitiyano
Dr.Intha Siriwan Mr.Sanau Phadungchat
Mr.Boonlert Chirapatra

Department : Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fiscal Year : 2547 / 2004

Research scholarship sponsor : Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

The research study about the document to do tools and collect the deep data to manage about questionnaires to collect the datas from people and monks-novices is the general data-base and the view-point data. The tenden of the number of monks and novices is the independent and dependent factor which is variable to depend upon the value of becoming-monk to study (First Factor) the economical state to becoming-monk to study (Second Factor), the way of practice of Buddhists (Third Factor), the faith of people to Buddhism and the procedure about governmental and Sangha Orders education to Buddhism and becoming monk to study (fifth Factor)

The method of data collection form people and different parts of Sangha-Orders including Bangkok and Surrounding of Buddhists amount 219, monks and novices 57, total 376 persons.

Truly the a trend of the number of monks and novices were decreased in the view of people and monks-novices. But the factor to numbers result of monks-novices in the rank of large and middle. It may be said the becoming to study during the end of Buddhist lent or becoming monk in a short time according to the value of becoming monk and the faith to Buddhism however the economical factor, state and Sangha-Order education to Buddhism and the way of practice of Buddhists are on the level of large and middle which they are encouraged and

supported the Buddhism. But, generally all of most women have the faith and the value to Buddhism and becoming-monk to study more than men. Moreover, they have needed to become monks in Buddhist lent and they want to have seen the importance of education both the government and Sangha-Order which it has a part of goodness to Buddhism and becoming-monk. For, the people have finished Education in the level of Bachelor and under this level. All of them have thought that the importance of becoming-monk in Buddhist lent more than the persons who have finished education upon the higher beachelor. For, people who lived in the northeastern and north part of Thailand. They have got the value of becoming-monk and the faith in Buddhism more than other parts. In this regard, it seems to support the becoming-monk to study in Buddhist lent more than other parts. The professional teachers have seen that the tendency about number of monks and novices higher than other vocation and they want to becoming-monk in Buddhist lent. For monks and novices are 20-40 years who are their view point to Buddhism and becoming-monk more and higher other vocations.

People's viewpoints to value and faith to Buddhism, economical and educational factors and Buddhist's practice have affected to becoming-monk and Buddhism. So they should bring the factors which then have a goodness to Buddhism. To becoming-monk in the end of Buddhist lent or a short time to adjust value's change to see the becoming-monk's value in Buddhist lent.

Promotion and encongragement to study both theory and practice to obtain the factor of learning, understanding in Buddhism. Moreover to practice and train to make them understand the Dhammas's principle of Buddha to apply in daily life and working here. For all of these one the more extreme perfect to get more monks and novices in the next decate.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรในทศวรรษหน้า ได้รับทุนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ดำเนินการวิจัย และได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องจนสามารถสำเร็จเป็นรูปเล่มได้ เพราะได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากผู้มีเมตตาทุกท่าน เริ่มตั้งแต่ท่านผู้ให้ข้อมูลเบื้องต้นทั้งกรอกแบบสอบถามและตอบการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งท่านที่ให้คำปรึกษาด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพราะว่าหากปราศจากข้อมูลแล้ว การวิจัยครั้งนี้จะดำเนินต่อไปไม่ได้เลย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณพระครูสุตกิจบริหาร คณบดีคณะครุศาสตร์ที่กรุณาสนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยและคณะตลอดมา และขอขอบพระคุณพระครูปลัดสุวัฒนวิจิรคุณ (ไสว โชติโก) ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่กรุณาประสานงานด้านต่าง ๆ ให้ผู้วิจัยและคณะได้รับทราบข้อมูลต่าง ๆ ตลอดมา

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณคณาจารย์พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่ทุก ๆ ท่านในคณะครุศาสตร์ที่เป็นกำลังใจอยู่ข้าง ๆ ตลอดเวลา

พระมหาสหัส ฐิตสาโร และคณะ

พฤศจิกายน 2548

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.4 กรอบความคิดในการวิจัย	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากกรวิจัย	5
1.6 นิยามคำศัพท์	5
1.7 สมมติฐานในการวิจัย	5
1.7.1 ด้านความเห็นของประชาชน	5
1.7.2 ด้านความเห็นของพระภิกษุสามเณร	7
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	9
แนวคิดทฤษฎี	9
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	11
2.1 ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในสังคมไทย	12
2.1.1 พระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ	13
2.1.2 พระพุทธศาสนาเป็นแกนนำและรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย	15
2.1.3 พระพุทธศาสนาเป็นหลักนำทางการพัฒนาชาติไทย	20
2.2 ความสำคัญของพระสงฆ์ในสังคมไทย	23
2.2.1 พระสงฆ์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	24
2.2.2 พระสงฆ์เป็นหลักนำในการพัฒนาชาติไทย	27
2.2.3 พระสงฆ์กับการพัฒนาคนและการพัฒนาจิต	29

2.3	แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณร	34
2.4	เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	40
บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย	47
3.1	ประชากรและตัวอย่าง	47
3.2	วิธีดำเนินงาน	48
3.3	การสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย	48
บทที่ 4	การวิเคราะห์ข้อมูล	51
4.1	ข้อมูลพื้นฐาน	52
4.1.1	ประชาชน	52
4.1.2	พระภิกษุสามเณร	52
4.2	ข้อมูลความเห็นต่อแนวโน้ม และปัจจัยที่มีผลต่อจำนวน พระภิกษุสามเณร	52
4.2.1	ประชาชน	52
4.2.2	พระภิกษุ	58
บทที่ 5	สรุปอภิปรายและข้อเสนอแนะ	63
5.1	สรุป	63
5.2	อภิปราย	68
5.3	ข้อเสนอแนะ	68
	บรรณานุกรม	71
	ภาคผนวก	73
	ผนวก ก ข้อมูลพื้นฐานสำหรับประชาชนทั่วไป	74
	ผนวก ข แบบสอบถามสำหรับประชาชน	87
	ผนวก ค ข้อมูลพื้นฐานสำหรับพระภิกษุ สามเณร	91
	ผนวก ง แบบสอบถามสำหรับพระภิกษุ สามเณร	107
	ประวัติผู้วิจัยและคณะ	111

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	48

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การดำรงอยู่ของสังคมไทยต้องอาศัยพระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งอย่างมาก นับตั้งแต่ สมัยสุโขทัยที่พ่อขุนรามคำแหงได้อาราธนาหัวหน้าพระสงฆ์ศรีลังกามาจากนครศรีธรรมราชในภาคใต้มาเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ที่สุโขทัย และเมื่อ 150 ปีที่ผ่านมาชาวไทยได้ มีโอกาสตอบแทนคุณของศรีลังกาด้วยการที่พระเจ้าบรมโกษฐ์ทรงส่งพระและคณะไปฟื้นฟูการอุปสมบทในศรีลังกาหลังจากที่สมณสงฆ์ในเกาะลังกาได้ขาดสูญไปเพราะการกดขี่ของ โปรตุเกส แต่ด้วยความเสียสละที่ยิ่งใหญ่ของพระ การอุปสมบทจึงได้รับการฟื้นฟูและมีการ สถาปนา สยามนิกายในศรีลังกามีชื่อจากประเทศมาตุภูมิ และชื่อพระอุมาลีเรียกว่า สยามโปลาสิมหานิกาย¹ พระพุทธศาสนาได้หยั่งรากลึกลงในสังคมไทยมาช้านาน นับแต่สมัยสุโขทัยทั้งทางด้านการปกครอง การศึกษา วัฒนธรรม และชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมไทยที่ยึดหลักพระธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นหลัก ทำให้สังคมไทยมีวิถีชีวิตและความเป็นอยู่แบบพุทธ กล่าวคือ มีศีลธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต มีความซื่อสัตย์สุจริต ประกอบสัมมาอาชีพในการเลี้ยงชีวิต การเข้าวัดทำบุญ ฟังธรรม ปฏิบัติธรรม รักษาอุโบสถในวันพระ และมีการเจริญสติภาวนาอยู่เป็นนิจ ทั้งนี้วิถีชีวิตของไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งมานับตั้งแต่สมัยสุโขทัย หากผู้ใดจะครองเรือน ประกอบอาชีพการงาน และจะไปสู่ขอลูกสาวบ้านไหน พ่อแม่ของผู้ชายจะบอกว่า “บวชให้พ่อให้แม่ก่อนเถอะลูก พ่อแม่จะได้อันสงส์ของการได้บวชให้กับลูก” หรือพ่อแม่ของฝ่ายหญิงจะถามว่า “บวชเรียนหรือยัง ถ้ายังไปบวชเรียนมาอย่างน้อยสักพรรษาหนึ่งก่อน แล้วจึงจะมาพูดจากันเรื่องการอยู่กินกับฝ่ายหญิง”

สาเหตุใหญ่ของการให้กุลบุตรบวชเรียนเป็นพระภิกษุ สามเณรอย่างน้อยพรรษาหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ได้เรียนรู้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ก่อน เพื่อนำหลักธรรมมาใช้ในการประพฤติปฏิบัติตนเองหรือนำมาใช้ในการครองเรือน นอกจากนั้นสังคมไทยยังถือว่าการบวชทำให้ได้เรียนหลักธรรมในด้านการปฏิบัติ ซึ่งเป็นหัวใจของการบวชเนื่องจากการปฏิบัติธรรมด้วยการเจริญจิตภาวนา จะช่วยอบรมจิตของผู้นั้น จึงจะเรียกว่าบัณฑิต หรือ ทิด ตามที่สังคมไทยใช้เรียก

¹ พระเทพโศภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พระพุทธศาสนาในประเทศไทยสมัยปัจจุบัน, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547), หน้า 21.

บุคคลที่บวชเรียนแล้วภายใต้ร่มกาสาวพัสตร์ ดังนั้นสังคมส่วนใหญ่จึงยึดถือคุณธรรมความดีเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เน้นเรื่องของการยึดมั่นจิตใจมากกว่าวัตถุ มีจิตใจเอื้อเฟื้อต่อกันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เห็นใครปฏิบัติดีปฏิบัติชอบก็จะยินดี และให้ความเคารพ โดยเฉพาะสมณสาธูป ท่านใดมีวัตรปฏิบัติดีน่าเลื่อมใสก็จะได้รับการยกย่อง มีผู้อุปถัมภ์ช่วยเหลือทำให้เกิดความเจริญแก่พระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย และเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของคนไทย

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหลักที่สำคัญคู่ชาติไทยมาแต่อดีต ทำให้วิถีชีวิตในสังคมไทยอันมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ มีรากฐานมาจากการหล่อหลอมด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีวัดเป็นหน่วยปฏิบัติการหลักของสถาบันพระพุทธศาสนา วัดได้ทำหน้าที่ในการสืบทอดพระพุทธศาสนา และการปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม อันดีงามแก่พระพุทธรูปศาสนิกชนและประชาชนจากชนรุ่นหนึ่งสู่ชนอีกรุ่นหนึ่ง นับเนื่องจากอดีต จนถึงปัจจุบันมาเป็นเวลานาน วัดจึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของชุมชน อาทิ เป็นศูนย์กลางแห่งกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนเป็นแหล่งการศึกษาของประชาชน¹ ประเทศไทยเป็นนี้บุญคุณอย่างมากต่อคณะสงฆ์ศรีลังการุ่นเก่าที่ในสมัยก่อน โน้นนำพระพุทธศาสนาไปเผยแพร่ที่ประเทศไทย และขออนุมัติอนุญาตประชาชนชาวศรีลังกาในการพิทักษ์รักษาเชื้อสายของ สายาโมปาติมหานิกาย อย่างไม่ขาดสายเป็นเวลานานถึง 250 ปี คณะสงฆ์ได้ฝ่าคลื่นลมมรสุมรอดพ้นวิกฤตมาเป็นเวลากว่า 2,500 ปี นับตั้งแต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงก่อตั้งคณะสงฆ์นี้ขึ้นมา ถ้าคณะสงฆ์ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และประยุกต์ใช้พระธรรมวินัยอย่างถูกต้อง ตาม พุทธประสงค์ด้วยสติปัญญา พระพุทธศาสนาก็จะดำรงคงอยู่สถาพรในอนาคตและเพื่อประโยชน์สุขแห่งมวลมนุษยชาติตลอดไป²

การดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นหลักของประเทศในทุกด้านจะต้องอาศัยบริษัทสี่ โดยเฉพาะพระภิกษุสงฆ์ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และศาสนกิจทั้งในด้านจำนวน และคุณภาพ คือ จำนวนพระภิกษุและสามเณร และการปฏิบัติที่เป็นไปในลักษณะปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบพบว่าจำนวนวัดทั้งหมดในประเทศไทยยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปี 2531 มี 28,499 วัด 2535 มี 29,322 วัด 2541 มี 30,102 วัด และ 2545 มี 32,000 วัด จำนวนพระภิกษุสามเณรในประเทศไทยปี 2531 มีจำนวนพระภิกษุ 289,348 รูป สามเณร 137,638 รูป 2535 มีพระภิกษุ 285,068 รูป สามเณร

¹ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), *ต้องฟื้นฟูวัด ให้ชนบทพัฒนาสังคมไทยจึงจะก้าวหน้าได้มั่นคง*, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2546), หน้า (ก).

² พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), *พระพุทธศาสนาในประเทศไทยสมัยปัจจุบัน*, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547), หน้า 25.

104,492 รูป 2540 มีพระภิกษุ 265,956 รูป สามเณร 87,695 รูป¹ แม้ว่าจำนวนวัดจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่จำนวนภิกษุและสามเณรมีแนวโน้มลดลง ทำให้นำเป็นห่วงของการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา และการพัฒนาไปของสังคมไทย และวิถีชีวิตไทยว่าจะสามารถดำรงอยู่โดยสามารถแข่งขันได้ใน สถานการณ์ที่ปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว และวิถีไทยมีความเป็นไปได้ที่สามารถดำเนินมาได้ใน หลายครั้งหลายหน แม้แต่ครั้งจะโหมกระหน่ำอย่างรุนแรง แม้ในสถานการณ์ปัจจุบันและที่กำลัง ดำเนินอยู่ในอนาคต ดังนั้นเพื่อให้รู้ว่าสถานการณ์สังคมไทยและพระพุทธศาสนาในประเทศไทย อย่างไร โดยเฉพาะแนวโน้มของจำนวนพระภิกษุและสามเณร ซึ่งเป็นแกนหลักในการปฏิบัติพระ ธรรมวินัย การประยุกต์ใช้ พระธรรมวินัย การปฏิบัติศาสนกิจ การเผยแผ่ธรรม และความ เจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา จึงจำเป็นต้องศึกษาวิจัยเพื่อให้รู้ถึงแนวโน้มของจำนวนพระภิกษุ สามเณร และสาเหตุของการเกิดแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง ซึ่งจะช่วยให้แนวโน้มของจำนวน พระภิกษุสามเณรเป็นไปเพื่อการดำรงของพระพุทธศาสนา และการเจริญงอกงามของ พระพุทธศาสนาให้เป็นหลักในด้านต่าง ๆ แก่สังคมไทย และวิถีไทยต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาแนวโน้มของจำนวนพระภิกษุ สามเณรในทศวรรษหน้าของสังคมไทย
- 1.2.2 เพื่อศึกษาให้ทราบอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการดำเนินชีวิตของสังคมไทย

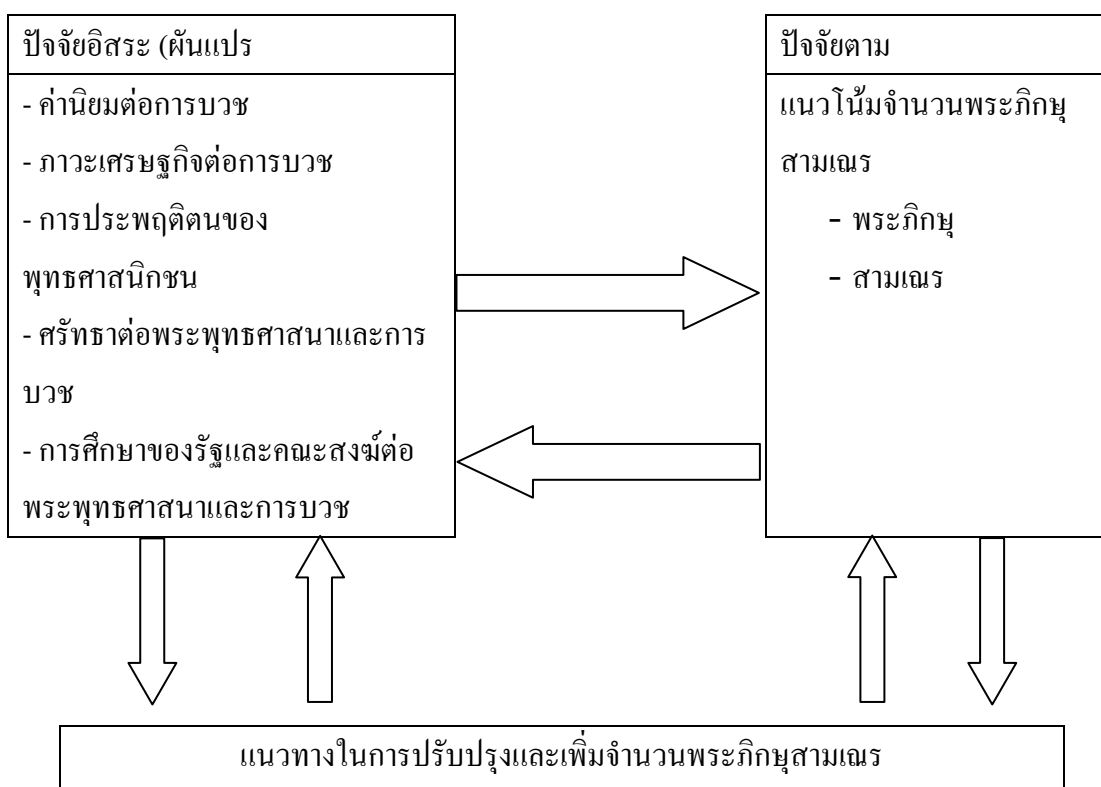
1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าของสังคมไทย ทำการจัดเก็บข้อมูล ทุติยภูมิจากหน่วยงานที่เป็นแหล่งข้อมูลโดยตรง ทั้งจำนวน ภิกษุ สามเณร ผลิตภัณฑ์มวลรวม ประชาชาติ จำนวนประชากร จำนวนโครงการสามเณรภาคฤดูร้อน และข้อมูลอื่น ๆ ที่ เกี่ยวข้อง พร้อมกับการสำรวจความคิดเห็นจากพระภิกษุ สามเณร พระสังฆาธิการ ประชาชนในภาคต่าง ๆ และกรุงเทพฯ -ปริมณฑล ในช่วงปี พ.ศ. 2547 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2547) และแนวโน้มจำนวน พระภิกษุ

¹ กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ข้อมูลพื้นฐานด้านการศาสนา, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การ ศาสนา, 2540), หน้า 4-11.

1.4 กรอบความคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรในทศวรรษหน้าของสังคมไทย เพื่อค้นหาปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร ทั้งที่บวชระยะสั้นและบวชหลายพรรษาจากพระภิกษุสามเณรและประชาชนในภาคต่าง ๆ และกรุงเทพฯ-ปริมณฑล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร การจัดเก็บข้อมูลในการวิจัยประกอบด้วย ปัจจัยตาม หรือจำนวนพระภิกษุสามเณร กับปัจจัยอิสระหรือปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร ปัจจัยตาม คือ จำนวนพระภิกษุสามเณรในปัจจุบันและในอนาคต ปัจจัยอิสระหรือปัจจัยกำหนดหรือมีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร ได้แก่ ค่านิยมต่อการบวชเรียน ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวช การประเพณีของพุทธศาสนิกชน ศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและการบวช การศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพระพุทธศาสนาและการบวช เพื่อนำข้อมูลมาประยุกต์ใช้ในการหาแนวทางเพิ่มจำนวนพระภิกษุสามเณรให้แก่คณะสงฆ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และพุทธศาสนิกชนจะได้นำมาใช้ในการพิจารณา นำไปใช้ในการส่งเสริมให้มีจำนวนพระภิกษุสามเณรเพิ่มขึ้น

ปัจจัยหรือตัวแปรต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1.5.1 ทำให้ทราบถึงแนวโน้มของจำนวนพระภิกษุ สามเณร ที่ผ่านมาของแต่ละภูมิภาคและ ของประเทศไทย ว่ามีแนวโน้มลดลงหรือเพิ่มขึ้น

1.5.2 ทำให้ทราบถึงอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการดำเนินชีวิตของสังคมไทย ปัจจัยที่มีผลทำให้สังคมไทยมีค่านิยมในการบวชเรียนของลูกหลานมากขึ้นหรือน้อยลง

1.6 คำนิยามศัพท์

1. แนวโน้ม หมายถึง ลักษณะของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นหรือที่จะเกิดขึ้นในอดีตหรือที่น่าจะเกิดขึ้นในอนาคต สำหรับในที่นี้หมายถึง แนวโน้มของปัจจัยที่มีต่อจำนวนพระภิกษุ สามเณร หรือจำนวนพระภิกษุ สามเณร

2. ทศวรรษ หมายถึง ในช่วงสิบปีสังคมไทยมีสิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้น เช่น จำนวนพระภิกษุ สามเณรในทศวรรษหน้ามีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงตามปัจจัยต่าง ๆ

3. ประชากร หมายถึง กลุ่มของข้อมูลทั้งหมดที่ต้องการศึกษาในที่นี้คือ จำนวนพระภิกษุ สามเณรทั้งหมด

4. ปัจจัย หมายถึง สิ่งที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของจำนวนพระภิกษุสามเณรทั้งในทางบวกและทางลบ

5. ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่คนในสังคมมีความโน้มเอียงหรือสนใจที่จะทำ

1.7 สมมติฐานในการวิจัย

1) ด้านความเห็นของประชาชน

1.1) ความสัมพันธ์ระหว่างแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณร (ปัจจัยตาม) กับปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร (ปัจจัยต้นแปร) ซึ่งมีอยู่ 5 ปัจจัย

$$H_0: \rho_1 = 0, \rho_2 = 0, \rho_3 = 0, \rho_4 = 0, \rho_5 = 0$$

ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณร

$$H_a: \rho_1 \neq 0, \rho_2 \neq 0, \rho_3 \neq 0, \rho_4 \neq 0, \rho_5 \neq 0$$

ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรมีความสัมพันธ์กับแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณร

1.2) เปรียบเทียบแนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณรและปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร แยกตามข้อมูลพื้นฐานของประชาชน คือ

1. เพศ (ชายและหญิง) ที่แตกต่างกัน

$H_0 : \mu_1 = \mu_2$ แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน

$H_a : \mu_1 \neq \mu_2$ แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรแตกต่างกัน ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรแตกต่างกัน

2. อายุ (20-30, 31-40, 41-50, 51-60, มากกว่า 60) แตกต่างกัน

$H_0 : \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \mu_4 = \mu_5$ แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน

$H_a : \mu_1 \neq \mu_2 \neq \mu_3 \neq \mu_4 \neq \mu_5$ แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรแตกต่างกัน ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรแตกต่างกัน

3. วุฒิกการศึกษา (ปวส., ปริญญาตรี, ปริญญาโท, ปริญญาเอก) แตกต่างกัน

$H_0 : \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \mu_4$ แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน

$H_a : \mu_1 \neq \mu_2 \neq \mu_3 \neq \mu_4$ แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรแตกต่างกัน ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรแตกต่างกัน

4. อาชีพ (เกษตรกร, รัฐบาล, ครู, ทหาร, ตำรวจ, ผู้บริหารเอกชน, เจ้าของกิจการ, อื่น ๆ) แตกต่างกัน

$H_0 : \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \mu_4 = \mu_5 = \mu_6 = \mu_7$ แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน

$H_a : \mu_1 \neq \mu_2 \neq \mu_3 \neq \mu_4 \neq \mu_5 \neq \mu_6 \neq \mu_7$ แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรแตกต่างกัน ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรแตกต่างกัน

5. รายได้ (5,000-10,000, 10,001-20,000, 20,001-30,000, 30,001-40,000, มากกว่า 40,000) แตกต่างกัน

$H_0 : \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \mu_4 = \mu_5$ แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน

$H_a : \mu_1 \neq \mu_2 \neq \mu_3 \neq \mu_4 \neq \mu_5$ แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรแตกต่างกัน ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรแตกต่างกัน

6. ภูมิภาค (กรุงเทพฯ, ภาคกลาง, ภาคเหนือ, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ภาคใต้, ภาคตะวันออก) แตกต่างกัน

$H_0 : \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \mu_4 = \mu_5$ แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน

$H_a : \mu_1 \neq \mu_2 \neq \mu_3 \neq \mu_4 \neq \mu_5$ แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรแตกต่างกัน ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรแตกต่างกัน

2) ด้านความเห็นของพระภิกษุสามเณร

2.1) ความสัมพันธ์ระหว่างแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณร (ปัจจัยตาม) กับปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร (ปัจจัยต้นแปร) ซึ่งมีอยู่ 5 ปัจจัย

$$H_0 : \rho_1 = 0, \rho_2 = 0, \rho_3 = 0, \rho_4 = 0, \rho_5 = 0$$

ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณร

$$H_a : \rho_1 \neq 0, \rho_2 \neq 0, \rho_3 \neq 0, \rho_4 \neq 0, \rho_5 \neq 0$$

ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรมีความสัมพันธ์กับแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณร

1.2) เปรียบเทียบแนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณรและปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร แยกตามข้อมูลพื้นฐานของพระภิกษุสามเณร คือ

1. สถานภาพ (พระภิกษุ สามเณร) ที่แตกต่างกัน

$H_0 : \mu_1 = \mu_2$ แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน

$H_a : \mu_1 \neq \mu_2$ แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรแตกต่างกัน ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรแตกต่างกัน

2. อายุ (20-30, 31-40, 41-50, 51-60, มากกว่า 60) แตกต่างกัน

$H_0 : \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \mu_4 = \mu_5$ แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน

$H_a : \mu_1 \neq \mu_2 \neq \mu_3 \neq \mu_4 \neq \mu_5$ แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรแตกต่างกัน ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรแตกต่างกัน

3. วุฒิการศึกษา (ม.6, ปวช., ปวส., ปริญญาตรี, ปริญญาโท, ปริญญาเอก) แตกต่างกัน

$H_0 : \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \mu_4 = \mu_5 = \mu_6$ แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน

$H_a : \mu_1 \neq \mu_2 \neq \mu_3 \neq \mu_4 \neq \mu_5 \neq \mu_6$ แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรแตกต่างกัน ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรแตกต่างกัน

4. ฐานะหรือตำแหน่งในวัด (พระลูกวัด, ผู้ช่วยเจ้าอาวาส, เจ้าอาวาส, อื่น ๆ) ต่างกัน

$H_0 : \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \mu_4$ แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน

$H_a : \mu_1 \neq \mu_2 \neq \mu_3 \neq \mu_4$ แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรแตกต่างกัน ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรแตกต่างกัน

5. ภูมิภาค (กรุงเทพฯ, ภาคกลาง, ภาคเหนือ, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ภาคใต้, ภาคตะวันออก) ต่างกัน

$H_0 : \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \mu_4 = \mu_5$ แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน

$H_a : \mu_1 \neq \mu_2 \neq \mu_3 \neq \mu_4 \neq \mu_5$ แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรแตกต่างกัน ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรแตกต่างกัน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎี

พระพุทธศาสนาเป็นภูมิปัญญาสูงสุดของมนุษยชาติ เมื่อนำมาพร้อมกับศาสนาอื่น ๆ พระพุทธศาสนาจะช่วยให้มนุษยชาติพบทางออกจากวิกฤตการณ์ปัจจุบัน ซึ่งรุนแรงยิ่งนักและยากที่จะพบทางออก หรือเป็นไปได้เลยก่อนจะเกิดการล่มตึกเวสต์เทรตเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2544 ประมาณ 2-3 ปี ได้มีนักปราชญ์ตะวันตก (ฝรั่ง) 3 คน คือ Larsio, Grof และ Russell ได้พูดคุยกันที่เมืองเล็ก ๆ แห่งหนึ่งริมฝั่งแคลิฟอร์เนีย สองวันสองคืน มีความตอนหนึ่งว่า “อารยธรรมตะวันตกเป็นอารยธรรมวัตถุนิยม บริโภคนิยม ที่มีเงินเป็นสัญลักษณ์ เงินทุนนับมหาศาลที่เคลื่อนไหวด้วยความเร็วของแสงมีเพียงร้อยละ 0.2 เท่านั้นที่ทำประโยชน์ทางเศรษฐกิจ นอกนั้นเป็นไปเพื่อถกฉวยแย่งชิงด้วยโลกจริตเสรีและโหดร้าย ก่อให้เกิดการทำลายความเป็นมนุษย์อย่างรุนแรง ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำลายการอยู่ร่วมกันหรือสังคม ทำลายวัฒนธรรม ทำลายมิติทางศาสนธรรม ทั้งนี้ตัวมนุษย์เอง ธรรมชาติแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และศาสนธรรมเป็น “ทุนชีวิต” (อาจารย์ประเวศ วะสี) ที่ยังชีวิตให้เป็นไปได้คุณภาพ แต่ด้วยมิจลาทิจู มนุษย์ ในโลกได้ทำลายทุนชีวิต เพื่อเปลี่ยนให้เป็น “เงิน” เงินนิยมหรือทุนนิยมจึงทำลายทุนชีวิตลง ก่อให้เกิดวิกฤตการณ์แก่มนุษย์และธรรมชาติไปทั่วพื้นพิภพ วิกฤตการณ์ครั้งนี้แก้ไขไม่ได้ในภพภูมิเดิมอันเป็นภพภูมิทางวัตถุ มนุษย์ต้องยกภพภูมิไปสู่ภพภูมิเหนือวัตถุ หรือเหนือโลก หรือโลกุตระภูมิ ซึ่งใช้คำต่าง ๆ กัน เช่น การปฏิบัติทางจิตสำนักบ๊าง การปฏิบัติทางจิตวิญญูณบ๊าง¹

การปกป้องพระพุทธศาสนาจากการเข้าใจผิดและนำไปใช้ผิด โคนพระสงฆ์จะต้องสร้างความมั่นใจได้ว่า ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนต่อคฤหัสถ์อย่างถูกต้อง เช่น ให้คำแนะนำและช่วยเป็นภาระทางด้านการศึกษา ขณะเดียวกันพระสงฆ์เองต้องรักษาพระวินัยอย่างเคร่งครัด การทำงานด้านสาธารณะด้วยความเมตตา เพื่อช่วยแก้ปัญหาสังคม ดังนั้นคณะสงฆ์ต้องปฏิบัติตามพระธรรม

¹ พระไพศาล วิสาโล, *พุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต*, (กรุงเทพฯ : มุลนิธิศตวรรษที่ 21, 2546), หน้า 1.

วินัย และประยุกต์ใช้พระธรรมวินัยอย่างถูกต้องตามพุทธประสงค์ด้วยสติปัญญา ย่อมทำให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่สถาพรในอนาคต เพื่อประโยชน์แห่งมวลมนุษยชาติตลอดไป¹

จุดอ่อนของพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน (พ.ศ. 2546) ชาวพุทธ (ชาวบ้าน) **ไม่รู้ว่าอะไรเป็นพุทธศาสนา** พระพุทธศาสนาให้**เสรีภาพในการนับถือและการประพฤติปฏิบัติ** ซึ่งอาจกลายเป็นช่องทางให้คนเถลไถล เพราะฉะนั้นจะต้องกำกับเสรีภาพด้วยการศึกษาค้นคว้าพัฒนาตนเพื่อให้เกิดเสรีภาพอย่างถูกต้องนำไปทำสิ่งที่ถูกต้อง วัฒนธรรมไทยที่การบวชเรียนเหลือเพียงประเพณีการบวช ซึ่งเป็นการเสื่อมไปมากที่บวชโดยไม่รู้ว่าบวชทำไม ในชนบทมากแห่งบวชแล้วไม่เรียน ไม่รู้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นอะไร บางส่วนบวชแล้วกลับเบื่อหน่ายพระพุทธศาสนามากกว่าเดิม ดังนั้นการบวชเรียนให้ผู้ที่บวชเข้ามาแล้วได้ศึกษา ได้เรียน คือ การรู้และปฏิบัติอย่างถูกต้องตามหลักไตรสิกขา คือ สีล สมาธิ ปัญญา การบวชเรียนที่เสื่อมนั้นถดถอยลงในแง่จึงความมุ่งหมาย และเนื้อสาระรวมทั้งสภาพภายนอกของสังคม คือ ระยะเวลาการบวชที่ลดลง คนบวชในพรรษาเหลือน้อย เช่น บวชหนึ่งเดือน ครึ่งเดือน เจ็ดวันหรือน้อยกว่าเจ็ดวันทำให้การบวชเป็นเพียงได้ชื่อว่าได้บวชขาดครูอาจารย์สอนนับแต่ทำวัตรสวดมนต์ จึงควรฟื้นฟูประเพณีการบวชเรียนขึ้นมาด้วยหลักสูตรระยะสั้น หลักสูตรระยะยาวตามระยะเวลาการบวช²

พระพุทธศาสนามีองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ทรงก่อตั้งหรือพระศาสดา มีพระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์หรือหลักธรรมอันเป็นคำสอน มีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้สืบทอด รักษา เผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้า โดยมีพระวินัยเป็นกฎ ระเบียบ ข้อบังคับให้พระภิกษุสงฆ์ต้องปฏิบัติตาม มีพิธีกรรมทางศาสนาให้พระภิกษุสงฆ์ซึ่งเป็นสาวก และพุทธศาสนิกชนซึ่งเป็นอุบาสก อุบาสิกา ปฏิบัติในการประกอบพิธีกรรม อันได้แก่ พิธีอุปสมบท พิธีกรานกฐิน พิธีการสวดมนต์ ทำวัตรเย็น และมีโบสถ์ ศาลาการเปรียญเป็นศาสนสถานที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม มีกุฏิเป็นที่พักอาศัยของพระภิกษุ³ องค์ประกอบเหล่านี้มีความสำคัญในทุกองค์ประกอบ หากขาดพระภิกษุสงฆ์ผู้เป็นสาวก หรือนักบวชในพระพุทธศาสนา ย่อมจะทำให้การประพฤติปฏิบัติในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเสื่อมถอยไป ยากแก่การดำรงไว้ให้พุทธศาสนิกชนรับคำสอนและเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ แสดงให้เห็นว่าการดำรงอยู่และความเจริญของพระพุทธศาสนาขึ้นอยู่กับ

¹พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พระพุทธศาสนาในประเทศไทยสมัยปัจจุบัน**, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547), หน้า 23-25.

² พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **ต้องฟื้นฟูวัด ให้ชนบทพัฒนาสังคมไทยจึงจะก้าวหน้าได้มั่นคง**, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2546), หน้า 27-31.

³จรัส พยักราชศักดิ์, **อีสาน 1. ศาสนาและวรรณกรรมนิยมในท้องถิ่น**, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2534), หน้า 7.

พุทธศาสนิกชน และพระภิกษุสามเณรหรือชาวพุทธซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติศาสนธรรมอันเป็นคำสอนของ พระพุทธเจ้าโดยเฉพาะจำนวนพระภิกษุสามเณรผู้ศึกษาพระธรรมและผู้ปฏิบัติศาสนธรรม ศาสนกิจ ให้เป็นประโยชน์แก่สังคมและพุทธศาสนิกชนจะได้ปฏิบัติตาม หากมีจำนวนพระภิกษุสามเณร จำนวนมาก ย่อมจะทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสามารถทำได้อย่างกว้างขวาง และทั่วถึง โดยเฉพาะพระสงฆ์ที่ประพฤติดี ปฏิบัติชอบยิ่งทำให้การเผยแผ่ธรรมนั้นมีคุณภาพและ ประสิทธิภาพ ทำให้เกิดผู้บรรลุดมมุ่งหมายของพระพุทธศาสนาคือผู้บรรลุดมธรรม มีดวงตาเห็น ธรรมเป็นเสขบุคคล และ อเสขบุคคลอันเป็นบุคคลที่พระพุทธศาสนาต้องการให้บรรลุดมถึง

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

เอกสารวรรณกรรมที่ใช้ในการทำวิจัยศึกษาแนวโน้มของจำนวนพระภิกษุ สามเณร ใน ทศวรรษหน้าของสังคมไทย ได้แก่

1. จรัส พยักราชศักดิ์, ดร. (2534). อีสาน ศาสนา และวรรณกรรมนิยมในท้องถิ่น.
2. ทินพันธ์ นาคะตะ, ศาสตราจารย์ ดร. (2529). พระพุทธศาสนากับสังคมไทย.
3. ปรีชา บุญรอด. (2537). แนวโน้มการลาสิกขาของพระสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระ เปรียญและพระนิสิตหรือนักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์.
4. พระเทพโสภณ (ประยูร มีกฤษ), ศาสตราจารย์. (2547). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย ไทยสมัยปัจจุบัน.
5. พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2540). ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะ ศาสนาประจำชาติ.
6. พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). ต้องฟื้นฟูดาวให้ชนบทพัฒนาสังคมไทยจึงจะ ก้าวได้มั่นคง.
7. พระไพศาล วิสาโล. (2546) พุทธศาสนาในอนาคตแนวโน้มและทางออกจาก วิกฤต.
8. ฝ่ายวิจัยและประเมินผล กองแผนงาน กรมการศาสนา. (2542). การศึกษาผลงานวิจัย ของกรมการศาสนาปีงบประมาณ 2535-2542.
9. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2547). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย.
10. มานพ ถนอมศรี. (2540). คนไทยสมัยก่อน.

2.1 ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในสังคมไทย

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหลักที่สำคัญคู่ชาติไทยมาแต่อดีต ทำให้วิถีชีวิตในสังคมไทย อันมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ มีรากฐานมาจากการหล่อหลอมด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีวัดเป็นหน่วยปฏิบัติการหลักของสถาบันพระพุทธศาสนา วัดได้ทำหน้าทีในการสืบทอดพระพุทธศาสนาและการปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันดีงามแก่พุทธศาสนิกชนและประชาชน จากชนรุ่นหนึ่งสู่ชนอีกรุ่นหนึ่ง นับเนื่องจากอดีตจนถึงปัจจุบัน มาเป็นเวลานาน วัดจึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของชุมชน อาทิ เป็นศูนย์กลางแห่งกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เป็นแหล่งการศึกษาของประชาชน ในปัจจุบันวัดยังมีความสำคัญต่อชุมชน และมีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนคู่กับสถาบันทางสังคมในชุมชน ดังนั้นวัดซึ่งเป็นศาสนสถานของพระพุทธศาสนา จะต้องจัดกิจกรรมเพื่อสังคมโดยเป็นผู้แนะนำและอำนวยความสะดวกให้ประชาชนดำรงชีวิตด้วยความผาสุกและมั่นคง เป็นสื่อกลางระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้ความร่วมมือกันประสานประโยชน์เพื่อพัฒนาสังคมในท้องถิ่น เมื่อวัดต่าง ๆ ทั่วราชอาณาจักรดำเนินการได้พร้อมเพรียงกันจะเป็นพลังที่ส่งเสริมให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้ามั่นคงอยู่คู่บรรพบุรุษพระพุทธศาสนาสืบไป¹

แม้ว่าพุทธศาสนามีใช่เป็นศาสนาที่เกิดขึ้นในประเทศไทย แต่เป็นศาสนาที่หยั่งรากลึกในประเทศไทยมาเป็นเวลานาน วิถีชีวิตของคนไทยมีความผูกพันกับพุทธศาสนาจนกล่าวได้ว่าวิถีชีวิตของคนไทยคือ วิถีแห่งพระพุทธศาสนา ด้วยเหตุที่พระพุทธศาสนาเป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมไทยต่าง ๆ มากมาย เช่น ประเพณี และพิธีการต่าง ๆ ในสังคมหรือชุมชนจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ถ้าไม่ใช่เรื่องสืบเนื่องกับพระพุทธศาสนาโดยตรง ก็ต้องมีกิจกรรมในพระพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ด้วยเสมอ เมื่อถึงเทศกาลวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ชาวพุทธจึงนิยมน้อมนำหลักธรรมและคุณของพระรัตนตรัยมาเป็นข้อปฏิบัติเป็นกรณีพิเศษเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาโดยให้สอดคล้องกับสาระสำคัญของวันสำคัญนั้น ๆ ซึ่งถือว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ของความ เป็นชาวพุทธที่ดี² นับตั้งแต่อดีตตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงปัจจุบัน พุทธศาสนายังคงเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทยมีส่วนสำคัญในด้านต่าง ๆ มากมายกับคนไทยและสังคมไทย

¹ พลตำรวจโทอุดม เจริญ, อ่างใน พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), *ต้องฟื้นฟูวัด ให้ชนบทพัฒนาสังคมไทยจึงจะก้าวหน้าได้มั่นคง*, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2546), หน้า (ก).

² เสนาะ ผดุงฉัตร, *วันวิสาขบูชา และพิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ*, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2546), หน้า 1.

2.1.1 พระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ

พระพุทธศาสนานั้นเรากล่าวกันว่าเป็นศาสนาประจำชาติ การถืออย่างนี้เป็นประเพณีที่สืบต่อมาโดยถูกต้องตามสมควรแก่เหตุ คือ การที่พระพุทธศาสนากับชนชาติไทยได้มีความสัมพันธ์แนบแน่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งในทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ในทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชาติไทยเนื่องมาด้วยกันกับความเป็นมาของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะนับตั้งแต่สมัยที่ชนชาติไทยมีปรากฏในประวัติศาสตร์อันชัดเจน ชาวไทยก็ได้นับถือพระพุทธศาสนาต่อเนื่องตลอดมา จนกล่าวได้ว่าประวัติศาสตร์ของประเทศไทย เป็นประวัติศาสตร์ของชนชาติที่นับถือพระพุทธศาสนา ในด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนไทยได้ผูกพันประสานกลมกลืนกับหลักความเชื่อ และหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนาตลอดเวลายาวนานจนทำให้เกิดการปรับตัวเข้าหากัน และสนองความต้องการกันและกัน ตลอดจนผสมกลมกลืนกับความเชื่อถือ และข้อปฏิบัติสายอื่น ๆ ที่มีมาในหมู่ชนชาวไทย ถึงขั้นที่ทำให้เกิดมีระบบความเชื่อและความประพฤติปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาที่เป็นแบบของไทย โดยเฉพาะอันมีรูปลักษณะและเนื้อหาของตนเองที่เน้นเด่นบางแง่บางด้านเป็นพิเศษ แยกออกได้จากพระพุทธศาสนาอย่างทั่ว ๆ ไปซึ่งเรียกได้ว่า เป็นพระพุทธศาสนาแบบไทย หรือพระพุทธศาสนาของชาวไทย¹

วัฒนธรรมไทยทุกด้านมีรากฐานสำคัญมาจากพระพุทธศาสนา ถ้อยคำมากมายในภาษาไทยมีต้นกำเนิดมาจาก ภาษาบาลี และมีความหมายที่สืบเนื่อง ปรับแปรหรือประยุกต์มาจากคติในพระพุทธศาสนา แบบแผนและครรลองตามหลักการของพระพุทธศาสนา ได้รับการยึดถือเป็นแนวทางและเป็นมาตรฐานสำหรับความประพฤติการบำเพ็ญกิจการหน้าที่และการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทยทุกระดับ ทั้งสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ครองประเทศ และไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินคนไทยทั่วทั้งหมดตั้งแต่องค์พระเจ้าแผ่นดินลงมา จนถึงผู้ชายชาวบ้านสามัญแทบทุกคนได้บวชเรียนรับการศึกษาจากสถาบันพระพุทธศาสนา ดังมีประเพณีบวชเรียนเป็นหลักฐานสืบมา วัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาของสังคมไทย เป็นแหล่งคำสั่งสอนการฝึกอบรมและอำนวยการความรู้ทั้งโดยตรงแก่ผู้เข้าไปบวชเรียนอยู่ในวัด และโดยอ้อมแก่ทุกคนในชุมชนที่อยู่แวดล้อมวัด ชุมชนทุกแห่งแม้แต่หมู่บ้านในชนบทห่างไกล ต่างก็มีวัดประจำเป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็นศูนย์กลางกิจกรรมของชุมชน

กิจกรรมใหญ่ที่มีความสำคัญของรัฐ ของชุมชน จะมีส่วนประกอบด้านพระพุทธศาสนาเป็นพิธีการ เพื่อเน้นย้ำความสำคัญและเสริมคุณค่าทางจิตใจ แม้แต่กิจกรรมเล็กน้อยจนถึงการประกอบกิจส่วนตัวของบุคคลในชีวิตประจำวันเช่น ตื่นนอน ล้างหน้า ออก

¹ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สหธรรมิก, 2540), หน้า 2.

เดินทางไปทำงานจนถึงเข้านอน อาจเคร่งครัดถึงกับนำคำสอนและข้อปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนาเข้าแทรกเป็นส่วนนำสำหรับเตือนสติ กระตุ้นเร้าในทางกุศล หรือเพื่อความเป็นสิริมงคล (ดังปรากฏต่อมาภายหลัง บางทีเตือนกลางเหลือเพียงเป็นการทำตาม ๆ กันมาเป็นเรื่องโชคลาง หรือสักว่าทำพอเป็นพิธี) เหตุการณ์ทั้งหลายในช่วงเวลา และวัยต่าง ๆ ของชีวิตเช่น การเกิด การแต่งงาน และการตาย ทำให้มีความสำคัญและความดึงมาด้วยกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา กล่าวได้ว่าชีวิตของคนไทยผูกพันอิงอาศัยกันกับพระพุทธศาสนาเต็มตลอดตั้งแต่เกิดจนถึงตาย สภาพที่กล่าวมานี้เป็นมาช้านานแล้ว จนฝังลึกในจิตใจและวิถีชีวิตของชาวไทยกลายเป็นเรื่องหล่อหลอม ก่อเนื้อกระดูก นิรันดรใจคอ พื้นฐานทางจิตของคนไทย ให้มีลักษณะเฉพาะตน ที่เรียกว่าเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทย และทำให้พูดได้อย่างมั่นใจและถูกต้องว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของประเทศไทย

เมื่อประมาณ 100 ปีเศษที่ผ่านมา ประเทศไทยถูกคุกคามโดยลัทธิอาณานิคม เป็นเหตุให้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงระบบแบบแผนต่าง ๆ ในการบริหารประเทศตามแบบอย่างประเทศตะวันตก เพื่อเร่งรัด ปรับปรุงตัวให้เจริญทัดเทียม ซึ่งจะช่วยต้านทานป้องกันอำนาจครอบงำของประเทศที่กำลังเทียวล่าอาณานิคมอยู่ในเวลานั้น โดยเริ่มตั้งแต่เปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาไปจนถึงการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง รวมทั้งการไหลบ่าเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตกอย่างมากและถาโถมเข้ามามากขึ้นเป็นลำดับ ทำให้วิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปในแนวทางที่แปลกแยกห่างเหินจากวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทยมากขึ้นทุกที แม้ว่าเอกราชของประเทศไทยจะได้รับการดำรงรักษาให้รอดพ้นปลอดภัยมาได้ แต่เอกลักษณ์ของสังคมไทยก็ได้รับการกระทบกระเทือนจนสึกกร่อน และเลือนลางไปเป็นอันมาก เมื่อเวลาผ่านมาจนถึงยุคสมัยปัจจุบัน ความแปลกแยกห่างเหินจากวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนไทย และความกร่อน เลือนไม่ชัดเจนของเอกลักษณ์ไทยทำให้คนไทยจำนวนไม่น้อยเกิดความไม่มั่นใจหรือลังเลที่จะพูดว่า พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของประเทศไทย โดยเฉพาะในด้านการเมือง แม้ว่าบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญในข้อความว่า “พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ” มีผู้ตีความเป็นการบ่งบอกโดยนัยว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติเพราะกำหนดตายตัวให้พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันคู่กับสถาบันพระมหากษัตริย์และเป็นหลักประกันว่า องค์พระประมุขของชาติทรงเป็นศาสนิกชนแห่งศาสนาเดียวกันกับประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศของพระองค์ แต่กระนั้นคนไทยจำนวนไม่น้อยแม้แต่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบชะตากรรมของประเทศชาติก็ยังขาดความมั่นใจต่างพยายามหลีกเลี่ยงที่ใช้คำพูดและข้อความ ข้อเขียนด้วยประโยคสั้น ๆ ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ หรือพูดออกมาอย่างอึกอักอ้อมอ้อม ขาดความมั่นใจและไม่แน่วแน่เข้มแข็ง

ในที่สุดความยืนยันตัวเองว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ได้กลับคืนมาอีกครั้งหนึ่ง เมื่อชาวไทยทั่วทั้งประเทศได้ฟังกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงตรัสต่อเรื่องพระสันตะปาปา จอห์น ปอล ที่ 2 ประมุขแห่งศาสนจักรคาทอลิก ในคราวที่เข้าเฝ้า ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในวันที่ 10 พฤษภาคม 2527 มีความจำเพาะตอนนี้ว่า “คนไทยเป็นศาสนิกชนที่ดีด้วยกัน ส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาประจำชาติ” หลังจากได้รับความมั่นใจ คุณเป็นพระราชวินิจฉัยจากพระราชดำรัสครั้งนี้แล้ว บุคคล วงการต่าง ๆ ก็พากันมีความกล้าหาญที่จะพูดหรือเขียนให้ชัดแจ้งออกมาว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ”

ประเทศไทยสมัยปัจจุบัน พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์ในฐานะองค์พระประมุขของชาติทรงเป็นพุทธมามกะ พระมหากษัตริย์และรัฐร่วมกันอุปถัมภ์บำรุงกิจการคณะสงฆ์ และส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในหมู่ประชาชน จากการสำรวจประชากรครั้งล่าสุด ประเทศไทยมีประชากร 63 ล้านคน และคนไทยร้อยละ 94 นับถือพระพุทธศาสนา ตามสถิติปี 2540 ทั่วทั้งประเทศไทยมีวัดอยู่ 32,000 วัด พระภิกษุ 265,956 รูป และสามเณร 87,695 รูป¹ เหตุผลที่ถือว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ดังเหตุผลตามข้อความที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีเหตุผลอีกมากมายหลายประการในด้านต่าง ๆ ของสังคมไทย

พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานที่สำคัญของวัฒนธรรมไทย วิถีชีวิตของคนไทย ความเชื่อและการประพฤติปฏิบัติของคนไทยต่อหน้าที่ต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยตั้งแต่ชาวบ้านคนธรรมดาสามัญจนถึงพระมหากษัตริย์ที่ผู้ชายเกือบทุกคนต้องบวชเรียน วัดเป็นแหล่งศึกษาเล่าเรียนเป็นศูนย์รวมจิตใจ และศูนย์กลางกิจกรรมของชุมชน การนำคำสอนและข้อปฏิบัติทางพระพุทธศาสนามาใช้เตือนสติ กระตุ้นเร้าด้านกุศลนับแต่เกิด แต่งงานจนตาย คนไทยจึงถือว่าการบวชเรียน การเข้าวัดฟังธรรมและการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นเรื่องสำคัญ และสำคัญต่อชาติไทยคนไทย

2.1.2 พระพุทธศาสนาเป็นแกนนำและเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย

สังคมไทยนับตั้งแต่อดีตยุคสุโขทัยซึ่งมีการนับถือพระพุทธศาสนาพบว่า เสรีภาพทางศาสนาเป็นสิ่งที่มิช้้นเอง เป็นไปเองเป็นลักษณะของสังคมไทยที่ถ่ายทอดกันมาโดยไม่รู้ตัว สืบเนื่องมาจากหลักการของพระพุทธศาสนาที่เชิดชูเสรีภาพในการใช้ปัญญา โดยไม่มีการบังคับให้ศรัทธา เพราะฉะนั้นในประวัติของชนชาติไทยจึงไม่ต้องการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งเสรีภาพในการนับถือศาสนา ทำให้ชาวพุทธอยู่ร่วมกับศาสนิกชนของศาสนาอื่น และมีขันติธรรมต่อกันระหว่างศาสนา ทั้งยังเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก อันเป็นปัจจัยและสื่อที่ช่วยให้ศาสนาที่แตกต่างกันหลากหลาย

¹ อ่างแล้ว, พระเทพโสภณ (ประยูร ฐมฺมจิตฺโต), พระพุทธศาสนาในประเทศไทยสมัยปัจจุบัน, หน้า 9.

สามารถอยู่ร่วมกันด้วยดี เป็นที่กล่าวขานของคนต่างชาติที่เข้ามาเผยแพร่ศาสนาจากตะวันตก เช่น บาทหลวง ฌอง เดอ บูร์ซ ที่กล่าวว่า “ข้าพเจ้าไม่เชื่อว่าจะมีประเทศใดในโลก ที่มีศาสนาอยู่มากมาย และแต่ละศาสนาสามารถปฏิบัติพิธีการของตนได้อย่างเสรีเท่ากับประเทศสยาม” และ “ความคิดของชาวสยามที่ว่าทุกศาสนาดี ดังนั้นพวกเขาจึงไม่แสดงตนเป็นปฏิปักษ์ต่อศาสนาอื่นใด หากศาสนานั้นสามารถยืนหยัดอยู่ได้ภายในกฎหมายของรัฐ” ซึ่งเป็นบันทึกในแผ่นดินสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งสมัยอยุธยา บาทหลวง ฌอง เดอ บูร์ซ และจากบันทึกของมุขนายก ฌอง แบปติสต์ ปาลเลอกัวซ์ ได้เขียนไว้ว่า “นับแต่โบราณกาล ผู้ปกครองของไทยมีเจตนารมณ์อันดีงามที่จะปล่อยให้แต่ละชาติปฏิบัติพิธีการทางศาสนาของตนได้อย่างเสรี” และ “นี่เองคือเสรีภาพในส่วนที่เกี่ยวกับการนับถือศาสนา อันเป็นสิ่งที่คนทั้งหลายได้ชื่นชมกันอยู่ในราชอาณาจักรแห่งนี้”¹ คำกล่าวเหล่านี้ แสดงถึงรากฐานของพระพุทธศาสนาที่มีต่ออุปนิสัยของคนไทยที่รักอิสระ เสรีภาพ

วิถีชีวิตของคนไทย ผูกพันอย่างแนบแน่นกับพระพุทธศาสนา ทั้งแนวคิด จิตใจ และกิจกรรมแทบทุกด้านของชีวิตคนไทย มีทั้งที่ยังคงเนื้อหาสาระเดิมที่บริสุทธิ์ไว้ ถูกดัดแปลงเสริมแต่งปนไปกับความเชื่อและข้อปฏิบัติในสายอื่น หรือผันแปรไปด้วยเหตุอื่น ๆ จนเพี้ยนไปจากเดิมมากก็มี ทางด้านจิตใจเห็นได้ชัดว่า หลักธรรมความประพฤติปฏิบัติการดำเนินชีวิต และกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในและเนื่องด้วยพระพุทธศาสนา ได้หล่อหลอมชีวิตจิตใจ และลักษณะนิสัยของคนไทยให้เป็นผู้มีจิตใจกว้างขวางและร่าเริงแจ่มใส ชอบเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แสดงความเป็นมิตร เข้ากับใคร ๆ ได้ง่าย ยินดีในการให้และแบ่งปัน พร้อมที่จะบริจาคและให้ความช่วยเหลืออย่างที่เราเรียกว่า คนมีน้ำใจ อันเป็นลักษณะเด่นที่คนต่างชาติสังเกตเห็นและประทับใจ จนได้สมญาเมืองไทยเป็นดินแดนแห่งความยิ้มแย้ม หรือสยามเมืองยิ้ม

ประเพณีและวิธีการต่าง ๆ ในวิถีชีวิตของแต่ละคน ในช่วงเวลาหรือฤดูกาลของสังคมหรือชุมชน ล้วนเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาหรือสืบเนื่องกับพระพุทธศาสนาโดยมีกิจกรรมตามคติความเชื่อหรือแนวปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาแทรกอยู่ในด้านวงจรชีวิตของบุคคล อาทิ การตั้งชื่อ โคนผมไฟ บวช แต่งงาน ทำบุญอายุ พิธีศพ เป็นต้น ซึ่งเป็นมีทั้งทำอย่างละเอียดถี่ถ้วนในแต่ละเรื่องและมีทั้งที่ตัดทอนออก เอาเฉพาะที่จำเป็นก็นับได้ว่าเป็นหนทางที่เกิดขึ้นตั้งแต่เกิดขึ้นของบุคคลจนกระทั่งตายไป ล้วนจัดให้ เนื่องด้วยคติในพระพุทธศาสนา ส่วนในวงจรกาลเวลาของสังคมและชุมชนมีงานประเพณีและเทศกาลประจำปีทั้งที่เป็นเรื่องทางพระพุทธศาสนาโดยตรง เช่น มาฆบูชา วิสาขบูชา เข้าพรรษา ออกพรรษา กลุณ เป็นต้น และที่จัดให้เข้ากับคติของพระพุทธศาสนา เช่น ตรุษ สงกรานต์ สารท ลอยกระทง เป็นต้น ตลอดจนงานนมัสการปูชนียวัตถุ งานประจำปีของ

¹ อ้างแล้ว, พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ, หน้า 7.

วัดต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้ในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วสังคมไทย ฤดูกาลจึงผ่านเวียนไปโดยไม่ว่างเว้นจากงานพิธีทางพระพุทธศาสนา จนชีวิตและสังคมไทยผูกพันแนบสนิท เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพระพุทธศาสนา นอกจากนั้นเทศกาล งานประเพณีและพิธีการต่าง ๆ ยังเป็นเครื่องผูกพันและร้อยประสานรวมใจประชาชนทั่วทั้งถิ่นและทั้งสังคมให้กลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความสามัคคี รวมทั้งกิจกรรมบุญกุศลเนื่องในโอกาสเหล่านี้ล้วนโน้มโน้มไปในทางการให้การบริจาค สละ และสละตนความยึดติดอันเป็นเครื่องถ่วงเกลาจิตใจ และฝึคนิสัยของคนไทย ให้มีอัธยาศัยกว้างขวาง เพื่อแผ่ มีไมตรี มีน้ำใจ¹

พระพุทธศาสนาในประเทศไทยได้พิสูจน์ตัวเองมาโดยตลอดจากประวัติศาสตร์อันยาวนานว่า พุทธศาสนิกชนมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่ของพวกตนแล้ว ยังอยู่ร่วมกันด้วยดีกับศาสนิกชนในศาสนาอื่น ด้วยไมตรีจิต มิตรภาพตามฐานะที่เป็นเพื่อนมนุษย์ผู้ร่วมเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกัน ไม่เคยเบียดเบียนข่มเหงศาสนา หรือศาสนิกพวกอื่น หรือศาสนิกต่างนิกาย มีแต่ไมตรีและความสัมพันธ์ในทางช่วยเหลือเกื้อกูล แม้จะมีข้อคิดเห็นที่แย้งกันทางปัญญาก็แก้ไขด้วยวิธีการแห่งปัญญาที่เป็นทางแห่งสันติวิธีโดยแท้ ดังนั้นประเทศไทยซึ่งมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจึงใช้เป็นการสร้างความสามัคคีในหมู่ประชาชนชาวไทยทั่วกัน ก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในคนส่วนใหญ่ และไม่เสียสามัคคีต่อคนกลุ่มน้อย มีแต่ไมตรีไมตรี และความมีน้ำใจแผ่กว้างออกไปทั่วผืนแผ่นดิน²

ความมีไมตรีอย่างเป็นสากลของคนไทยเป็นเอกลักษณ์ไทยที่ค่อนข้างเด่นชัดคือ ความมีน้ำใจเมตตาอย่างเป็นสากล ความรู้สึกอ่อนคลาย สบาย ๆ เรื่อย ๆ ปรองโองได้ ไม่ชอบความรุนแรงและความรู้จักประสานประโยชน์ ซึ่งเอกลักษณ์เหล่านี้ต่างสัมพันธ์ เชื่อมโยงกัน โดยมีแกนประสานอันเดียวกัน และแหล่งหล่อหลอมให้เกิดเอกลักษณ์เหล่านี้คือ พระพุทธศาสนา ทั้งนี้ลักษณะของความมีน้ำใจของคนไทยเป็นไมตรีอย่างสากล คือแสดงออกแก่คนทั่วไปเสมอเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน ไม่แบ่งพวกแบ่งหมู่ ไม่จำกัดชาติศาสนา คนไทยให้เกียรติแก่คนต่างชาติ ต่างศาสนา ยินดีต้อนรับคนต่างถิ่น ต่างลัทธิ บางทีให้เกียรติยิ่งกว่าที่แสดงออกต่อคนชาติเดียวกัน แม้ในบางกรณีจะมีทัศนคติไม่สู้ดีต่อคนบางกลุ่มบางพวกบ้าง แต่ก็ไม่เป็นไปอย่างรุนแรงและไม่ผูกพันใจเหนียวแน่นยาวนาน ทั้งยังมีลักษณะการปรับตัวเข้าได้ง่าย และอยู่ร่วมกันได้ดีกับคนที่มีชาติ หรือศาสนาต่างกัน ทั้งนี้ความมีไมตรีอย่างสากลนั้นสอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนาที่ถือว่า

¹ อ่างแก้ว, พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ, หน้า 12.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 30.

มนุษย์และสัตว์ทั้งหลายนับแต่เรัจงานเป็นต้นไป ล้วนเป็นเพื่อนทุกข์ มีความเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นธรรมดา เสมอกันทั้งสิ้น ต่างมีกรรมเป็นของตนเป็นไปตามอำนาจของกรรมที่ตนได้กระทำ เช่นเดียวกัน และสอนให้มีเมตตาอย่างเป็นอัปมัญญธรรม คือแผ่ออกไปอย่างกว้างขวางไม่มีประมาณ ไม่จำเพาะแดน ไม่จำกัดขอบเขต ทัวถึงสรรพสัตว์ทุกหมู่เหล่า¹

คนไทยมีลักษณะจิตใจไม่ยึดติดถือมั่นอย่างรุนแรงต่อสิ่งทั้งหลาย จึงไม่เอาเรื่องราวใดอย่างจริงจังเกินไป แม้จะเกิดความเสื่อม ความสูญเสีย ความพลัดพราก ก็ยอมรับความจริงได้ง่าย มองเห็นเป็นเรื่องธรรมดา ปลงใจได้ ไม่เศร้าโศกเสียใจมากเกินไปหรือนานเกินควร แม้จะถูกเบียดเบียน บีบคั้น ข่มเหงก็ลืมนง่าย ไม่ผูกใจโกรธเกลียดคนนาน จึงเป็นคนไม่เครียด มีความผ่อนคลาย เรื่อย ๆ สบาย ๆ ไม่พยายามจองเวร และไม่ชอบความรุนแรง ดังนั้นเหตุร้ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจึงมักเกิดขึ้น ชั่ววูบแล้วผ่านไป เข้าทำนองว่า “ไม่เป็นไร ลืมเสียเถิด” “แล้วก็แล้วกันไป อโหสิกันเสียเถิด” “อนิจจัง มีเกิดก็มีดับ” และ “เกิดแก่เจ็บตายเป็นของธรรมดา ทำใจเสียเถิดนะ” ลักษณะเช่นนี้ของ จิตใจคนไทยมีหลักพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานในการหล่อเลี้ยงและสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักอนิจจังที่สอนให้รู้เท่าทันธรรมดาของสังขารทั้งหลายว่าเป็นของไม่เที่ยง เกิดขึ้นแล้วก็ต้องดับไป ซึ่งสัมพันธ์กับหลักความไม่ยึดติดถือมั่น ให้ไถ่ถอนสลัดละอุปาทาน และหลักการวางใจ ต่อโลกธรรมทั้งหลาย รวมทั้งหลักเวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร และหลักเมตตากรุณาธรรม อีกทั้งความไม่ยึดมั่นถือมั่นอย่างเหนียวแน่นรุนแรงจนเกินไปยังส่งผลสืบเนื่องให้คนไทยเป็นคนปรับตัวเข้ากับคนใหม่ สิ่งใหม่ได้ง่าย รับวัฒนธรรมตลอดจนสิ่งแปลกใหม่จากภายนอกและรู้จักประสานประโยชน์โดยมองข้ามส่วนที่ขัดแย้ง ไม่เข้ากัน ไม่พอใจ ไม่เป็นผลดี โดยจับฉวยแต่ส่วนที่ใช้ได้ เข้ากันได้ เอื้ออำนวย เป็นคุณเป็นประโยชน์เอามาผสมผสาน หรือจัดสรรให้สอดคล้องจนบังเกิดผลที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองหรือคนไทย²

คุณลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาตินั้นเป็นที่ยอมรับเชื่อถือ ปฏิบัติสืบกันมาอย่างแนบแน่นซึมซาบในชีวิตจิตใจ และแพร่หลายอย่างกว้างขวางทั่วไปในสังคมจนเป็นปกตินิสัยของคนส่วนใหญ่ และแสดงออกมาทางพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งหลักความเชื่อและการปฏิบัติต่าง ๆ นั้นได้ถูกหล่อหลอม และกลมกลืน โดยพระพุทธศาสนาจนกลายเป็นอันเดียวกับความเป็นไทยของคนไทย สิ่งเหล่านี้แม้จะมีส่วนดีแต่ก็ย่อมมีส่วนด้อยและหากมีการปฏิบัติผิดเรื่องผิดที่ และขาดหลักการควบคู่หรือเติมเต็มให้เป็นการปฏิบัติที่ครบวงจร ซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียเป็นโทษได้ เช่น การเป็นคนเรื่อย ๆ สบาย ๆ ปลงใจได้ ไม่จริงจังกับเรื่องราวทั้งหลายมากนี้อาจทำให้กลายเป็นคนยอมรับ

¹ อ่างแก้ว, พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ, หน้า 66.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 68.

กับสภาพที่เป็นอยู่ประสบอยู่โดยไม่คิดแก้ไขปัญหา ไม่คิดเปลี่ยนแปลงปรับปรุง ขาดความกระตือรือร้น เป็นคนเฉื่อยชา ปล่อยปละละเลย ไม่ป้องกันแก้ไข และไม่คิดก้าวหน้าสร้างสรรค์ ทั้งนี้จะเกิดลักษณะที่เป็นโทษเกิดขึ้น เพราะการถ่ายทอดสืบทอดคุณลักษณะเหล่านี้กันมาโดยไม่ได้ตรวจสอบตนเอง และไม่ได้ทบทวนหลักความเชื่อ และหลักการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาที่เป็นพื้นฐานของคุณลักษณะเหล่านี้ให้ชัดเจน และมองให้เห็นตลอดอยู่เสมอ ทำให้การมองเห็นความเป็นอนิจจังแล้วปลงใจได้ สบายใจหายทุกข์ร้อนและหยุคนิ่งเพียงแค่นี้ ไม่ใช่ปัญญามองหาเหตุปัจจัยในกระบวนการของความเป็นอนิจจัง และดำเนินการแก้ไขปรับปรุง ให้ตรงเหตุตรงปัจจัยด้วยความไม่ประมาทซึ่งเป็นคุณธรรมที่ต้องใช้กับเอกลักษณ์ทั้งหลายอยู่เสมอ อันเป็นปัญญาและอัปมาทธรรม¹

จึงนับว่าพระพุทธศาสนาได้ซึมซับและกลมกลืนอยู่ในวิถีชีวิตของคนไทยมาช้านาน นับแต่อดีตจนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย ทำให้คนไทยดำเนินชีวิตในแต่ละช่วงชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย เนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธและนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาใช้ในชีวิตประจำวัน และนำพิธีกรรมทางศาสนามาใช้เช่น การทำบุญใส่บาตรจนถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการขึ้นบ้านใหม่ งานโกนจุก ผมไฟของเด็กแรกเกิด งานแต่งงาน งานทำบุญวันเกิด การบวชเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แม่และพ่อ การทำบุญสวดอภิธรรมในงานศพและการทอดผ้าบังสุกุลในงานเผาศพ การทำบุญทำกุศลในงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตในชีวิตประจำวันของคนไทย เพื่อให้เกิดมงคลแก่ชีวิต นอกจากนั้นงานประเพณีต่าง ๆ ในแต่ละช่วงยังเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา อาทิ งานลอยกระทง งานสงกรานต์ งานทอดกฐิน ผ้าป่า งานทำบุญขึ้นปีใหม่ งานบุญในวันมาฆบูชา วิสาขบูชา อาสาฬหบูชา รวมถึงงานสังคมต่าง ๆ เช่น งานทำบุญเปิดกิจการค้า งานทำบุญฉลองอาคารหลังใหม่ งานทำบุญฉลองวันก่อตั้งบริษัท เป็นต้น นอกจากนั้นหลักธรรมและหลักปฏิบัติในแนวทางพระพุทธศาสนายังอยู่ในวิถีชีวิตและการดำเนินชีวิตในลักษณะพฤติกรรมและบุคลิกภาพ ได้แก่ การรักสันโดษการใช้ชีวิตเรียบง่าย ความโอบอ้อมอารีและความมีน้ำใจต่อเพื่อนบ้าน คนในสังคมชุมชนและต่อผู้มาเยือน การยินดีพอใจในสิ่งที่ตนมี และมีความอดทน ขยันหมั่นเพียรที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จลุล่วงไป ความรักความเมตตาของคนไทยต่อเพื่อนบ้านและผู้ตกทุกข์ได้ยาก โดยไม่ตั้งข้อรังเกียจว่าจะสนิทสนมมากน้อยแค่ไหน คนไทยได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา หล่อหลอมจนยากจะแยกแยะว่าวิถีชีวิตที่ดำเนินอยู่นั้นเป็นลักษณะเฉพาะของคนไทยทั่วไปหรือชาวพุทธ ซึ่งแสดงถึงว่าพระพุทธศาสนาได้มีบทบาทต่อวัฒนธรรมของคนไทยอย่างมากและเป็นหลักสำคัญ

¹ อ่างแก้ว, พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ, หน้า 69.

พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานต่ออุปนิสัยให้เป็นคนประพฤติปฏิบัติชอบ มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ ร่าเริง รักอิสระ เสรีภาพ เป็นมิตรต่อเพื่อนบ้าน ชุมชน คนทั่วไป และสรรพสัตว์ทั้งหลาย ช่วยเหลือ เกื้อกูลไม่ชอบใช้ความรุนแรง ผ่อนคลาย ไม่เครียด ไม่จองเวร ตามหลักอนิจจัง หลักไตรลักษณ์ หลักเมตตากรุณา หลักพรหมวิหาร หลักอภัยทาน แต่หากนำมาใช้ผิดเรื่องผิดที่ และขาดหลักปฏิบัติ ที่ครบถ้วนจะเกิดผลเสีย เช่น เรือย ๆ สบาย ๆ ไม่จริงจัง ไม่แก้ไขปรับปรุง เนื้อหา ไม่กระตือรือร้น ไม่แก้ไขป้องกัน ไม่คิดก้าวหน้าสร้างสรรค์ ขาดการตรวจสอบทบทวนความเชื่อให้ชัดเจน ให้ตลอด ครบถ้วนอยู่เสมอ ซึ่งเป็นการขาดการใช้ปัญญามองหาเหตุปัจจัยให้ตรงเหตุตรงปัจจัยด้วยความไม่ ประมาทในธรรมกับเอกลักษณ์ทั้งหลายอยู่เสมอ ด้วยปัญญาและอัปมาทธรรมแสดงว่า **พุทธ ศาสนิกยักรัทธิในพุทธศาสนา ศรัทธาในการบวช แต่ขาดการตรวจสอบให้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบใน ธรรมด้วยปัญญาเข้าใจในเหตุปัจจัยตรงตามเหตุปัจจัย**

2.1.3 พระพุทธศาสนาเป็นหลักนำทางการพัฒนาชาติไทย

การพัฒนาประเทศให้สำเร็จบรรลุจุดหมายที่ต้องการอย่างแท้จริงจะต้องพัฒนาทั้งด้าน วัตถุที่เป็นความมั่งคั่งรุ่งเรือง และต้องบรรลุวัตถุประสงค์สันติสุขอย่างแท้จริง จากที่มีการพัฒนา ประเทศที่ผ่านมตลอดระยะเวลาอันยาวนานพบว่า เกิดการพัฒนาที่มุ่งเน้นวัตถุภายนอกอย่างเดียว แม้มองดูเงิน ๆ จะเห็นความเจริญของบ้านเมืองแปดกู่แปดคาไปมาก ทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง กลับพบว่าปัญหาต่าง ๆ ที่ไม่เคยเกิดขึ้นก็เกิดขึ้น หรือที่มีเกิดขึ้นน้อยก็กลับแพร่ระบาด ออกไปมากขึ้น อาทิ ความยากจนแร้นแค้นแพร่ขยายไปทั่วทั้งในเมืองและในชนบท การกระจาย รายได้ของประชากรมีความเหลื่อมล้ำกันมากขึ้น ฐานะทางเศรษฐกิจของคนจนกับคนรวยห่างไกล กันมากขึ้น ด้านสุขภาพแม้แต่สาธารณสุขมูลฐานก็มีความขาดแคลน ไม่เฉพาะสุขภาพกายเท่านั้น สุขภาพจิตก็เสื่อม ชีวิตของคนที่มีฐานะดีมีความเจริญ จะมีลักษณะสับสนวุ่นวาย มีความทุกข์ใจมาก ขึ้น เป็นโรคจิตโรคประสาทมากขึ้น ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษายังไม่เท่าเทียมกัน และมี โอกาสสัมฤทธิ์ผลยาก สถิติคนว่างงานนับวันจะเพิ่มขึ้น การพัฒนาทางด้านประชาธิปไตยมี ความก้าวหน้าส่วนหนึ่งแต่กลับถอยหลังในบางด้านมากไปกว่าที่ก้าวหน้าไป มีทั้งความไม่สะอาด โปร่งใส และความไม่ซื่อตรง (ซื่อสัตย์ ยุติธรรม) ท่วมท้นในกระบวนการมากขึ้น¹

การเพิ่มขึ้นของถนนอย่างมากมาได้สร้างปัญหาการจราจร ผู้ใช้ถนนขาดระเบียบวินัย การจราจรมีสติอุบัติเหตุเกิดขึ้นมากมายอย่างน่ากลัว เกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เพิ่มมากยิ่งขึ้น อาชญากรรมแพร่หลายมากขึ้น ทั้งคดีปล้น ฆ่า ข่มขืนจนผู้คนมีจิตอย่างหวาดกลัว

¹ อ้างแล้ว, พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำ ชาติ, หน้า 74.

เกิดความเสื่อมโทรมทางวัฒนธรรม ค่านิยมในการบริโภคและใช้จ่ายอย่างฟุ้งเฟ้ออันไม่พึงปรารถนาและไม่เอื้อต่อการพัฒนา ปัญหาทางเพศและอาชญากรรมทางเพศ การแพร่ระบาดของอบายมุขทั้งในเมืองและชนบท ด้วยการหมกมุ่นอยู่กับการพนัน การเสพยาเสพติด เที่ยวเล่นในสถานเริงรมย์และการเที่ยวกลางคืนจนก่อให้เกิดปัญหาสังคมและการทำลายอนาคตของเยาวชน ปัญหา สิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น การทำลายป่าไม้ต้นน้ำลำธาร ทำให้เกิดปัญหาภัยแล้ง ก่อให้เกิดปัญหาทางการเกษตรตามมาและปัญหาความยากจนเรื้อรังเพิ่มขึ้น รวมทั้งการเพิ่มผลผลิตได้มากก็ประสบปัญหาทางการตลาดที่เกิดจากการเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง มาซ้ำเติมมากยิ่งขึ้น ปัญหามลภาวะที่เกิดขึ้นแพร่กระจายไปอย่างกว้างขวางทั้งในดิน ในน้ำ และในอากาศ มาคุกคามต่อชีวิตและสุขภาพของประชาชนคนไทย สังคม และเศรษฐกิจของประเทศไทย ทำให้ ตกอยู่ในภาวะของประเทศกำลังพัฒนา รวมทั้งการแข่งขันทางเศรษฐกิจและการช่วงชิงผลประโยชน์จากประเทศที่มีความก้าวหน้ามากกว่า จนก่อให้เกิดความหวาดระแวง ความกลัวจากประเทศที่พัฒนา ความกลัวสงครามนิวเคลียร์ ความหวาดกลัวภัยก่อการร้าย ปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม ปัญหามลภาวะที่มีอันตรายสูงขึ้น¹

การพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-7 (2504-2539) ที่เน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะถนน ไฟฟ้า และประปา การพัฒนาสังคมด้วยการลดอัตราการเพิ่มของประชากรและการกระจายรายได้ การแก้ปัญหาความผันผวนทางการเมืองและวิกฤตการณ์น้ำมัน การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การปรับการเจริญเติบโตอย่างมีสมดุลทั้งเสถียรภาพ การกระจายรายได้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม แต่การพัฒนาเศรษฐกิจยังคงสร้างทางวัตถุและตัวเงินที่ทำให้รายได้เฉลี่ยต่อคนเพิ่มจาก 2,100 บาทในปี 2504 เป็น 77,000 บาทในปี 2539 แต่ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ และผลประโยชน์ของการพัฒนาระหว่างภาคระหว่างเมืองกับชนบท และระหว่างกลุ่มคนในสังคมยังเป็นปัญหาสำคัญ มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนไทย ก่อให้เกิดปัญหายาเสพติด ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาการเสื่อมโทรมและการขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาระบบนิเวศและปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ อันเป็นการพัฒนาที่สร้างปัญหาต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และคุณภาพชีวิตซึ่งเป็นการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน แม้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 จะเน้น “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” โดยใช้เศรษฐกิจเป็นเพียงเครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) จะนำเศรษฐกิจพอเพียงตาม

¹ อ่างแก้ว, พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ, หน้า 76.

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นแนวทางในการพัฒนา เพื่อให้ประเทศชาติพ้นวิกฤติ สามารถดำรงอยู่อย่างมั่นคงเกิดการพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ¹

จากปัญหาในการพัฒนาและบทเรียนที่ได้รับ ทำให้แนวทางในการพัฒนาได้หันมาเน้นด้านการพัฒนาคน และการพัฒนาคน มุ่งเน้นที่จิตใจมากขึ้น โดยการพัฒนาจิตใจรวมถึงการพัฒนาคุณธรรม สุขภาพจิตซึ่งการพัฒนาคนพัฒนาจิตใจของคน เป็นงานหลักของพระพุทธศาสนาคือ คำสอนทั้งหมดในพระพุทธศาสนามีศูนย์กลางอยู่ที่การพัฒนาคน² ประกอบกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในยุคปัจจุบันที่เน้นการพัฒนาคนให้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา (ในแผนฯ 8) และการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาถือเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนา (แผนฯ 9) ทั้งนี้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี³

จากแนวนโยบายการพัฒนาที่เน้นการพัฒนาคน และนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ที่ดำเนินตามทางสายกลางอันเป็นแนวทางของพระพุทธศาสนา ความพอเพียงหรือสันโดษโดยที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสสอนให้ชาวพุทธต้องพอใจในสิ่งตนมีและนำสิ่งที่ตนมีมาใช้ให้เกิดประโยชน์รวมทั้งการพัฒนาจิตใจของคนเพื่อให้คนมีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความ

¹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สภาพัฒน์), สำนักนายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่เก้า พ.ศ.2545-2549, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2544), หน้า 5.

² อ่างแก้ว, พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ, หน้า 77.

³ อ่างแก้ว, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สภาพัฒน์), สำนักนายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่เก้า พ.ศ.2545-2549, หน้า 5.

รับผิดชอบ นำความรู้ความสามารถมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น อันจะทำให้เกิดการใช้ประโยชน์และการสร้างสิ่งต่าง ๆ พัฒนาตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อมให้เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมต่อไป นั่นสะท้อนให้เห็นว่าศาสนาพุทธนั้นมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศและสังคมไทย จะเห็นได้ว่าในช่วงกว่า 40 ปีที่ผ่านมาที่พัฒนาแต่เพียงวัตถุเป็นสำคัญ โดยไม่คำนึงถึงการพัฒนาทางด้านจิตใจและความสมดุล รวมทั้งการไม่พัฒนาโดยยึดหลักของความพอเพียง หรือสันโดษย่อมทำให้เกิดการพัฒนาที่มุ่งแต่การแสวงหาประโยชน์และทำให้เกิดการแก่งแย่งทำร้ายกัน และสร้างปัญหาต่อสังคมและประเทศไทยโดยรวมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นการพัฒนาที่ดีจะต้องมีการพัฒนาคนและการพัฒนาคนจะต้องพัฒนาที่จิตใจเป็นสำคัญซึ่งก็ต้องอาศัยพระพุทธศาสนามาช่วยในการพัฒนา

แนวทางการพัฒนาประเทศรัฐจึงจำเป็นต้องนำหลักธรรมและคุณธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ ซึ่งจะต้องอาศัยวัดและพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งจะต้องให้ความสำคัญต่อพระสงฆ์เข้าร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่คนในสังคมและสังคมโดยรวม รวมทั้งการพัฒนาและการสรรเสริญพระพุทธศาสนา และพระภิกษุสงฆ์ให้มีความพร้อมและมีศักยภาพในการพัฒนาสังคมในด้าน วัตถุประสงค์ งบประมาณ บุคลากร ระบบการบริหาร ความรู้ความสามารถ ดังนั้นการจัดการศึกษาของรัฐ การส่งเสริมให้คณะสงฆ์จัดการศึกษา การส่งเสริมพัฒนาพระภิกษุสามเณรในด้านต่าง ๆ การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการพัฒนา ปัจจัยทางการศึกษา ศรัทธาในพระภิกษุสงฆ์ และพระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร และแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณร

2.2 ความสำคัญของพระสงฆ์ในสังคมไทย

การที่พระพุทธศาสนามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมไทยในทุกด้าน ทั้งวิถีชีวิต การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม จึงทำให้พระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้สืบต่อพระพุทธศาสนาเนื่องจากองค์ประกอบของศาสนาที่จะต้องมีการศึกษาหรือศาสดาซึ่งเป็นผู้สอน หรือผู้ตั้งศาสนาที่มีปรากฏตามหลักฐานในประวัติศาสตร์สำหรับพระพุทธศาสนา ศาสดา คือ องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า คำสอนในศาสนา รวมทั้งกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการปฏิบัติซึ่งมีข้อความที่ท่องจำสืบต่อกันมาและจารึกลงไว้ในคัมภีร์สำหรับศาสนาพุทธ คือ พระธรรมที่มีจารึกในพระไตรปิฎกมีทั้งหลักธรรม คำสอนให้ประพฤติเพื่อให้เกิดการพ้นทุกข์ การดำเนินชีวิต ข้อคิด ข้อวินัย และหลักในการเจริญจิตภาวนา เป็นต้น ผู้สืบต่อหรือตัวแทนของศาสนาหรือผู้รับคำสอนมาปฏิบัติได้แก่พระหรือนักบวชตามคุณสมบัติของแต่ละศาสนากำหนดสำหรับพระพุทธศาสนาคือ พระภิกษุสงฆ์ สามเณร ภิกษุณี และสามเณรี เป็นสมณะหรือพระนักบวชที่ทำหน้าที่สั่งสอนหรือนำหลักธรรมของพระพุทธเจ้า

มาสั่งสอนพุทธศาสนิกชนซึ่งเป็นอุบาสก อุบาสิกาที่ทำหน้าที่อุปถัมภ์และปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธเจ้า มีศาสนสถานอันเป็นสถานที่เคารพหรือเป็นปูชนียสถาน วัดโบสถ์ วิหาร เป็นต้น สำหรับพระพุทธศาสนาคือวัดซึ่งมีโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ และอื่น ๆ เพื่อใช้ในการประกอบศาสนกิจและพิธีกรรมต่าง ๆ ของพระภิกษุ สามเณร มีสัญลักษณ์หรือเครื่องหมาย หรือสิ่งแทน มีพิธีกรรมรวมทั้งปูชนียวัตถุ สำหรับพระพุทธศาสนา คือพระพุทธรูป บทสวดมนต์ และพิธีกรรมทางศาสนาในโอกาสต่าง ๆ เป็นเรื่องที่น่าเชื่อถือได้และมีการปฏิบัติตามความเชื่อนั้นในพระพุทธศาสนา นั้นมีสถานที่ตามประวัติพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลว่า พระพุทธองค์ ได้ทรงแสดงพระธรรม และปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างไร ไว้บ้างอย่างชัดเจน¹

2.2.1 พระสงฆ์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

เมื่อย้อนกลับไปสมัยพุทธกาล พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประเภทเทวนิยม และเป็นหนึ่งในศาสนาสำคัญของโลก พระพุทธศาสนาเกิดจากพระปัญญาตรัสรู้ของพระปัญจชาติภูมิของพระพุทธเจ้า เมื่อวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนวิสาขหรือเดือน 6 ซึ่งเรียกว่าวันวิสาขบูชา ณ ใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม แคว้นมคธ ประเทศอินเดีย เมื่อ 45 ปี ก่อนพุทธศักราช ปัจจุบันสถานที่แห่งนี้เรียกว่า พุทธคยาอยู่ห่างจากเมืองคยาประมาณ 11 กิโลเมตร หลังจากพระองค์ทรงตรัสรู้ได้ 2 เดือน ทรงเสด็จไปป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี ปัจจุบันเรียกว่า สารนาถ ทรงแสดงปฐมเทศนา ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร โปรดปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 คือ โกณฑัญญะ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ และอัสสชิ ทำให้พระโกณฑัญญะสำเร็จพระโสดาบัน แล้วทูลขออุปสมบทในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 8 เรียกว่า วันอาสาฬหบูชา นับเป็นพระสงฆ์องค์แรกในโลก และทำให้พระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ บังเกิดขึ้นในโลกครบทั้งสามรัตนะในวันนั้น ต่อมาได้ทรงแสดงธรรม คือ อนัตตลักขณสูตร โปรดพระปัญจวัคคีย์จนสำเร็จพระอรหันต์ทั้งหมด ในระหว่างที่พระองค์ทรงประทับอยู่ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ได้ทรงแสดงธรรมโปรดพระยสะ และสหายอีก 54 ท่านจนสำเร็จพระอรหันต์ ในเวลานั้นจึงมีพระอรหันต์เกิดขึ้นในโลก 60 องค์ พระพุทธเจ้าทรงส่งสาวกออกประกาศศาสนา โดยมีพระปฐมวาจาในการส่งพระอรหันต์สาวกออกประกาศพระศาสนาว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราหลุดพ้นจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ทั้งที่เป็นของมนุษย์ แม้พวกเธอก็หลุดพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นมนุษย์ ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพในท่ามกลางและมีความงามในที่สุด จงประกาศธรรมพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ บริบูรณ์ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายผู้มีธุลีในตาน้อยมีอยู่ ย่อมเสื่อมเพราะไม่ได้ฟังธรรม จักมีผู้รู้ธรรม ภิกษุทั้งหลายแม้เราก็จักไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคมเพื่อแสดงธรรม” ด้วยพระ

¹ สนิท ตั้งทวี, *วรรณคดีและวรรณกรรมศาสนา*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2527), หน้า 1.

คำรัสนี้แสดงถึงพระมหากษัตริย์คุณ พระสงฆ์สาวกของพระองค์ได้ปฏิบัติธรรมโดยแยกย้ายกันไป สายละองค์เพื่อประกาศพระศาสนา¹ จะเห็นได้ว่าการเผยแผ่ธรรมทางพระพุทธศาสนาจะต้องอาศัย พระสงฆ์สาวกของพระพุทธศาสนาออกแสดงธรรมที่ดีที่งาม ด้วยภาษาที่บริสุทธิ์ บริบูรณ์ครบถ้วน เพื่อให้คนที่มีกิเลสน้อยจะได้บรรลุธรรม (รู้ธรรม) แสดงว่าพระพุทธเจ้าทรงมีนโยบายให้แสดง ธรรมที่ดีที่มีประโยชน์ให้แก่ผู้บรรลุธรรมได้ง่าย และเป็นประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก อนุเคราะห์ชาวโลกและเป็นประโยชน์แก่กุลแก่ทวยเทพและมนุษย์ แม้การแสดงธรรมคำสอนใน พระพุทธศาสนาจะเน้นที่ผู้บรรลุธรรมได้ง่ายแต่ยังกำหนดนโยบายการเผยแผ่ธรรมที่ก่อให้เกิด ประโยชน์แก่ทุกคนชนทุกชั้นโดยทั่วไป

แม้ในระยะแรกพระพุทธเจ้าทรงเสด็จโปรดแสดงธรรมด้วยพระองค์เองพร้อมกับการ ประกาศพระศาสนาด้วยพระองค์เอง แต่ในขณะเดียวกันก็ได้ให้พุทธสาวกออกประกาศพระศาสนา ด้วยเช่นกัน ดังนั้นพระพุทธเจ้าได้เสด็จไปโปรดชฎิล 3 พี่น้อง พร้อมด้วยบริวาร 1,000 คน จนได้ บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ทั้งหมด ต่อจากนั้นพระองค์พร้อมด้วยพระภิกษุทั้ง 1,000 รูป ได้เสด็จ ไปประกาศพระศาสนาในแคว้นมคธ เสด็จถึงนครราชคฤห์ได้แสดงธรรมโปรดพระเจ้าพิมพิสาร พร้อมด้วยบริวารจำนวนมาก จนได้ดวงตาเห็นธรรมและเกิดความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ทรง รับพระเวฬุวันที่พระเจ้าพิมพิสารถวายให้เป็นอารามที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์ เป็นอารามแรกใน พระพุทธศาสนา พระองค์ทรงได้พระอัครสาวกเบื้องขวา คือพระสารีบุตร และพระอัครสาวกเบื้อง ซ้าย คือพระโมคคัลลานะ ทั้งสองท่านเคยเป็นสาวกของสัพพัญญูชัชวาลัญญบุตร คณาจารย์ผู้มีชื่อเสียงคน หนึ่งในบรรดาคณาจารย์ผู้มีชื่อเสียงในสมัยนั้น เมื่อพระพุทธศาสนาแผ่ไปถึงราชคฤห์ทั้งสองท่าน เกิดความเลื่อมใสและได้ฟังธรรมจนได้ดวงตาเห็นธรรมจึงลาจากอาจารย์เก่าเพื่อเข้าเฝ้าพระพุทธ องค์ กราบทูลขออุปสมบทพร้อมด้วยบริวาร พระสารีบุตรได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็น ผู้เลิศในทางปัญญา ส่วนพระโมคคัลลานะเป็นผู้เลิศในทางมีฤทธิ์ ทั้งสองท่านเป็นกำลังสำคัญของ พระพุทธองค์ในการประกาศพระพุทธศาสนาจนกระทั่งทั้งสองท่านได้เข้านิพพานไปก่อน พระพุทธเจ้าจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน ในระหว่างที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่วัดเวฬุวัน พระ อรหันต์ที่ได้รับการอุปสมบทจากพระพุทธองค์โดยตรงได้มาประชุมกันโดยมิได้นัดหมายจำนวน 1,250 รูป ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 และพระพุทธองค์ได้ทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์เป็นการชักชวน พระสาวกให้ทราบหลักการอันแท้จริงของพระพุทธศาสนา เพื่อว่าในเวลาแต่ละรูปแยกย้ายกัน จาริกไปแสดงธรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะได้สอนในทางเดียวกัน²

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระพุทธศาสนาในประเทศไทย, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547), หน้า 2.

² เรื่องเดียวกัน หน้า, 3.

การที่พระพุทธองค์ทรงรับพระเวฬุวันเป็นอารามแห่งแรกในพระพุทธศาสนาเป็นการวางรากฐานในการดำรงพระพุทธศาสนา และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่คณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชนให้ดำเนินตามอันจะทำให้พระพุทธศาสนาสามารถดำรงอยู่ในสังคมไทยและสังคมโลก เป็นหลักให้คนไทยและประชากรโลก ได้ยึดเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนให้มีชีวิตดำเนินไปอย่างสงบสุขและสู่จุดหมายแห่งความหลุดพ้นจากทุกข์ ทั้งยังทรงกำหนดนโยบายในการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแก่คณะสงฆ์ไว้เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ และในการเผยแผ่ธรรมต่อไปซึ่งทำให้หลักธรรมและแนวทางการประพฤติปฏิบัติของคณะสงฆ์ และพุทธศาสนิกชนในแนวทางเดียวกัน แสดงว่าในระหว่างการเผยแผ่พระพุทธศาสนาพระองค์ทรงมีการกำหนดนโยบายและแนวทางในการปฏิบัติมาโดยตลอด ทำให้การปฏิบัติศาสนกิจ ศาสนธรรมและการเผยแผ่ธรรมของคณะสงฆ์ไทยและพุทธศาสนิกชนชาวไทย รวมทั้งพระพุทธศาสนาที่เผยแผ่ไปทั่วโลกให้ดำเนินไปในแนวทางเดียวกัน นั้นแสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงเห็นถึงปัญหาของการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา จะต้องอาศัยพระภิกษุสงฆ์ที่จะต้องประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมอันแท้จริงของพระพุทธศาสนา และการแสดงธรรมการเผยแผ่ธรรมของพระภิกษุสงฆ์ในการสั่งสอนพุทธศาสนิกชนจะได้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งจะทำให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ในสังคมโลกและสังคมไทยได้ยาวนานตราบเท่าที่ยังมีผู้ปฏิบัติตามหลักธรรมอันแท้จริง และจาริกไปแสดงธรรมเผยแผ่พระศาสนาให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าใจหลักธรรมอันแท้จริง

พระสงฆ์จึงมีความสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจากนโยบายของพระพุทธเจ้าที่ทรงกำหนดนโยบายหรือได้ทรงวางรากฐานในการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสงฆ์โดยกำหนดให้จาริกไปเพื่อสร้างประโยชน์แก่คนจำนวนมาก อนุเคราะห์ชาวโลก ทำประโยชน์สุขแก่ทวยเทพและมนุษย์อันเป็นการให้ทำประโยชน์โดยไม่จำเพาะให้คนกลุ่มใด ทั้งยังต้องทำการประกาศพรหมจรรย์อันเป็นการปฏิบัติตนให้ดีเป็นแบบอย่างและแสดงให้เห็นด้วยภาษาที่บริสุทธิ์ชัดเจน และครบถ้วนเพื่อให้คนบรรลุธรรมง่ายจะได้บรรลุธรรม รวมทั้งการวางรากฐานให้พระภิกษุสงฆ์จะได้ปฏิบัติศาสนกิจ การแสดงธรรม การสั่งสอน และการเผยแผ่พระศาสนาในสังคมเมืองและในสังคมชนบท รวมทั้งการกำหนดนโยบายและหลักในการปฏิบัติของพระสงฆ์ด้วยการแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ เพื่อให้การแสดงธรรมเผยแผ่พระศาสนาของพระภิกษุสงฆ์ในชั้นหลังจะได้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ทำให้พระพุทธศาสนาได้รับการสืบทอด และนำมาประพฤติปฏิบัติทั้งในพระสงฆ์อันเป็นพุทธสาวก และอุบาสก อุบาสิกาผู้บำรุงพระพุทธศาสนาให้พระพุทธศาสนาเจริญสืบไป

การปฏิบัติตนของพระภิกษุสงฆ์ในการปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา เผยแผ่ธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี สั่งสอนพุทธศาสนิกชนให้เข้าใจหลักธรรมทาง

พระพุทธศาสนา นำหลักธรรมมาใช้ประพจน์ปฏิบัติและบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญสืบไป ซึ่งประชาชนทั่วไปหรือพุทธศาสนิกชนยังคงศรัทธา และประพจน์ปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงของพระพุทธศาสนา

2.2.2 พระสงฆ์เป็นหลักนำทางการพัฒนาชาติไทย

จากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ทำให้เกิดปัญหาในทางสังคมตามมา อันได้แก่

ปัญหาการทุจริตและประพจน์มิชอบที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ทั้งในภาคราชการ การเมือง และภาคเอกชน เป็นปัญหาเรื้อรังมานานและกีดกร่อนการพัฒนาประเทศอย่างมาก ขณะที่กลไกการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตประพจน์มิชอบยังอยู่ในขั้นเริ่มต้นดำเนินการ หลายฝ่ายยังขาดจิตสำนึกสาธารณะร่วมมือกันแก้ไขปัญหายังจริงจัง ประกอบกับสังคมไทยยังมีระบบอุปถัมภ์และค่านิยมยกย่องผู้มีอำนาจและเงินตราทำให้ปัญหาทุจริตของประชาชนต่อระบบบริหารงานทั้งของภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน ทำให้ต้นทุนการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้นเป็นอุปสรรคต่อการสร้างระบบบริหารจัดการที่ดีแก่สังคมไทย

ปัญหากระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ทำให้คนในสังคมไทยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวมเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจรุนแรงประกอบกับคนไทยจำนวนมากยังขาดความสามารถในการกลั่นกรองและเลือกใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมต่างชาติที่มีอยู่อย่างหลากหลายที่เข้ามาพร้อมกับเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อบันเทิงต่าง ๆ ได้อย่างรู้เท่าทันและอย่างมีเหตุผล จึงเกิดการครอบงำทางวัฒนธรรม และเร่งพุดติกรรมบริโภคนิยมให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่และทำให้สภาพวิถีชีวิตในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มีผลกระทบทำให้เกิดปัญหาศีลธรรมเสื่อมและปัญหาทางสังคมต่าง ๆ ติดตามมา

ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ที่ลุกลามอย่างรวดเร็วเข้าสู่ชุมชน จำนวนมากของประเทศเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพราะมีผลกระทบต่อสมรรถนะทางเศรษฐกิจ และคุณภาพของประชากรกลุ่มต่าง ๆ เพิ่มภาระต่องบประมาณรายจ่ายในการป้องกันแก้ไขและฟื้นฟู ปัญหาสังคม เช่น ปัญหาอาชญากรรม ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดความเป็นเอกภาพและประสิทธิภาพ ประกอบกับปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่เชื่อมโยงกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ และพื้นที่ชายแดนของประเทศทำให้ยากต่อการแก้ไขป้องกัน จึงต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการและประสานการใช้ทรัพยากรระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อผนึกกำลังและความร่วมมือในการแก้ปัญหาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น¹

¹ อ่างแก้ว, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สภาพัฒน์), สำนักนายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่เก้า พ.ศ.2545-2549, หน้า 11.

การพัฒนาที่ดำเนินการทางด้านวัตถุเพียงอย่างเดียวโดยไม่ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างรอบด้านทั่วถึง ย่อมจะทำให้เกิดปัญหาหรือการระส่ำระสายในกระบวนการพัฒนาที่เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอย่างมากมาย ดังนั้นแนวทางการพัฒนาจึงหันมาเน้นด้านการพัฒนาคนและพัฒนาในส่วนสำคัญของคนคือ ทางด้านจิตใจคน งานพัฒนาจิตใจของคนและการพัฒนาคนเป็นงานหลักของพระพุทธศาสนา คือ คำสอนทั้งหมดในพระพุทธศาสนามีศูนย์กลางอยู่ที่การพัฒนาคนซึ่งพระพุทธพระสงฆ์และวัดวาอารามมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติมาโดยตลอด ในอดีตพระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนา และวัดได้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เพราะพระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตใจและทางปัญญาของชุมชน และวัดก็เป็นศูนย์กลางของชุมชน นับตั้งแต่การเป็นศูนย์กลางการศึกษาของประชาชนโดยมีพระสงฆ์เป็นครู อาจารย์ ศิลปวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ พัฒนารุ่งขึ้นในวัดหรือออกไปจากวัด เมื่อไปอยู่ในชุมชนก็ใช้ความรู้หลักธรรมวินัย และความรู้วิชาการอื่นที่ได้ศึกษาจากวัดเป็นเครื่องมือในการนำครอบครัวและชุมชน ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ การงานให้เจริญก้าวหน้า และอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นเป็นสุขตามควรแก่การประพฤติปฏิบัติ¹ แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยอันเนื่องมาจากการแพร่หลายไหลบ่าเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตกและระบบงานต่าง ๆ จากตะวันตกเป็นแนวทางในการพัฒนาทำให้วัดเห็นห่างจากกระบวนการพัฒนาจึงเกิดการพัฒนาที่มุ่งเน้นด้านวัตถุ บทบาทของวัด พระสงฆ์และพระศาสนาจึงดิ่งลงจนเหลือเพียงการให้กำลังใจ และพิธีกรรมเพื่อให้เป็นคำสอนที่สนับสนุนชุมชน

บทบาทของการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ในสังคมไทยนั้นจะเห็นได้ว่าเมื่อใดนำบทบาทของวัดของพระสงฆ์ออกจากกระบวนการพัฒนาแม้ในระยะแรกจะดูแลคล่องว่องไวหรือการพัฒนาเป็นไปอย่างรวดเร็วแต่ความรวดเร็วที่เน้นแต่วัตถุเป็นสิ่งสำคัญ โดยขาดการพัฒนาทางด้านจิตใจ จะทำให้การพัฒนานั้นไม่สมบูรณ์ขาดความสุข ขาดสติ ขาดการยั้งคิดในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาที่ไม่สนใจสังคมว่าเพื่อนบ้าน ชุมชน สังคมจะเป็นอย่างไร การสร้างวัดและตัวเงินขึ้นมาให้เจริญก้าวหน้าตามการพัฒนาจะเกิดผลดีในฐานะความเป็นอยู่ แต่ในฐานะความเป็นอยู่นั้นจะต้องวัด หรือดูที่ความสุขทางจิตใจของบุคคล ชุมชน และสังคมซึ่งการจะพัฒนาความสุขทางจิตใจของบุคคล ชุมชน สังคม จะต้องเริ่มต้นที่พัฒนาคนซึ่งสถาบันและผู้จะมีบทบาทในการพัฒนาก็คือ วัดและพระสงฆ์ที่จะทำหน้าที่ในการพัฒนาจิตใจของคน ชุมชน และสังคมอันเป็นหน้าที่สำคัญที่สังคมไทยเคยให้วัด พระสงฆ์และพระพุทธศาสนาทำหน้าที่นี้เป็นหลักในการพัฒนา นั้นจะต้องรื้อฟื้นบทบาทในการพัฒนาและบทบาทของผู้นำการพัฒนารุ่นใหม่ ทั้งนี้จะต้องปรับปรุงบุคลากรโดยเฉพาะพระสงฆ์ และวัด พร้อมกับการปรับปรุงวิธีการและปรับปรุงบทบาทของวัดและ

¹ อ่างแก้ว, พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ, หน้า 77.

พระสงฆ์ให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันซึ่งจะทำให้การพัฒนาสังคมของพระภิกษุสงฆ์ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2.2.3 พระสงฆ์กับการพัฒนาคนและการพัฒนาจิต

จากการทบทวนประเมินผลการพัฒนาที่ผ่านมาและการวิเคราะห์เงื่อนไขสถานการณ์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่จะมีผลต่อทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะต่อไป ประกอบกับผลการระดมความคิดเห็นจากประชาชนในทุกภาค ทุกส่วนของสังคมไทยนับตั้งแต่ระดับจังหวัด ระดับอนุภาคและระดับชาติมาสังเคราะห์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ เกิดเป็นวิสัยทัศน์ร่วมของการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต 20 ปี ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเป็นไปได้อย่างสมเหตุสมผล เป็นที่ยอมรับร่วมกัน สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมไทยได้¹

จุดมุ่งหมายและค่านิยมร่วมของการพัฒนา : จุดมุ่งหมายหลัก จะมุ่งเน้นการแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุขของคนไทย” โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและการพัฒนาอย่างมี “ดุลยภาพ” ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คนในสังคมมีความสุขถ้วนหน้า สามารถพึ่งตนเองและก้าวตามโลกได้อย่างรู้เท่าทัน โดยยังคงรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นไทย **ค่านิยมร่วม** เป็นการสร้างจิตสำนึกให้คนไทยตระหนักถึงวิกฤตของประเทศและความจำเป็นที่ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนกรคิด ทักษะคิด และกระบวนกรทำงานโดยยึด “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางเพื่อให้เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารจัดการประเทศที่มุ่งสู่ประสิทธิภาพ คุณภาพ ก้าวตามโลกได้อย่างรู้เท่าทัน โดยมีความสามารถเลือกใช้ความรู้และเทคโนโลยีได้อย่างคุ้มค่าและเหมาะสม มีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี และมีความยืดหยุ่นพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างคนดีที่เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต

สังคมไทยที่พึงประสงค์ : เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและสร้างคุณค่าที่ดีในสังคมไทยบนพื้นฐานของการอนุรักษ์วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของความเป็นไทย จึงได้กำหนดสภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์ โดยมุ่งพัฒนาสู่ “สังคมที่เข้มแข็งและมีดุลยภาพ” ใน 3 ด้านคือ

1) สังคมคุณภาพ : สังคมไทยเป็นสังคมคุณภาพที่ยึดหลักความสมดุลพอดี และพึ่งตนเองได้ คนไทยทุกคนมีโอกาสและความเสมอภาคที่จะพัฒนาตนเองเต็มศักยภาพ เพื่อเป็นคนดีคนเก่ง ถึงพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย เคารพกฎหมาย มีความรับผิดชอบและมีจิตสำนึก

¹ อ้างแล้ว, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สภาพัฒน์), สำนักนายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่เก้า พ.ศ.2545-2549, หน้า 13.

สาธารณะ มีความสามารถคิดเอง ทำเอง และพึ่งพาตนเองมากขึ้น คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข มีสุขภาพพลานามัยแข็งแรงสมบูรณ์ สามารถเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม มีสภาพแวดล้อมดี มีเมืองและชุมชนน่าอยู่ มีระบบดีมีประสิทธิภาพ และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เศรษฐกิจมีความเข้มแข็งและแข่งขันได้ เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพ ได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสมดุลกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันด้วยการบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ มีการกระจายรายได้และการกระจายผลการพัฒนาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม พร้อมก้าวสู่เศรษฐกิจยุคใหม่อย่างรู้เท่าทัน ระบบการเมืองการปกครองโปร่งใส เป็นประชาธิปไตย มีเสรีภาพและเสถียรภาพ นักการเมืองมีคุณภาพ คุณธรรม มีกระบวนการยุติธรรมเป็นที่พึ่งของประชาชนและมีความเป็นธรรมในสังคมไทย

2) สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ : สังคมไทยเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ที่สร้างโอกาสให้คนไทยทุกคนคิดเป็นทำเป็น มีเหตุผล สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง มีการเสริมสร้างฐานทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี มีนวัตกรรม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถลงทุนทางปัญญาเพื่อเสริมสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศอย่างรู้ทันโลกและสามารถรักษาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม ควบคู่กับการสืบสานประเพณี วัฒนธรรม และศาสนา

3) สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน : สังคมไทยเป็นสังคมที่ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและคุณค่าของเอกลักษณ์สังคมไทย ที่พึ่งพาเกื้อกูลกัน รู้รัก สามัคคี มีจารีตประเพณีดีงาม มีการดูแลผู้ด้อยโอกาสและคนยากจน มีความรัก ภูมิใจในชาติและท้องถิ่น สามารถรักษาสถาบันครอบครัวให้เป็นสถาบันหลักของสังคม ที่เป็นรากฐานการพัฒนาชุมชน เครือข่ายชุมชนให้เข้มแข็ง นำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย

วิสัยทัศน์ร่วม การพัฒนาประเทศไทยจะยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ในการพัฒนาอยู่บนพื้นฐานของความสมดุลพอดี และความพอประมาณอย่างมีเหตุผล นำไปสู่สังคมที่มีคุณภาพทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง สามารถพึ่งตนเอง มีภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันโลก คนไทยส่วนใหญ่มีการศึกษาและรู้จักเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นคนดี มีคุณธรรมและซื่อสัตย์สุจริต อยู่ในสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สามารถรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่กับการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและคุณค่าของสังคมไทยที่มีความสมานฉันท์ และเอื้ออาทรต่อกัน อันจะเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศอย่างสมดุล มีคุณภาพ และยั่งยืน¹ แสดง

¹ อ่างแล้ว, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สภาพัฒน์), สำนักนายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่เก้า พ.ศ.2545-2549, หน้า 15.

ให้เห็นว่าวิสัยทัศน์ของการพัฒนาประเทศเน้นการพัฒนาอย่างสมดุลสมผล สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมไทยด้วยการพัฒนาแบบยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทยที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและพัฒนาอย่างมีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเอง ก้าวทันโลก โดยคงรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นไทย สร้างจิตสำนึกคนไทยด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญานำทางในการปรับเปลี่ยนระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ คุณภาพ ก้าวทันโลก สามารถเลือกใช้ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างคนดีที่เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต สร้างคุณค่าที่ดีในสังคมไทยบนพื้นฐานของการอนุรักษ์วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของความเป็นไทย เป็นสังคมคุณภาพโดยคนไทยทุกคนมีโอกาสพัฒนาตนเองเต็มศักยภาพ เป็นคนดี คนเก่ง พร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีวินัยและพึ่งพาตนเองได้ มีความเป็นธรรมในด้านบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม ความเป็นธรรมของการกระจายรายได้และผลของการพัฒนาที่เป็นไปอย่างทั่วถึงการเมืองที่โปร่งใส นักการเมืองมีคุณธรรม กระบวนการยุติธรรมที่เป็นธรรมในสังคมไทย สังคมไทยเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สามารถสร้างขีดความสามารถด้วยการรักษาและต่อยอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมกับสืบสานประเพณี วัฒนธรรมและศาสนา ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรม และคุณค่าของเอกลักษณ์สังคมไทย นำไปสู่การรักษาสถาบันครอบครัวเป็นหลักของสังคมในการพัฒนาชุมชนและสังคมให้เข้มแข็งและอยู่ดีมีสุข สามารถดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและคุณค่าของสังคมไทยที่มีความสมานฉันท์ และเอื้ออาทรต่อกันเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศอย่างสมดุล มีคุณภาพและยั่งยืน

การปรับเปลี่ยนการพัฒนามาสู่การพัฒนาที่มุ่งเน้นที่คน มุ่งเน้นการสร้างคุณธรรมและความซื่อสัตย์ในตัวคน การใช้หลักของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองให้เป็นไปอย่างสมดุล รวมทั้งการพัฒนาที่เน้นคุณธรรม คุณค่าทางสังคมในทุกด้านอย่างสมดุล โดยยังคงเอกลักษณ์ของสังคมไทย และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาต่อยอด และสร้างขีดความสามารถในการเรียนรู้ และความสามารถในการแข่งขัน มีความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน เป็นรากฐานในการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติอย่างสมดุล มีคุณภาพและยั่งยืนเกิดประโยชน์แก่คนในกระบวนการพัฒนาและทั่วถึงทั้งสังคมด้วยความยุติธรรม การพัฒนาคน พัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติที่พัฒนาจิตใจให้มีคุณธรรมพร้อมกับการพัฒนาวัตถุและพัฒนาในทุกด้านอย่างสมดุล เช่นนี้ย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นหน้าที่หลักของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะวัดและพระสงฆ์ ซึ่งเป็นบุคลากรสำคัญในการเผยแผ่ธรรม และเป็นผู้นำในการนำหลักธรรมมาใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะการพัฒนาคน และพัฒนาจิตใจ

พระพุทธเจ้าตรัสกับภิกษุทั้งหลายให้สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมไว้ว่า “บรรพชิตพึงพิจารณาเนื่อง ๆ ว่าความเป็นอยู่ของเราเนื่องด้วยผู้อื่น วันคืนล่วงไป บัดนี้เราทำ

อะไรอยู่” ดังนั้นหน้าที่หลักของพระภิกษุสงฆ์ คือ การศึกษา ประพฤติปฏิบัติธรรม ส่วนหน้าที่ต่อสังคมมีทั้งหน้าที่ดำเนินกิจกรรมบางอย่างของวัด หน้าที่ในการอบรมสั่งสอนหลักธรรมให้แก่ประชาชน เพื่อนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติและอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม หน้าที่เกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาให้แก่ชาวบ้าน ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พราหมณ์ และคหบดีทั้งหลาย เป็นผู้มือุปการะมากแก่เธอทั้งหลาย บำรุงเธอทั้งหลายด้วยจิวร ภัณฑาต เสนาสนะและคิลานเภสัชบริวาร แม้เธอทั้งหลายก็จงเป็นผู้มือุปการะมากแก่พราหมณ์ และคหบดีทั้งหลาย จงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลางและมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ อันบริบูรณ์สิ้นเชิงแก่พราหมณ์และคหบดีเหล่านั้นเถิด” ดังนั้นการดำเนินชีวิตและการบำเพ็ญสมณธรรมที่ผลักดันให้พระสงฆ์เข้ามามีบทบาทและหน้าที่ต่อสังคม โดยมีเหตุผล 3 ประการ คือ การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ต้องอาศัยปัจจัย 4 ที่ชาวบ้านถวาย สภาพและเหตุการณ์ในสังคมย่อมมีผลเกี่ยวข้องกับการบำเพ็ญสมณธรรม และโดยคุณธรรม คือ เมตตาธรรมซึ่งพระสงฆ์จะต้องช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากทุกข์¹

สถาบันทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดสถาบันหนึ่งในการให้ความช่วยเหลือต่อสังคมไทยตลอดมา โดยมีส่วนช่วยกล่อมเกลาคิดใจ และลักษณะนิสัยของคนไทย ตลอดจนการให้บริการตามความจำเป็น ตามความต้องการของประชาชนอีกทั้งมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาทางสังคมให้แก่ประเทศชาติมาอย่างมากมายในอดีต แม้กระทั่งปัจจุบัน ความสำคัญในประการดังกล่าวยังคงมีอยู่ โดยพระภิกษุสงฆ์กับวัดยังต้องรับภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือสังคมและทางราชการอยู่ตลอดไป พระสงฆ์จึงอำนวยความสะดวกต่อการปกครองและการบริหารของไทยอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในชนบทที่ไม่สามารถรับบริการจากรัฐบาลได้ทั่วถึง หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นหลักสำคัญของวัฒนธรรมไทย ในชีวิตประจำวันของคนไทยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งส่วนที่ช่วยเหลือทางราชการและช่วยแก้ปัญหาให้กับสังคมไทยโดยวัดจะตั้งอยู่ในหมู่บ้านเป็นแหล่งกลางสำหรับสมาคม การดำเนินชีวิตทางสังคมเป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรม ทำให้ชีวิตในชนบทดำเนินอยู่รอบ ๆ วัด เพราะประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง วัดซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนาที่อยู่เหนือจิตใจของชาวไทย และเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดในหมู่บ้านรองจากรอบครัวคนไทยจึงอุทิศตนให้แก่วัดและพระสงฆ์ทั้งทางด้านจิตใจ เวลา แรงงาน สิ่งของและทรัพย์สิน

หน้าที่และความสำคัญของวัด และพระสงฆ์ เป็นที่ประกอบกิจกรรม พิธีกรรมทางศาสนา เป็นศูนย์กลางของชุมชนซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญทางสังคมที่ประชาชนจะมาร่วมพิธีกรรมและ

¹ อ่างแล้ว, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระพุทธศาสนาในประเทศไทย, หน้า 187.

กิจกรรมต่าง ๆ ทั้งทางสังคมและทางศาสนาเป็นสถานที่สำหรับการฉลองกันในทุกขั้นตอนของชีวิต ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยมีความสัมพันธ์อยู่กับวัด และพระสงฆ์มาเป็นเวลานานหลาย ศตวรรษ เป็นโรงเรียนซึ่งวัดในสมัยก่อนเป็นแหล่งการศึกษาแห่งแรกและแห่งเดียวที่ให้การศึกษา แก่เยาวชนทั้งความรู้และวิชาชีพ โดยมีวัดเป็น โรงเรียนและมีพระภิกษุสงฆ์เป็นครูอาจารย์ อีกทั้งวัด ยังเป็นแหล่งการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรและเด็กวัด แม้ในปัจจุบันสังคมไทยยังมีโรงเรียน ตั้งอยู่ในวัดเป็นจำนวนมาก เป็นสถานที่ให้คำแนะนำ คำปรึกษาและการปลอบใจ ซึ่งประชาชน มาวัดเพื่อขอคำแนะนำ คำปรึกษาหรือจากเจ้าอาวาสหรือภิกษุบางรูปเกี่ยวกับปัญหายุ่งยากภายใน บ้าน หรือในธุรกิจการงาน ทำให้คลายความทุกข์กังวลไปได้ เป็นสถานพยาบาลและสถานพยาบาล ซึ่งประชาชนผู้เจ็บป่วย คนพิการทุพพลภาพ หรือวิกลจริต ผู้ถูกทอดทิ้ง โดยบุคคลเหล่านี้หากยัง ไม่มีครอบครัวหรือครอบครัวมีส่วนสำคัญในการรักษาโรคทางใจของคนไทยและช่วยเหลือในการ รักษาพยาบาลเสมอมา เป็นสถานสงเคราะห์และที่พักพิงสำหรับผู้จากจน คนชรา และเด็กกำพร้า ใน บางครั้งก็เป็นที่พักพิงพักรักษาตัวสำหรับผู้เดินทางจากที่อื่น

เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและเป็นศูนย์กลางการเล่นกีฬา ทั้งนี้ประชาชนจะเข้าไป ในวัดเพื่อประโยชน์ในการพักผ่อน ทำให้เมื่ออย่างเท่าเข้าไปในวัดจะรู้สึกถึงความทุกข์ความ เดือดร้อนที่บรรเทาลง ด้านการละเล่น การรื่นเริงหรืองานฉลองต่าง ๆ ที่วัดกับประชาชนร่วมกัน จัดขึ้นจะมีอยู่เป็นประจำ โดยเฉพาะในสมัยก่อนจะต้องไปอาศัยวัดในการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ เสมอ ทั้งวัดยังมีสนามกีฬาและสนามเด็กเล่น ในวัดบางแห่งมีการจัดกิจกรรมวิปัสสนาหรือการ ปฏิบัติธรรม และการรักษาสุขภาพซึ่งช่วยให้เกิดการพักผ่อนบำเพ็ญกุศลไปพร้อมกัน เป็นที่ทำ ธุรกิจ โดยวัดเป็นผู้ให้เช่าเกิดการพักผ่อนบำเพ็ญกุศลไปพร้อมกัน เป็นที่ทำธุรกิจโดยวัดเป็นผู้ให้เช่า ที่ดินของวัดแก่ประชาชนเพื่อปลูกบ้านหรืออาคารเพื่ออยู่อาศัยหรือทำธุรกิจในอัตราค่าเช่าถูกรวมทั้งวัดอาจมีการให้ความช่วยเหลือด้วยการให้ยืมเงินสิ่งของเครื่องใช้ในกรณีฉุกเฉิน หรือเกิด ความทุกข์เดือดร้อน ตลอดจนการรับฝากเงินตามแต่กรณี และวัดยังเป็นหอานาฬิกาเนื่องจากมีกลอง และระฆังเป็นสัญญาณบอกเวลาซึ่งจะได้ยินไปทั่วหมู่บ้าน เป็นแหล่งจ่ายน้ำดื่มน้ำใช้ให้แก่ ประชาชน ทั้งนี้วัดบางแห่งมีบ่อน้ำ สระน้ำ ถังเก็บน้ำที่ให้บริการแก่ชุมชนที่อยู่รอบ ๆ วัด โดยเฉพาะในฤดูแล้ง เป็นแหล่งข่าวสารหรือศูนย์รวมข่าว ทั้งนี้วัดจะเป็นที่ปิดประกาศแจ้งความของ ทางราชการ เจ้าอาวาสและพระสงฆ์กับชาวบ้านจะมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารต่าง ๆ กันเป็นประจำ รวมทั้งวัดที่ทำหน้าที่เป็นสโมสรให้แก่ประชาชน การทำบุญในวัดนักขัตฤกษ์ วันพระ วันเทศกาล และงานบุญอื่น ๆ ทำให้ประชาชนมีโอกาสพบปะสังสรรค์กันในวัดเกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารกันใน วัด เป็นฉาปนสถานและเป็นที่พักพิงซึ่งเป็นธรรมดาของชาวพุทธทุกคนที่จะนำญาติพี่น้องเข้าวัด

เพื่อเก็บไว้ 100 วัน ก่อนฉาปนกิจ และทำการฉาปนกิจแม้แต่พุทธศาสนิกชนชาวจีนที่เคยนิยมฝังศพของญาติก็เริ่มหันมาใช้ฉาปนสถานในวัดมากขึ้น¹

ดังนั้นวัดจึงเป็นหน่วยงานที่ใหญ่ที่สุดและพระสงฆ์เป็นบุคลากรที่ทำหน้าที่ด้านสวัสดิการให้แก่ประชาชนในชนบท ช่วยแก้ปัญหาให้แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมโดยรวมเป็นอย่างดี แต่ในตัวเมืองความช่วยเหลือที่วัดมีให้แก่ประชาชนและสังคมในเมืองมีความสำคัญลดลง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมในเขตชุมชนหนาแน่นที่ทำให้เกิดการใช้สวัสดิการจากแหล่งอื่นในเมืองทดแทนแต่บริการเหล่านั้นบางอย่างกลับเป็นตัวบ่อนทำลายตัวผู้ใช้บริการและสังคมไปในขณะเดียวกัน การให้บริการเหล่านี้ของวัดและพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลเป็นอย่างมาก ทั้งยังก่อให้เกิดรากฐานอันมั่นคงเสริมสร้างต่อบริการในด้านสวัสดิการของรัฐ เป็นรากฐานสำคัญของศิลปวัฒนธรรม จรรยา และศีลธรรมของคนไทย และเป็นสื่อกลางชักนำให้ประชาชนทั้งหลายเข้าถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีวัดเป็นสถาบันและสัญลักษณ์มีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้สืบทอด เผยแผ่ และดำเนินการเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ วัดและพระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนไทยและสังคมไทยเป็นอย่างมาก

2.3 แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ และสามเณร

ศาสนาที่คนไทยสมัยก่อนนับถือส่วนใหญ่เป็นพระพุทธศาสนา แม้จะมีศาสนาอื่น เช่น มุสลิม คริสต์ แต่ไม่มากนัก จนสามารถกล่าวได้ว่า เมื่อกล่าวถึงศาสนาของคนไทยย่อมหมายถึงพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ จารีต ประเพณี และวัฒนธรรมของคนไทยสมัยโบราณเป็นอันมากนับตั้งแต่ชนเผ่าไทยได้รับพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในสมัยสุโขทัยทำให้เกิดศีลธรรม พิธีกรรมต่าง ๆ มากมายก็เกิดขึ้น โดยมีความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักสำคัญ แม้คนไทยจะรับเนื้อหาที่ผสมผสานระหว่างคตินิยมอื่นคู่ซึ่งทำให้เกิดพิธีกรรมและความเชื่อที่เป็นไปแบบพระพุทธศาสนาที่มีอินดูเข้ามาผสมผสานอยู่ แต่คนไทยสมัยก่อนก็เคร่งครัดในพระพุทธศาสนาที่ตนนับถือโดยไม่ยอมแปรเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอื่น แม้จะมีบ้างก็เป็นส่วนน้อย ดังการบันทึกของ เดอ ชัวซีย์ ไว้ว่า “ข้าพเจ้าไม่ประหลาดใจในเมืองนี้อีกแล้ว ในข้อที่ว่าบาทหลวงมิชซังได้ประกอบความดีไว้ในประเทศนี้หลายประการนัก เป็นความจริงที่ว่าจนกระทั่งบัดนี้ พวกเขาจะทำอะไรในราชอาณาจักรสยามได้ไม่มากนัก แม้กระทั่งบาทหลวงมิชซังก็ยอมรับว่าไม่สามารถเปลี่ยนศาสนาคนไทยได้มากเท่าที่ควร” นอกจากนั้นคนไทยในสมัยก่อนยังเป็นคนใจ

¹ ทินพันธ์ นาคะตะ, พระพุทธศาสนากับสังคมไทย, (กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2529), หน้า 3.

บุญสุนทานให้ความเคารพนับถือพระสงฆ์อย่างสูงดังบันทึกของแชรเวส ที่กล่าวถึงเรื่องความใจบุญของคนไทยในสมัยก่อนดังนี้ “ความกตัญญูต่อถวายไทยทานเป็นอันมาก เพื่อบำรุงเลี้ยงพระสงฆ์องค์เจ้า การเคารพพระสงฆ์อย่างเคร่งครัด และสิทธิพิเศษนานาประการที่พวกเขาถวายให้ เห็นถือว่าสามัญชนคนธรรมดา แสดงว่าพวกเขามีศรัทธา ปสาทะในศาสนาอย่างแน่นแฟ้น”¹

ประเพณีสำคัญของคนไทย จึงเกี่ยวข้องกับศาสนาหรือมีพิธีกรรมทางศาสนาเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยเกือบทุกอย่าง คนไทยสมัยก่อนเชื่อถือและยกย่องพระสงฆ์ว่าเป็นผู้นำในสังคมท้องถิ่นของตน และวัดก็เป็นที่รวมของความดีงามทั้งหมด การทำบุญเนื่องในพระพุทธศาสนาจึงเป็นประเพณีที่ทำสืบต่อกันมาเป็นเวลานานนับร้อยปี และเป็นประเพณีอันเกี่ยวกับการทำบุญในพระพุทธศาสนาอยู่มากมาย เช่น การทำบุญตักบาตร การทำบุญปีใหม่ การทำบุญวันมาฆบูชา การทำบุญวันตรุษ การทำบุญวันสงกรานต์ การทำบุญวันวิสาขบูชา การทำบุญวันเข้าพรรษา การทำบุญสารท การทำบุญวันออกพรรษา การทำบุญตักบาตรเทโว การทำบุญทอดกฐิน การทำบุญทอดผ้าป่า การทำบุญลอยกระทง การทำบุญเทศน์มหาชาติ เป็นต้น ประเพณีเหล่านี้ยังผลต่อจิตใจและชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยสมัยก่อนอย่างยิ่ง และยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน²

สถาบันการศึกษาแห่งแรกของสังคมไทยในสมัยก่อนคือ วัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานและคุณธรรมจริยธรรม แม้จะมาชั่วระยะเวลาหนึ่งได้พยายามแยกส่วนการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ประถมที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 6) ออกมาจัดการศึกษาต่างหากก็ตาม และมีอยู่ช่วงระยะเวลาหนึ่งได้พยายามนำวิชาหน้าที่ศีลธรรม ออกจากวิชาพื้นฐานในระดับประถมถึงมัธยม หลังจากนั้นไม่นานก็เกิดปัญหาแก่เด็กและเยาวชนจึงทำให้ต้องฟื้นฟูเอาการศึกษาวิชาพุทธศาสนากลับเข้ามาใหม่ โดยเฉพาะการจัดสาระการเรียนรู้พุทธศาสนา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยพระเทพโสภณ (ประยูร มิกฤกษ์) เป็นองค์ประธานคณะกรรมการจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาโดยมีพระภิกษุสงฆ์ผู้มีความรู้สูงกว่าชาวบ้านเป็นผู้จัดการศึกษาและเป็นครูให้ นับแต่ในอดีตซึ่งในอดีต เด็กชายจะถูกส่งไปเป็นศิษย์วัดหรือสามเณรเพื่อเรียนการอ่าน การเขียน และวิชาคณิตศาสตร์อย่างง่าย ๆ รวมทั้งการอบรมทางศีลธรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ทำให้เด็กผู้ชายในอดีตสามารถอ่านออกเขียนได้ และความรู้ในด้านจริยธรรมของสังคม ซึ่งเป็นเกียรติของตนเองและครอบครัว แม้การศึกษาปัจจุบันรัฐจะมีบทบาทในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนและครูผู้สอนส่วนใหญ่จะเป็นฆราวาสก็ตาม แต่การที่จัดการสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาเข้าไปเป็นวิชาหนึ่งในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้พระสงฆ์มีบทบาทในการให้การศึกษาในวิชาพระพุทธศาสนามากขึ้น และเป็นที่ต้องการของสถานศึกษาและ

¹ มานพ ถนอมศรี, คนไทยสมัยก่อน, (กรุงเทพฯ : ดันอ้อแถมมี, 2540), หน้า 95.

² เรื่องเดียวกัน หน้า 7.

สังคมมากขึ้น ทั้งนี้พระภิกษุสงฆ์จะต้องหาความรู้และพัฒนาตนเองให้มีทักษะความรู้ในด้านการสอนพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้นด้วย โดยเฉพาะจากการอบรมหรือศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา¹

นอกจากนั้นวัดยังมีการจัดการอบรมธรรมภายในวัดให้แก่นักเรียนโดยความร่วมมือกับโรงเรียน อาทิ โครงการพุทธบุตร การบวชนเณรภาคฤดูร้อน รวมทั้งการจัดนักเรียนให้ได้รับการฟังเทศน์ในวัดหรือในโรงเรียน ซึ่งพระภิกษุสงฆ์จะมีบทบาทในการให้การศึกษอบรมแก่เยาวชนที่เป็นเด็กนักเรียน ทั้งนี้พระภิกษุสงฆ์จะต้องมีการพัฒนาศักยภาพในการให้ความรู้ทั้งในโครงการฝึกอบรม และการเทศนาธรรม ความรู้ที่พระภิกษุสงฆ์จะต้องศึกษาหาความรู้เป็นเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธประวัติ หลักธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระไตรปิฎก พิธีกรรมทางพุทธศาสนา การปฏิบัติธรรมหรือการเจริญภาวนาทั้งวิปัสสนากรรมฐานและสมถะกรรมฐาน ทั้งวัดยังจะต้องมีการจัดการศึกษาให้แก่พระภิกษุ สามเณร เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ได้รับการศึกษาและพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นทั้งทางโลกและทางธรรม อันได้แก่ พระปริยัติธรรมแผนกบาลีซึ่งศึกษาทางด้านบาลี(ภาษาบาลี) พระปริยัติธรรมแผนกนักธรรมศึกษาด้านนักธรรมชั้นตรี โท และเอก ซึ่งศึกษาวิชาพุทธประวัติ วินัย ธรรมวิภาค ภาวะธรรมและศาสนพิธี และพระปริยัติสามัญเป็นการเรียนนักธรรมบาลีและวิชาสามัญ เหมือนกับการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ และที่มหาวิทยาลัยต่าง ๆ เริ่มให้พระภิกษุสามเณรเข้ารับการศึกษามากขึ้น²

แม้ว่าในปัจจุบันเริ่มให้โอกาสในการพัฒนาความรู้และการให้การศึกษแก่พระภิกษุสามเณรมากขึ้น แต่ยังคงอยู่ในวงจำกัดเพราะการจัดการศึกษาที่มีอยู่ไม่ทั่วถึง ไม่กระจายลงสู่วัดในภูมิภาคต่าง ๆ เนื่องจากในระดับอำเภอและระดับตำบลไม่มีสำนักเรียน บาลี นักธรรม และสามัญ ดังนั้นโอกาสในด้านการศึกษาของพระภิกษุ สามเณรจึงด้อยกว่าเยาวชนที่ศึกษาในระบบการศึกษาระดับพื้นฐาน ทำให้พระภิกษุ สามเณรในท้องถิ่นต่าง ๆ มีการศึกษาไม่มากและเพียงพอต่อการเป็นครูสอนหนังสือทั้งในโรงเรียนในท้องถิ่น ปัญหานี้จะต้องได้รับการส่งเสริมและการสนับสนุนจากทั้งคณะสงฆ์และรัฐบาล โดยเฉพาะจากหน่วยงานราชการที่จะส่งเสริมการศึกษาทั้งบุคลากรช่วยในการสอนวิชาสามัญให้กับพระภิกษุ สามเณร และให้ทุนส่งเสริมการศึกษาให้แก่พระภิกษุ สามเณร ได้ศึกษาในระดับการศึกษาขั้นสูงจนสามารถมาช่วยเป็นกำลัง เป็นบุคลากรช่วยสอนและบริหารการศึกษาให้แก่สถาบันการศึกษาของคณะสงฆ์ รวมทั้งทุนในการส่งเสริมให้แก่สถานศึกษาและระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ การส่งเสริมในลักษณะนี้จะช่วยทำให้เกิดการจูงใจให้ประชาชนชาวไทยในท้องถิ่นต่าง ๆ มาอุปสมบทซึ่งจะช่วยทำให้จำนวนพระภิกษุสงฆ์สามเณรจะมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นที่จะช่วยดำรงให้พระพุทธศาสนาให้คงอยู่ในสังคมไทย และสังคมโลกเป็นหลักในการ

¹ ทินพันธ์ นาคะตะ, พระพุทธศาสนากับสังคมไทย, (กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2529), หน้า 9.

² อ่างแล้ว, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระพุทธศาสนาในประเทศไทย, หน้า 9.

ช่วยส่งเสริมคุณธรรมให้กับคนไทย และช่วยพัฒนาทางด้านจิตใจให้แก่คนไทยและเยาวชนไทย สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข สมฐานะและตามอัธยาศัย

ปัจจัยที่จะทำให้แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรเพิ่มขึ้นหรือลดลงซึ่งเกี่ยวข้องกับพระภิกษุ สามเณรเองก็คือ ความศรัทธาและการยอมรับของประชาชนชาวไทยนั่นคือ การประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุ สามเณรเองซึ่งจะทำให้ญาติโยมอุบาสก อุบาสิกาเข้าวัดให้การอุปฐากแก่พระภิกษุ สามเณรมีผลต่อกำลังใจในการปฏิบัติศาสนกิจ ศาสนธรรม และการเทศน์สั่งสอนพุทธศาสนิกชนให้เกิดความเจริญในธรรม นอกจากนั้นการที่พระภิกษุ สามเณรมีสมณสาธูปดงาม ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบจะช่วยทำให้คนไทยมีความต้องการให้ลูกหลานบวชและชายไทยก็จะมีศรัทธาที่จะบวชเพราะการบวชช่วยทำให้เกิดบุญกุศล มีความเจริญก้าวหน้าในธรรมและเจริญก้าวหน้าในการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมซึ่งจะช่วยจูงใจให้ชายไทยต้องการบวชมากขึ้น มีผลให้แนวโน้มพระภิกษุสามเณรมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

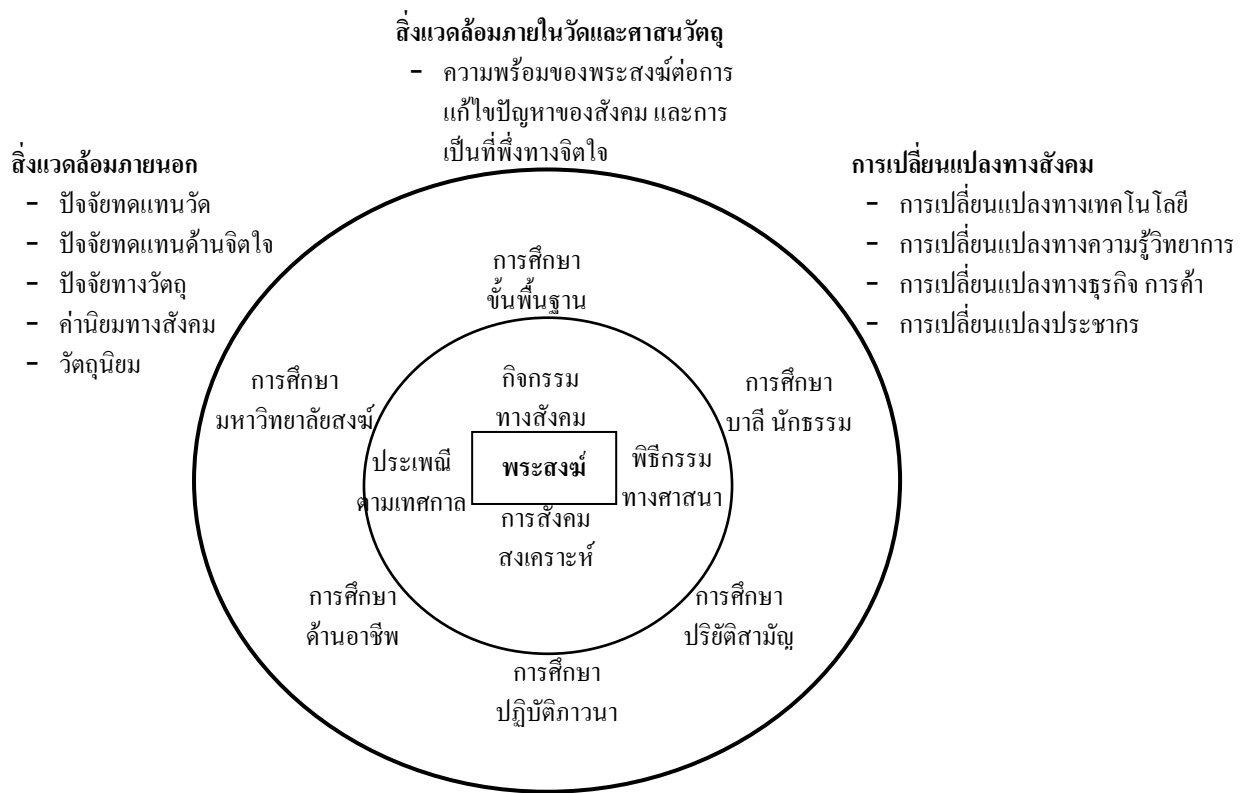
กิจกรรมทางสังคมและการละเล่น แต่เดิมประชาชนให้ความสำคัญกับวัดโดยใช้สถานที่ภายในวัดในการจัดฉลองกันในทุกชั้นตอนของชีวิตของคนไทย การจัดพิธีและกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคมและศาสนา ทำให้ชีวิตและความเป็นอยู่ของคนไทยมีความสัมพันธ์อยู่กับวัด¹ แต่ในปัจจุบันที่สังคมมีการจัดกิจกรรมและการฉลองต่าง ๆ แยกออกมาจากวัดในเวลาไล่เลี่ยกันกับการแยกโรงเรียนออกมาจากวัด ทำให้คนไทยห่างออกจากวัดมากขึ้น และยังมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่ยึดถือวัตถุนิยมและบริโภคนิยมมากขึ้น ปรากฏว่าการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ดูห่างเหินออกจากวัดมากขึ้น โดยเฉพาะสังคมที่เร่งรีบยิ่งทำให้คนไทยห่างจากวัดมากขึ้น มีผลทำให้บทบาทของพระสงฆ์ต่อสังคมไทยและวิถีชีวิตของคนไทยลดลง แต่ในขณะเดียวกันวิถีชีวิตที่รีบเร่ง และเต็มไปด้วยวัตถุนิยม บริโภคนิยมมีผลต่อสภาพจิตใจของคนสังคมไทยมากยิ่งขึ้น มีผลทำให้คนไทยมีการผ่อนคลายทางอารมณ์และการแสวงหาสิ่งซึ่งช่วยในการบรรเทาปัญหาความทุกข์ทางจิตใจด้วยแหล่งบันเทิง และการพักผ่อนด้วยวัดมากขึ้น จากการพึ่งพาทางวัตถุและการพึ่งพาอบายมุขมากขึ้นกลับยิ่งทำให้สังคมไทยและคนไทยเผชิญกับปัญหาสุขภาพจิตมากยิ่งขึ้น ปัญหาการทำแท้ง ปัญหาเด็กเร่ร่อน ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ ปัญหาครอบครัว เป็นต้น ปัญหาต่าง ๆ ทางสังคมสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาวัดจะต้องสมดุลกับการพัฒนาทางด้านจิตเจ้านั้นก็หมายถึงการแก้ปัญหาจะต้องแก้ปัญหาด้วยการมีสุขภาพจิตที่ดี มีการพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง สามารถเผชิญกับปัญหาและปรับเปลี่ยนให้เข้ากับปัญหาสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ นั่นหมายความว่า วัดและพระภิกษุจะต้องมีบทบาทมากขึ้น และที่สำคัญทั้งวัดและพระภิกษุจะต้องมีความพร้อมในการให้ความช่วยเหลือสังคมในด้านนี้มากขึ้น การที่จะต้องสามารถสร้างกิจกรรมที่จะช่วยเหลือประชาชนหรือ

¹ อ่างแล้ว, ทินพันธ์ นาคะตะ, พระพุทธศาสนากับสังคมไทย, หน้า 2.

ชาวบ้านให้สามารถทำกิจกรรมและรายการนั้นทดแทนการต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้ประชาชนเข้ามาในวัดแล้วเป็นที่พักผ่อน เป็นที่ช่วยผ่อนคลายโดยกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดี และหลักในพระธรรมวินัย และพระภิกษุสงฆ์มีส่วนช่วยทำให้กิจกรรมเหล่านั้นเกิดบุญกุศล และพัฒนาจิตใจช่วยกล่อมเกลาจิตใจไปในเวลาเดียวกัน

การอพยพย้ายถิ่นของประชากร ทำให้ประชาชนคนหนุ่มสาวในชนบทเคลื่อนย้ายเข้าสู่เมืองทั้งในระดับอำเภอ จังหวัด และกรุงเทพมหานคร ทำให้คนทำบุญเข้าวัดในเมืองน้อยลงเนื่องจากมีวิถีชีวิตที่รีบเร่ง และคนในชนบทก็จะต้องมีภาระในงานมากขึ้น โอกาสเข้าวัดฟังธรรมก็ลดลงเช่นกัน ภาระเช่นนี้ทำให้บทบาทของวัด และพระภิกษุสงฆ์ต่อสังคมก็ลดลงเช่นกัน บทบาทของวัดและพระภิกษุสงฆ์จะต้องปรับเปลี่ยนไปโดยจะต้องมีการจัดแสดงธรรม การปฏิบัติธรรม เจริญภาวนา และการจัดกิจกรรมทางศาสนาที่เหมาะสมที่จะช่วยเป็นที่พึ่งทางใจ และที่พัฒนาจิตใจของประชาชนที่เป็นพุทธศาสนิกชนให้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นมีความสุข มีกำลังใจ มีจิตใจที่เข้มแข็งพร้อมรับมือกับปัญหา สามารถเผชิญกับปัญหา สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของสังคมและของโลก รวมทั้งประชาชนส่วนที่อพยพจากชนบทเข้าเมืองเพื่อแสวงหางานทำ แสวงหาหนทางในการศึกษาก็สามารถได้รับฟังธรรมเทศนา ได้รับการอบรมหลักธรรม และการปฏิบัติจิตภาวนาตามควร ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่มีความสุข มีวิถีชีวิตเป็นไปอย่างเหมาะสมกับฐานะ นอกจากนั้นการพัฒนารูปแบบการแสดงธรรม การอบรมจิตภาวนาของวัดและพระภิกษุสงฆ์จะต้องออกไปสู่สถานที่ที่ประชาชนอยู่โดยตรง ที่ทำงาน สถานศึกษา โรงพยาบาล และสถานสงเคราะห์ต่าง ๆ ตามควรเพื่อทำให้พุทธศาสนิกชนได้รับธรรมและการกล่อมเกลาจิตใจอย่างเสมอและทั่วถึงมากขึ้น ทั้งนี้ในการดำเนินการเชิงรุกจะต้องระมัดระวังเรื่องของการจัดทำจะต้องอยู่ในข้อวัตรปฏิบัติที่ถูกต้อง เหมาะสมด้วย เพื่อป้องกันการคลาดเคลื่อน และความไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งจะทำให้แนวโน้มของจำนวนพระภิกษุสงฆ์ยังคงมีแนวโน้มที่ดีและเหมาะสมต่อไป

จากสถานการณ์ทางสังคมซึ่งมีผลกระทบทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับวัด และประชาชนกับพระสงฆ์เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะสมัยก่อนคนไทยเข้าวัดทำบุญอย่างเคร่งครัด ให้ความเคารพพระสงฆ์และสิทธิพิเศษต่าง ๆ ทำให้จำนวนพระสงฆ์มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงตามจำนวนประชากรประเทศไทย การอพยพเคลื่อนย้ายของประชากร ความเจริญก้าวหน้าของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ความเจริญก้าวหน้าของการศึกษาของคณะสงฆ์ ความศรัทธาเลื่อมใสในพระสงฆ์และพระพุทธรูป ความศรัทธาเลื่อมใสและค่านิยมในการบวช กิจกรรมและพิธีการทางสังคม และพระพุทธรูปภายในวัด ความต้องการและพึ่งพาอาศัยพระสงฆ์ในการศึกษาและการฟังธรรม เป็นต้น

แผนผังแสดงถึงปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุ สามเณร

สมการที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างแนวโน้มของจำนวนพระภิกษุ สามเณร กับปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการบวชและการดำรงตนอยู่ของพระภิกษุสงฆ์ มีดังนี้

$$Q_m = f(P, Y, T, E_{d-1}, E_{d-2}, D_{-1}, D_{-2}, \dots)$$

Q_m = จำนวนพระภิกษุ สามเณร

P = จำนวนประชากร และการเคลื่อนย้ายประชากร

Y = ความเจริญทางวัตถุ และรายได้ประชาชาติ

T = ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และวิชาการ

E_{d-1} = การขยายตัวทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

E_{d-2} = การขยายตัวของปริยัติธรรมแผนกสามัญ

D_{-1} = ฟังพาทปัจจัยทางวัตถุ

D_{-2} = ฟังพาพระสงฆ์และธรรม

การจะทำให้พระพุทธศาสนาเผยแผ่ และดำรงอยู่ในสังคมไทยและสังคมโลกเป็นที่พึงทางจิตใจแก่ผู้คนในสังคมต่อไปจะต้องขึ้นอยู่กับแนวโน้มของจำนวนพระภิกษุสามเณรทั้งปริมาณ และคุณภาพคือจำนวนพระภิกษุ สามเณรมีจำนวนเพิ่มขึ้น และมีพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบมีความเจริญในธรรม สามารถสร้างศรัทธาแก่สาธุชนทั้งหลายและมีความสามารถในการแสดงธรรมและเผยแผ่ธรรมให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำไปปฏิบัติ ทำให้ชีวิตของบุคคลผู้ปฏิบัติมีความสุข ความเจริญตามฐานะ และทำให้สังคมมีความสุขและความเจริญโดยถ้วนหน้า

2.4 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปรีชา บุญรอด¹ “แนวโน้มการลาสิกขาของพระสงฆ์ ศึกษาเฉพาะกรณีพระเปรียญ และพระนิสิต/นักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์” สรุปผลวิจัยได้ว่า จากการสำรวจข้อมูลพระเปรียญ และพระนิสิต/นักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์ โดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างพระ 384 รูป พบว่า วัตถุประสงค์ในการบวช ระยะเวลาในการบวช ระดับการศึกษา (ในมหาวิทยาลัยสงฆ์) ระบบการศึกษา ความเคร่งครัดของการควบคุมเกียรติภูมิแห่งตน แนวโน้มการลาสิกขาของเพื่อนสนิท ความเสียเปรียบ สัมพันธ ความสำเร็จ ความแปลกแยกจากตนเอง ความขัดแย้งในบทบาท มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มการลาสิกขาของพระสงฆ์

พระไพศาล วิสาโล² ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต” การเปลี่ยนแปลงของพุทธศาสนาในประเทศ ในอดีตเปลี่ยนแปลงตามการเปลี่ยนของบ้านเมืองโดยเฉพาะการปฏิรูปพุทธศาสนาในสมัยรัชกาลที่ 3 มีผลมากต่อความเป็นไปของพุทธศาสนาในปัจจุบัน ซึ่งริเริ่มโดยวชิรญาณภิกขุ หรือพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อตอบสนองต่อความทันสมัยแบบวิทยาศาสตร์ และเหตุผลนิยม โดยมีคณะธรรมยุตเป็นผู้สืบทอดทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการตีความและการเผยแผ่หลักธรรม โดยเฉพาะหลักธรรมที่เน้นประโยชน์อันประจักษ์รับรู้ได้ในชีวิตนี้ ซึ่งเปิดโอกาสให้ลัทธิชาตินิยมเข้าครอบงำกำกับพุทธศาสนาสืบจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งคณะสงฆ์ได้ถูกรวมศูนย์อยู่ภายใต้องค์กรระดับชาติตามระบบราชการที่เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5

ทั้งนี้ความเจริญมั่นคงของพระพุทธศาสนา มีอิทธิพลลดลงต่อสังคม แม้จะมีการปรับตัวเข้ากับความทันสมัยมาโดยตลอด เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างคณะสงฆ์กับรัฐและความ

¹ ปรีชา บุญรอด, แนวโน้มการลาสิกขาของพระสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระเปรียญและพระนิสิต/นักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์, (2537), หน้า บทคัดย่อ.

² พระไพศาล วิสาโล, พุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต, (กรุงเทพฯ : มูลนิธิศตวรรษที่ 21, 2546), หน้า บทคัดย่อ.

เข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาทำให้เกิดความอ่อนแอลงแก่คณะสงฆ์และหลักธรรมคำสอน ถูกถล่มลงแบ่งออกเป็นขั้ว ๆ แยกขาดจากกันและขาดการบูรณาการ นอกจากนั้นกระแสจากภายนอกทั้งวิทยาศาสตร์และศาสนาคริสต์ รวมถึงลัทธิชาตินิยมและลัทธิบริโภคนิยมที่สามารถเข้ามาชี้นำกำกับสังคม รวมทั้งครอบงำพุทธศาสนาเพื่อสนองประโยชน์ ดังนั้นปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้หลายประการร่วมกันกำหนดทิศทางอนาคตของพุทธศาสนาไทย ซึ่งมีทั้งด้านบวกและด้านลบ ซึ่งมีพลังมากเกินกว่าที่รัฐและคณะสงฆ์จะบังคับควบคุมได้

การปฏิรูปฟื้นฟูพระพุทธศาสนาจะต้องครอบคลุมทั้งในด้านหลักธรรม คณะสงฆ์และความสัมพันธ์ระหว่างพุทธบริษัททั้งสี่ ซึ่งจะต้องฟื้นฟูหลักธรรมสำคัญที่ถูกละเลยให้กลับคืนมาทั้งทางโลกุตตรธรรมและทางสังคมาให้สามารถตอบสนองความต้องการส่วนลึกของผู้คน และมีพลังสร้างสรรค์สังคมอย่างแท้จริง การปกครองคณะสงฆ์จะต้องมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างให้มีการกระจายอำนาจมากขึ้น เป็นอิสระจากรัฐใกล้ชิดกับสังคมมากขึ้น ให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์มากขึ้น การศึกษาของคณะสงฆ์ที่เคยถูกละเลยจะต้องได้รับการส่งเสริมในการสร้างศาสนทายาทที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และนำพุทธศาสนาเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและสังคม ซึ่งการศึกษาของคณะสงฆ์เป็นหัวใจสำคัญของความเจริญมั่นคงของพุทธศาสนา ความสัมพันธ์ระหว่างพุทธบริษัทจะต้องเป็นไปอย่างเกื้อกูลในทางธรรม ลดช่องว่างระหว่างบรรพชิตกับคฤหัสถ์ การเปิดพื้นที่ให้แก่ผู้หญิงมากขึ้น การมีนักบวชอย่างใหม่ ควบคู่ไปกับการปฏิรูปคณะสงฆ์

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้พุทธศาสนาต้องเผชิญปรับตัวเพื่อตอบสนองสังคม ในการตอบคำถามต่าง ๆ ทางสังคมโดยเฉพาะกับบริโภคนิยม หลักธรรมทางพุทธศาสนาจะสามารถอธิบายเกี่ยวกับการบริโภคนิยมได้อย่างไร หนทางใดหรือข้อปฏิบัติใดที่จะใช้ได้อย่างเหมาะสมกับการบริโภคนิยมได้ และพุทธศาสนิกชนจะปฏิบัติตัวอย่างไรในการดำเนินชีวิตเพื่อให้มีชีวิตที่สงบสุขได้ในกระแสบริโภคนิยม การสร้างสังคมเข้มแข็งด้วยการสนับสนุนประชาสังคมทั้งในระดับแนวคิด และระดับปฏิบัติ

ทั้งนี้การปฏิรูปฟื้นฟูพุทธศาสนาในประเทศไทยจะต้องประมวลปัญหาที่จะต้องเผชิญในยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อความสามารถในการปรับเปลี่ยนปัจจัยภายในของพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและสามารถเป็นหลักในสังคมให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีสงบสุข และสังคมเจริญไปอย่างมั่นคงและสงบสุข ซึ่งจะทำให้ศาสนาพุทธดำรงอยู่อย่างเจริญมั่นคง สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทางสังคมได้

กรมศาสนา¹ ได้ศึกษาวิจัย “สังเคราะห์ งานวิจัยปีงบประมาณ 2535-2542 ของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ” ทำการวิจัยโดยการสังเคราะห์งานวิจัยของกรมการศาสนาในระหว่างปีงบประมาณ 2535-2542 จำนวน 24 เรื่อง เป็นการศาสนศึกษาจำนวน 7 เรื่อง การบริหารปกครอง 6 เรื่อง การศึกษาสังเคราะห์และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5 เรื่อง การสาธารณูปการ 1 เรื่อง เพื่อเสนอสภาพปัจจุบัน แนวโน้มในอนาคต ปัญหา ข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการแก้ไขในแต่ละด้าน พบว่า

ด้านการบริหารปกครอง บทบาทของคณะสงฆ์และวัดที่จะต้องบริหารงานคณะสงฆ์เพื่อเอื้อให้คณะสงฆ์ได้รับการศึกษาพัฒนาตนและสังคม โดยพระสงฆ์ต้องเรียนรู้พระไตรปิฎก และเรียนรู้ทั้งคัมภีร์และวิปัสสนาธุระ เครื่องครัดในพระธรรมวินัยทั้งศีล สมาธิ ปัญญา ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังทุกห้วงสัด ชุมชนให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป บทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมตนให้มีการศึกษาพระธรรมอย่างลึกซึ้ง ปฏิบัติในพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดรวมทั้งการปกครองพระสงฆ์ บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระธรรมคำสอน พัฒนาสังคมและพัฒนาวัด ในยุคโลกาภิวัตน์บทบาทใหม่ของพระสงฆ์จะต้องติดตามข่าวสารร่วมแก้ปัญหาสังคมกับการอนุรักษสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้จะต้องปรับปรุงยุทธวิธีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยจะต้องเป็นผู้นำและพัฒนาทางจิตใจของประชาชน และชุมชน มีความรู้เท่าทันสังคมและโลก พร้อมกับส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางและเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โดยการบริหารงานพระพุทธศาสนาต้องพัฒนา ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานและการพัฒนาชุมชน รวมทั้งการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรม ประชุมสัมมนาและสร้างความรู้ความเข้าใจการบริหารงานศาสนา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ปรับปรุงบทบาทหน้าที่ของสงฆ์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม จัดทำหลักสูตรฝึกอบรมตนเองเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีรูปแบบและกลยุทธ์ที่หลากหลาย ด้านการพัฒนาและอนุรักษสิ่งแวดล้อมพัฒนาสงฆ์ให้เป็น ผู้นำมีความรู้ความเข้าใจปัญหาสิ่งแวดล้อม และวิธีอนุรักษสิ่งแวดล้อมในชุมชนพร้อมพัฒนาวัดให้เป็นต้นแบบในการอนุรักษทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

ด้านศาสนศึกษา เป็นการจัดการศึกษาให้ความรู้แก่พระภิกษุ สามเณร มีหลักสูตร 3 ประเภท คือ การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมมี 3 ระดับ คือ นักธรรมตรี นักธรรมโท นักธรรมเอก มีการเรียนการสอนกระจายอยู่ทั่วประเทศในทุกภาคการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีแบ่งเป็น 8 ระดับ บาลีประโยค 1-2 บาลีประโยค 3 (เปรียญธรรม 3 ประโยค) บาลีประโยค 4 บาลีประโยค 5 บาลีประโยค 6 บาลีประโยค 7 บาลีประโยค 8 และบาลีประโยค 9 (เปรียญธรรม 9

¹ฝ่ายวิจัยและประเมินผล กองแผนงาน กรมการศาสนา, การศึกษาผลงานวิจัยของกรมการศาสนา ปีงบประมาณ 2535-2542, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2542), หน้า บทคัดย่อ.

ประโยค) ซึ่งมีสำนักเรียนกระจายอยู่ทั่วประเทศ ผู้บริหารจะเป็นผู้กำหนดการจัดการเรียนการสอน และกฎระเบียบต่าง ๆ ส่วนหลักสูตรและการวัดผลอยู่ในความรับผิดชอบของแม่กองบาลีสนามหลวง โดยในแต่ละปีจะมีการขาดสอบและสอบตกจำนวนมาก และในอนาคตการศึกษา ด้านนี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการสืบทอดพระศาสนาต่อไป การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จัดการสอนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ มีการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย การเรียนการสอนให้ศึกษาทั้งสายสามัญและการศึกษาแผนกธรรมบาลีควบคู่กัน ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่จะมีตำแหน่งการปกครองของคณะสงฆ์ มีความรู้ทั้งแผนกธรรม บาลี และทางโลก ผ่านการอบรมการบริหารโรงเรียนและคุณวุฒิตามระเบียบกำหนด ผู้เรียนมีฐานะยากจนและด้อยโอกาส ในอนาคตจะได้รับเงินอุดหนุนงบประมาณตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพควรมีการจัดรูปแบบการบริหารที่ชัดเจนและเหมาะสมเป็นรูปแบบเดียวกัน พัฒนาคณาจารย์ทางด้านบริหารให้เข้าใจงานบริหารสถานศึกษาให้สามารถบริหารงานการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จัดทำหลักสูตรและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม จัดทำรูปแบบและวิธีวัดและประเมินผลที่ทันสมัย และเหมาะสมกับการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จัดสรรงบประมาณให้สามารถสรรหาและจ้างครูมาทำการสอนได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ จัดแผนพัฒนาครู และอบรมครูอย่างเป็นระบบ และเชื่อมโยงประสานกันเป็นเครือข่ายในการช่วยเหลือส่งเสริมกัน รวมทั้งการส่งเสริมสนับสนุนสื่อและอุปกรณ์การศึกษาให้ทั่วถึงและทันสมัย สามารถช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

การศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาของสงฆ์ที่วัดให้แก่เยาวชนและฆราวาส เช่น โรงเรียนการกุศลในวัด ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ศูนย์พุทธศาสนาวินยาศาสตร์ โดยศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ในวัดให้บริการแก่เด็กในชุมชน ด้วยเงินงบประมาณจากกรมการศาสนา ศูนย์จะเป็นขนาดเล็กตั้งอยู่ในวัด เจ้าอาวาสเป็นผู้บริหารศูนย์ บุคลากรครูส่วนใหญ่วุฒินุปรียญญา และขาดการพัฒนาอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง การเรียนการสอนใช้แนวการจัดประสบการณ์จากกระทรวงศึกษามาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ใช้สื่ออย่างง่ายพื้นฐานทั้งนี้คงเป็นที่ต้องการของชุมชนต่อไป ควรปรับปรุงพัฒนาคณาจารย์ให้เหมาะสม และควรได้รับการจัดสรรงบประมาณตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ศูนย์พุทธศาสนาวินยาศาสตร์ เป็นการสอนหลายชั้นปี ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุ สามเณร มีนักเรียนประมาณ 20-60 คน มีห้องเรียนแบบเอนกประสงค์ ผู้สอนมีวุฒิตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 6 ถึง ปริญญาตรี และเปรียญธรรม 5 ประโยค นักรรรมเอก มีหลักสูตรแต่ไม่ค่อยยึดเป็นหลักในการสอน มีการประเมินผลจากภาคเรียนทั้งนี้การจัดการศึกษาคควรมีอาคารแยกต่างหาก มีสนามเด็กเล่น และมีการบริหารจัดการ โดยคณะกรรมการ

ผู้ทรงคุณวุฒิ และมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานและการประเมินผลการศึกษา ควรมีการจัดการพัฒนาครู พัฒนาหลักสูตร การฝึกอบรมที่เหมาะสม การส่งเสริมนวัตกรรมทางการศึกษา สื่อและอุปกรณ์การศึกษา งบประมาณจากรัฐและการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบและส่งเสริม

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นการเผยแผ่ศาสนธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสู่ปวงชน ซึ่งในปัจจุบันการเผยแผ่ศาสนาสู่ประชาชนมีการเผยแผ่ในสถานศึกษา หน่วยเผยแผ่ศีลธรรม หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล หน่วยพุทธสมาคมด้วยวิธีการเทศน์ อบรมปฏิบัติธรรม เอกสารสิ่งพิมพ์ ผู้ที่ทำหน้าที่เผยแผ่คือ พระธรรมทูต พระวิปัสณาจารย์ พระบัณฑิตอาสาพัฒนา พระปริยัติอาสาพัฒนา พระจริยานิเทศก์ คณะกรรมการและสมาชิกในพุทธสมาคม ครู อาจารย์ ที่สอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ผู้ที่ทำหน้าที่อบรมประชาชนประจำตำบล ผู้ที่ทำหน้าที่เผยแผ่ศีลธรรมในสถาบันการศึกษาและอื่น ๆ ซึ่งมีความหลากหลายทั้งสถานที่ บุคลากร และวิธีการเผยแผ่ โดยเน้นเนื้อหาการอบรมจะเน้นหนักหลักศีลธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม สามัคคีธรรม และสัมมาชีพ เป็นต้น ทั้งนี้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาควรจะมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิธีการให้เหมาะสม สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม โดยควรมีนโยบายการอบรมพระธรรมทูตแผนการฝึกอบรม หลักสูตร และการวัดผลพร้อมการจัดทำสื่ออุปกรณ์ให้สอดคล้องกับสภาพสังคม ในด้านวิทยากร บุคลากรที่ทำหน้าที่สอนและอบรมควรมีการสรรหาและคัดเลือกวิทยากรที่ทำการสอนและฝึกอบรมที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องศาสนธรรม มีใจรักและศรัทธา มีความประพฤติที่เป็นแบบอย่างที่ดี ให้ความรู้การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ การประยุกต์ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติจัดการอบรมการใช้สื่อ อุปกรณ์และการเผยแผ่ธรรมผ่านสื่อให้แก่พระธรรมทูตและวิทยากร พร้อมทั้งการสร้างความร่วมมือกับสื่อทางด้านต่าง ๆ และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนในการเผยแผ่ธรรมผ่านสื่อ และการประชุมในหมู่บ้านและชุมชน

การสาธารณูปการ เป็นการบริหารจัดการอาคารสถานที่ของวัด เช่น การก่อสร้างอาคารเสนาสนะ การบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถานภายในวัดให้เรียบร้อยมีสภาพพร้อมใช้ประโยชน์ เพื่อพัฒนาวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน โดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ พบว่า การสร้างวัดส่วนใหญ่มีการแบ่งเขตเฉพาะของสงฆ์ และเขตที่ฆราวาสเข้ามาทำบุญหรือปฏิบัติกิจการทางศาสนาอย่างชัดเจน โดยมีการสร้างเพื่อความใหญ่โตหรือสวยงามเกินความจำเป็น ทางด้านอุปสรรคในการสร้างวัดเกิดจากความไม่เข้าใจระเบียบปฏิบัติในการขออนุญาตสร้างวัด และการจัดทำข้อความในเอกสารคำขอไม่ชัดเจน และความไม่เข้าใจ รวมทั้งขั้นตอนในการตรวจสอบล่าช้า ในด้านการปฏิบัติภารกิจของพระภิกษุ ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ที่ดีพอสมควร มีบางส่วนปฏิบัติตนด้วยคุณภาพ และกระทำผิดพระวินัย ทั้งนี้ในการสร้าง

สาธารณูปการของวัดควรเน้นประโยชน์ใช้สอยและบทบาทของวัดที่มีต่อชุมชน และขนาดที่เหมาะสมสอดคล้องกับชุมชน ไม่ควรเน้นความใหญ่โตอลังการ ควรมุ่งส่งเสริม ปรับปรุง พัฒนาวัดที่มีอยู่ให้มีคุณภาพ และมาตรฐานที่ดีขึ้นให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืน

การสาธารณสงเคราะห์ เป็นการสงเคราะห์ที่วัดจัดให้แก่พระภิกษุและประชาชนในลักษณะสาธารณประโยชน์ ในด้านสังคมสงเคราะห์ ทั้งสงเคราะห์บุคคล และสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งทางกรมการศาสนาควรมีการกำหนดทิศทางและเนื้อหาการวิจัยเพื่อนำผลงานวิจัยมาใช้ประโยชน์ในการบริหารงาน เป็นข้อมูลสนับสนุนการจัดทำแผนและโครงการต่าง ๆ เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองกับหน่วยงานทางราชการ การศาสนาคณะสงฆ์ และประชาชน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและแนวโน้มการลาสิกขาของพระสงฆ์ ได้แก่ แนวโน้มการลาสิกขาของพระสงฆ์ศึกษาเฉพาะกรณีพระเปรียญ และพระนิสิต/นักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์ โดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างพระ 384 รูป พบว่าวัตถุประสงค์ในการบวช ระยะเวลาในการบวช ระดับการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ระบบการศึกษา ความเคร่งครัดของการควบคุมเกียรตินิยมแห่งตน แนวโน้มการลาสิกขาของเพื่อนสนิท ความเสียเปรียบ ความสัมพันธ์ ความไร้อำนาจ ความแปลกแยกตนเอง ความขัดแย้งในบทบาท มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มการลาสิกขาของพระสงฆ์ พระพุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต ศึกษาการเปลี่ยนของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยในอดีตเกิดการปฏิรูปพุทธศาสนา ด้านหลักธรรมที่เน้นเชิงประจักษ์ และการรวมศูนย์คณะสงฆ์เป็นองค์กรตามระบบราชการการเข้ามาครอบงำของกระแสหรือปัจจัยภายนอกทั้งวิทยาศาสตร์ ลัทธิชาตินิยม ลัทธิบริโภคนิยม และคริสต์ศาสนาที่ชี้นำกำกับสังคมไทย การปฏิรูปพุทธศาสนายังไม่ครอบคลุมหลักธรรม คณะสงฆ์และพุทธบริษัทสี่อย่างเกื้อกูลในทางธรรม สังคมกระแสโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะการบริโภคนิยมที่พุทธศาสนาสามารถปรับให้อธิบาย ปฏิบัติดำเนินชีวิตแก่พุทธศาสนิกชนและสังคมให้มีชีวิตที่สงบสุขและสังคมเข้มแข็งทั้งในแนวคิดและทางปฏิบัติ ทั้งนี้ความสามารถปรับเปลี่ยนปัจจัยภายในของพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม และสามารถเป็นหลักในสังคมให้ประชาชนใช้ชีวิตสงบสุข และสังคมเจริญมั่นคงสงบสุข ทำให้พุทธศาสนาเจริญอย่างมั่นคงสามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การศึกษาสังเคราะห์งานวิจัยทางศาสนาศึกษาของกรมการศาสนา คือ การบริหารปกครองบทบาทของคณะสงฆ์และวัดต่อการบริหารคณะสงฆ์ เพื่อการพัฒนาตนและสังคมในการเรียนรู้พระไตรปิฎก คันถุระและวิปัสสนาธุระ การปกครองคณะสงฆ์ปรับปรุงการเผยแผ่ธรรมการให้วัดเป็นศูนย์กลางและส่วนหนึ่งของชุมชน ด้วยการบริหารที่มีประสิทธิภาพ หลักสูตรการ

อบรมให้ความรู้ การฝึกตนเอง การพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ศาสนาศึกษา เป็นการจัดการศึกษาให้แก่ พระภิกษุสงฆ์ สามเณร ได้แก่ การศึกษา พระปริยัติแผนกธรรม การศึกษาพระปริยัติแผนกบาลี การศึกษาพระปริยัติแผนกสามัญ ซึ่งจะต้องมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนานุคลากรและอบรมครู การจัดทำหลักสูตร พัฒนาหลักสูตร วิธีวัดประเมินผลและการเชื่อมโยงเครือข่าย และงบประมาณในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาของสงฆ์ให้แก่ เยาวชนและฆราวาส โดยวัดเป็นผู้บริหารจัดการ ทั้งนี้อาคารควรแยกต่างหาก ควรมีการติดตามประเมินผลการทำงาน และการประเมินผลการศึกษา การพัฒนาครู พัฒนาหลักสูตรอย่างเหมาะสมมากขึ้น และส่งเสริมสื่ออุปกรณ์ และงบประมาณจากรัฐและประชาชนมากขึ้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นการเผยแผ่ศาสนธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสู่ประชาชนด้วยวิธีการที่หลากหลาย สถานที่หลากหลาย ทั้งนี้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาควรปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการให้เหมาะสมสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม ควรใช้นโยบายอบรม แผนหลักสูตร การวัดผล สื่อ และวิทยาการที่ผ่านการอบรมคัดสรรให้มีความรู้ความสามารถและศรัทธาในศาสนธรรม การสาธารณูปการ เป็นการบริหารจัดการอาคารสถานที่ของวัดมีการจัดทำใหญ่โตหรือสวยงามเกินความจำเป็น ซึ่งควรเน้นประโยชน์ใช้สอย และสอดคล้องกับชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน การสาธารณสงเคราะห์ เป็นการจัดให้แก่พระภิกษุ ประชาชน ในลักษณะสาธารณประโยชน์ต่อบุคคลและสาธารณะ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยทางด้านพุทธศาสนาที่เน้นการศึกษาแนวโน้มของจำนวนพระภิกษุสามเณรของประเทศไทย ในทศวรรษหน้า โดยการจัดเก็บข้อมูล ดำเนินการทั้งการรวบรวมเรียบเรียงเอกสาร เพื่อวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบวชเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างสังฆม วัค และพระสงฆ์ เพื่อนำมาสร้างเครื่องมือแบบสอบถามในการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของประชาชน พระภิกษุและสามเณร ได้แก่ เพศหรือสถานภาพ อายุ วุฒิการศึกษา ภูมิลำเนา อาชีพฐานะ หรือตำแหน่งภายในวัด ตำแหน่งคณะสงฆ์ รายได้ สถานภาพสมรส และข้อมูลความเห็นต่อแนวโน้ม และปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรของประชาชน พระภิกษุและสามเณร ได้แก่ แนวโน้ม จำนวนพระภิกษุสามเณร (ปัจจัยตาม) และปัจจัยผันแปร คือค่านิยมต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1) ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวช (ปัจจัยที่ 2) การประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่ 3) ศรัทธาประชาชนต่อพุทธศาสนาและการบวช (ปัจจัยที่ 4) และการศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์คือพระพุทธรศาสนาและการบวช (ปัจจัยที่ 5) เพื่อหาแนวโน้มของจำนวนพระภิกษุสามเณรว่าจะเป็นอย่างไร ปัจจัยใดบ้าง ทั้งค่านิยม เศรษฐกิจ ศรัทธา การศึกษา และการประพฤติดนของพุทธศาสนิกชนมีผลต่อแนวโน้มของจำนวน พระภิกษุสามเณรมากน้อยเพียงใด โดยมีการจัดเก็บข้อมูลภาคสนามตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยได้จากการจัดเก็บข้อมูลจากการสุ่มจากพระภิกษุสามเณรและประชาชนในภาคต่าง ๆ และกรุงเทพ-ปริมณฑล ผู้เป็นพุทธศาสนิกชน ด้วยการสุ่มตัวอย่าง อย่างง่ายจากพระภิกษุสามเณรจากวัดในภาคต่าง ๆ ภาคละ 2 วัด ๆ ละ 5 รูป และประชาชนวัดละ 10 คน ดังนี้

ตารางที่ 1
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูล	จำนวน : รูป/คน
ประชาชน	219
พระภิกษุสามเณร	57
รวม	376

จัดเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ประชาชน พระภิกษุสามเณร ผู้เป็นพุทธศาสนิกชนในภาคต่าง ๆ และกรุงเทพฯ-ปริมณฑล จากพระภิกษุสามเณร 57 รูป และประชาชนทั่วไป 219 คน นำข้อมูลที่จัดเก็บด้วยแบบสอบถามมาประมวลผลเพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ว่าข้อมูลพื้นฐานของประชาชน ภิกษุสามเณร ความเห็นของประชาชน พระภิกษุสามเณรต่อแนวโน้มของจำนวนพระภิกษุสามเณร และปัจจัยที่มีผลต่อแนวโน้มพระภิกษุสามเณร ในปัจจัยพื้นฐานที่ต่างกันจะมีแนวโน้มต่างกันหรือไม่ ดังแสดงในผลการวิเคราะห์ในบทที่ 4

3.2 วิธีดำเนินงาน

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือวารสาร บทความ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณร
2. กำหนดกรอบความคิดแนวทางการวิจัย ข้อกำหนดการวิจัย และเงื่อนไขการวิจัย เพื่อวางแผนการจัดทำเครื่องมือแบบสอบถามและจัดทำแบบสอบถาม
3. ประสานงานและติดต่อผู้ร่วมวิจัย และแหล่งข้อมูลเพื่อกำหนดแผนการจัดทำเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลส่งให้ผู้ตอบข้อมูลก่อนจัดเก็บข้อมูล
4. ดำเนินการวิจัยตามกรอบแนวทางข้อกำหนด เงื่อนไขและแผนการวิจัย ติดตาม และประเมินความก้าวหน้างานวิจัยเพื่อปรับปรุงวิธีดำเนินการวิจัยให้ได้ข้อมูลการวิจัยตามต้องการ นำข้อมูลมาวิเคราะห์ ประมวล และจัดทำรายงานการวิจัยเสร็จตามเป้าหมาย ของการวิจัย

3.3 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือใช้จัดเก็บข้อมูลจากประชาชน พระภิกษุสามเณรจากภาคต่าง ๆ และกรุงเทพฯ-ปริมณฑล ด้านแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรในทศวรรษหน้าของสังคมไทย ด้วยแบบสอบถาม 2 ชุด คือ สำหรับประชาชนผู้เป็นพุทธศาสนิกชน และภิกษุสามเณรผู้บรรพชาในพุทธศาสนา โดยแบบสอบถามประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ชาย

หญิง สถานภาพ พระภิกษุ สามเณร อายุน้อยกว่า 20 ปีจนถึงอายุมากกว่า 60 ปี วุฒิการศึกษา อาชีพ รายได้ครอบครัว ฐานะหรือตำแหน่งในวัด ตำแหน่งคณะสงฆ์ ภูมิลำเนา และสถานภาพสมรส ความเห็นต่อแนวโน้มน้ำ และปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร ได้แก่ แนวโน้มน้ำจำนวนพระภิกษุสามเณร (ปัจจัยตาม) และปัจจัยผันแปร คือ ค่านิยมต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1) ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวช (ปัจจัยที่ 2) การประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่ 3) ศรัทธาประชาชนต่อพุทธศาสนาและการบวช (ปัจจัยที่ 4) และการศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพุทธศาสนาและการบวช (ปัจจัยที่ 5)

1.) การสร้างแบบสอบถาม ใช้ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาในประเทศไทยของพระเทพโศภณ (ประยูร มีฤกษ์) สถิติและข้อมูลพื้นฐานด้านศาสนาของกรมศาสนา ความสำคัญของพระพุทธศาสนา และการฟื้นฟูวัดให้ชนบทพัฒนาสังคมไทย ของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) พระพุทธศาสนาไทยในอนาคต ของพระไพศาล วิสาโล และเอกสารวิจัยต่าง ๆ และการประชุมคณะผู้วิจัยช่วยกันพิจารณาความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม และตัดเกลาข้อความของแบบสอบถาม ในส่วนของข้อมูลทั่วไป และข้อมูลความคิดเห็นต่อแนวโน้มน้ำและปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร ที่เป็นปัจจัยตาม และปัจจัยผันแปร เพื่อนำไปจัดเก็บข้อมูลจากประชาชนพระภิกษุสามเณร ผู้เป็นพุทธศาสนิกชน และผู้บรรพชาในพุทธศาสนา โดยข้อมูลทั่วไปจะเป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ชาย หญิง สถานภาพ พระภิกษุ สามเณร อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ รายได้ ฐานะ หรือตำแหน่งในวัด ตำแหน่งคณะสงฆ์ ภูมิลำเนา และสถานภาพสมรส ข้อมูลความเห็นต่อแนวโน้มน้ำ และปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร ประกอบด้วย แนวโน้มน้ำ จำนวนพระภิกษุสามเณร (ปัจจัยตาม) และปัจจัยแปรผันที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร ได้แก่ ค่านิยมต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1) ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวช (ปัจจัยที่ 2) การประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่ 3) ศรัทธาประชาชนต่อพุทธศาสนาและการบวช (ปัจจัยที่ 4) และการศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ ต่อพระพุทธศาสนาและการบวช (ปัจจัยที่ 5) ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่า ประชาชน พระภิกษุสามเณรผู้เป็นพุทธบริษัทและพุทธศาสนิกชนมีความเห็นต่อแนวโน้มน้ำจำนวนพระภิกษุสามเณรและปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรอย่างไร และจะทำให้แนวโน้มน้ำของจำนวนพระภิกษุสามเณรเป็นอย่างไร

2.) การทดสอบแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลมาให้พระภิกษุสามเณร ประชาชนได้ทดสอบ เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามว่ามีเนื้อหาสาระสามารถจัดเก็บข้อมูลได้ตามต้องการ โดยทดสอบจากพระภิกษุสามเณร 10 รูป ประชาชน 10 คน และนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขให้แบบสอบถามสมบูรณ์

3.) การจัดเก็บข้อมูลด้วยการจัดเก็บข้อมูลจากเอกสาร และจัดเก็บข้อมูลภาคสนามจากประชาชน พระภิกษุสามเณรผู้เป็นพุทธบริษัท ด้วยการประสานงานของคณะผู้วิจัยกับผู้ตอบแบบสอบถามทั้งประชาชน พระภิกษุสามเณร เพื่อนำส่งแบบสอบถาม อธิบายรายละเอียดในการทำข้อมูลในแบบสอบถามพร้อมกับการสัมภาษณ์ โดยคณะผู้วิจัยในการจัดเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์

4.) การวิเคราะห์ข้อมูล การแปลความหมายของข้อมูลหรือคะแนนจากแบบสอบถามที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ความคิดเห็นทั้งประชาชน และพระภิกษุสามเณร ผู้เป็นพุทธศาสนิกชนและบรรพชิตในพระพุทธศาสนา สำหรับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อจัดทำกลุ่มข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม และนำมาใช้เปรียบเทียบค่าของปัจจัยต่าง ๆ ว่าแต่ละกลุ่มต่างกันหรือไม่ และข้อมูลความเห็นต่อแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณร และปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นคะแนนค่าความคิดเห็นซึ่งมีค่าคะแนน 5 สำหรับค่ามากที่สุด 4 เป็นค่ามาก 3 เป็นค่าปานกลาง 2 เป็นค่าน้อย และ 1 เป็นค่าน้อยที่สุดในปัจจัยตาม คือ แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณร และปัจจัยแปรผันหรือปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร ได้แก่ ค่านิยมต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1) ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวช (ปัจจัยที่ 2) การประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่ 3) ศรัทธาประชาชนต่อพุทธศาสนาและการบวช (ปัจจัยที่ 4) และการศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ ต่อพระพุทธศาสนาและการบวช (ปัจจัยที่ 5) โดยนำค่าคะแนนมาแปลเป็นผลค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำมาเปรียบเทียบด้วย ANOVA

5.) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ส่วนข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นข้อมูลที่เป็นความถี่และอัตราส่วน ได้แก่ สถานภาพ อายุ ฐานะหรือตำแหน่งในวัด ตำแหน่งคณะสงฆ์ วุฒิการศึกษา ภูมิลำเนา เพศ อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส ใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) กับข้อมูลด้านความคิดเห็นต่อแนวโน้ม และปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร ได้แก่แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณร (ปัจจัยตาม) ค่านิยมต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1) ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวช (ปัจจัยที่ 2) การประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่ 3) ศรัทธาประชาชนต่อพระพุทธศาสนาและการบวช (ปัจจัยที่ 4) การศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพระพุทธศาสนาและการบวช (ปัจจัยที่ 5) ความเห็นของพระภิกษุสามเณร และในความเห็นของประชาชนพร้อมทดสอบด้วย ANOVA ในความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยตามกับปัจจัยอิสระแต่ละตัว และใช้ ANOVA ในการทดสอบเปรียบเทียบความเห็นของพระภิกษุสามเณรต่อปัจจัยตามและปัจจัยอิสระ เมื่อแยกตามสถานภาพ อายุ ฐานะ ตำแหน่งคณะสงฆ์ วุฒิการศึกษา ภูมิลำเนา เปรียบเทียบความเห็นของประชาชนต่อปัจจัยตามและปัจจัยอิสระเมื่อแยกตาม สถานภาพ อายุ วุฒิการศึกษา เพศ อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส และภูมิลำเนา

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ข้อมูลที่จัดเก็บด้วยแบบสอบถามจากประชาชน พระภิกษุสามเณรเพื่อหาแนวโน้มของจำนวนพระภิกษุสามเณรในทศวรรษหน้าของสังคมไทยแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานภาพ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ฐานะหรือตำแหน่งในวัด ตำแหน่งคณะสงฆ์ อาชีพ รายได้ ภูมิลำเนา สถานภาพสมรส ข้อมูลความเห็นต่อแนวโน้มและปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร ประกอบด้วย ปัจจัยตามคือ แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณร กับปัจจัยผันแปร ได้แก่ ค่านิยมต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1) ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวช (ปัจจัยที่ 2) การประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่ 3) ศรัทธาประชาชนต่อพระพุทธศาสนาและการบวช (ปัจจัยที่ 4) และการศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพระพุทธศาสนาและการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 5) นำข้อมูลจากที่จัดเก็บด้วยแบบสอบถามมาประมวลผลหาค่าความถี่ร้อยละค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบเปรียบเทียบด้วยค่าสถิติ t และ F

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามทั้งพระ-ภิกษุสามเณรและประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม ในส่วนของข้อมูลทั่วไปหรือข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับประชาชน ได้แก่ เพศ ชาย หญิง วุฒิการศึกษา อาชีพ รายได้ครอบครัวต่อเดือน ภูมิลำเนา สถานภาพสมรส และพระภิกษุสามเณร ได้แก่ สถานภาพ อายุ ฐานะ ตำแหน่งคณะสงฆ์ วุฒิการศึกษา ภูมิลำเนา ด้วยความถี่และสัดส่วนร้อยละ ข้อมูลความเห็นต่อแนวโน้มและปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร ในรูปของค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ได้แก่ แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณร(ปัจจัยตาม) ค่านิยมต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1) ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวช (ปัจจัยที่ 2) การประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่ 3) ศรัทธาประชาชนต่อพระพุทธศาสนาและการบวช (ปัจจัยที่ 4) และการศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพระพุทธศาสนาและการบวช (ปัจจัยที่ 5) ความสัมพันธ์ระหว่างแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณร (ปัจจัยตาม) กับปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร (ปัจจัยผันแปร) แต่ละตัวด้วยการทดสอบค่า t การเปรียบเทียบแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรและปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร ได้แก่ แยกตามเพศ แยกตามอายุ แยกตามรายได้ แยกตามวุฒิการศึกษา แยกตามภูมิลำเนา แยกตามอาชีพ แยกตามฐานะตำแหน่งของประชาชน และของพระภิกษุสามเณร

4.1 ข้อมูลพื้นฐาน (ข้อมูลดังภาคผนวก)

4.1.1 ประชาชน ผู้เป็นพุทธศาสนิกชนเป็นเพศชาย 140 คน (65.7 %) และเพศหญิง 73 คน (34.3 %) อายุ 20-30 ปี 4 คน (1.8 %) 31-40 ปี 22 คน (10.0 %) 41-50 ปี 142 คน (65.4 %) 51-60 ปี 48 คน (22.1 %) และมากกว่า 60 ปี 1 คน (0.5 %) วุฒิการศึกษา ปวส. 1 คน (0.5 %) ปริญญาตรี 155 คน (70.8 %) ปริญญาโท 62 คน (28.3 %) ปริญญาเอก 1 คน (0.5 %) อาชีพ เกษตรกร 1 คน (0.5 %) รับราชการ 44 คน (20.1 %) ครู 157 คน (71.7 %) รับราชการทหาร 1 คน (0.5 %) รับราชการตำรวจ 1 คน (0.5 %) ผู้บริหารเอกชน 1 คน (0.5 %) เจ้าของกิจการ 1 คน (0.5 %) และอาจารย์พนักงานของรัฐ 13 คน (5.9 %) รายได้ครอบครัวต่อเดือน 5,000-10,000 บาท 12 คน (5.5 %) 10,001-20,000 บาท 50 คน (22.8 %) 20,001-30,000 บาท 85 คน (38.8 %) 30,0001-40,000 บาท 45 คน (20.5 %) และมากกว่า 40,000 บาท 27 คน (12.3 %) ภูมิลำเนา กรุงเทพมหานครและปริมณฑล 7 คน (3.2 %) ภาคกลาง 69 คน (31.5 %) ภาคเหนือ 56 คน (25.6 %) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 62 คน (28.3 %) ภาคใต้ 1 คน (0.5 %) และภาคตะวันออก 24 คน (11 %) สถานภาพสมรส โสด 30 คน (13.7 %) แต่งงาน 167 คน (76.3 %) หย่า 14 คน (6.4%) และหม้าย 8 คน (3.7%)

4.1.2 พระภิกษุสามเณร ผู้เป็นสมณในพระพุทธศาสนา เป็นพระภิกษุ 55 รูป (96.5 %) สามเณร 2 รูป (3.5 %) อายุ 20-30 ปี 23 รูป (40.4 %) 31-40 ปี 18 รูป (31.6 %) 41-50 ปี 9 รูป (15.8 %) 51-60 ปี 6 รูป (10.5 %) และมากกว่า 60 ปี 1 รูป (1.8 %) ฐานะหรือตำแหน่งในวัด พระลูกวัด 40 รูป (72.7 %) ผู้ช่วยเจ้าอาวาส 4 รูป (7.3 %) เจ้าอาวาส 8 รูป (14.5 %) และนวกะ 3 รูป (5.5 %) ตำแหน่งคณะสงฆ์ เจ้าคณะตำบล 4 รูป (7 %) เจ้าคณะอำเภอ 2 รูป (2 %) และอื่น ๆ 51 รูป (89.5 %) วุฒิการศึกษา ม. 6 14 รูป (25 %) ปวช. 2 รูป (3.6 %) ปวส. 1 รูป (1.8 %) ปริญญาตรี 26 รูป (46.4 %) ปริญญาโท 10 รูป (17.9 %) ปริญญาเอก 3 รูป (5.4 %) ภูมิลำเนา กรุงเทพมหานครและปริมณฑล 26 รูป (45.6 %) ภาคกลาง 17 รูป (29.8 %) ภาคเหนือ 5 รูป (8.8 %) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 6 รูป (10.5%) และภาคใต้ 3 รูป (5.3%)

4.2 ข้อมูลความเห็นต่อแนวโน้มและปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุและสามเณร (ข้อมูลดังภาคผนวก)

4.2.1 ประชาชน ผู้เป็นพุทธศาสนิกชน มีความเห็นต่อ แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณร (ปัจจัยตาม) ในระดับปานกลางคิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.622 แสดงว่าประชาชนเห็นว่าแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรมีแนวโน้มทรงตัวและลดลงเล็กน้อย โดยมีความเห็นว่า จำนวนพระภิกษุและจำนวนสามเณรมีจำนวนทรงตัว และลดลงเล็กน้อยในหลายปีที่ผ่านมา และในอนาคตจำนวน

พระภิกษุ และจำสามเณรจะทรงตัว และลดลงเล็กน้อยเช่นกันความเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวช (ปัจจัยที่ 2) มีค่าเฉลี่ย 3.24 การประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่ 3) มีค่าเฉลี่ย 3.18 ศรีทธาประชาชนต่อพระพุทธศาสนาและการบวช (ปัจจัยที่ 4) มีค่าเฉลี่ย 3.44 และการศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพระพุทธศาสนาและการบวช (ปัจจัยที่ 5) มีค่าเฉลี่ย 3.31461 ยกเว้นค่านิยมต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1) ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 3.81 แสดงว่าทัศนคติของประชาชนต่อปัจจัยผันแปรต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการบวชเรียนมีผลทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรหรือการบวชทรงตัว คือปัจจัยทางเศรษฐกิจ การประพฤติของชาวพุทธ ศรีทธาประชาชน และการศึกษาของรัฐและคณะสงฆ์ มีผลให้จำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัว หรือเพิ่มขึ้นเล็กน้อยยกเว้น ค่านิยมต่อการบวชมีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรให้มีจำนวนเพิ่มขึ้นในระดับมาก มีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยที่ 1 ค่านิยมต่อการบวชเรียน ประชาชนมีความเห็นว่า ค่านิยมต่อการบวชเรียนอยู่ในระดับมาก หรือค่านิยมที่ดีต่อการบวชในระดับมาก ยกเว้นต่อการบวชหน้าไฟว่าจะทำให้ผู้ตายไปสู่สุคติภพนั้นอยู่ในระดับปานกลางหรือเชื่ออยู่บ้าง ซึ่งค่านิยมด้านการบวชในทางที่ดี ได้แก่ ผู้ชายก่อนมีคู่ครอง (แต่งงาน) ควรบวชเรียนเป็นพระภิกษุก่อน การบวชช่วยทำให้ผู้ชายมีคุณธรรมมากขึ้น การบวชช่วยให้พ่อแม่ได้กุศลคู่สวรรค์ ผู้สุคติภพ การบวชช่วยทำให้เกิดกุศลทั้งในภพนี้และภพหน้า การบวชช่วยพัฒนาจิตใจของผู้บวชให้สูงขึ้น พ่อแม่ผู้ใหญ่ศรีทธาในพระพุทธศาสนา จึงให้ลูกชายบวช การบวชทำให้เป็นคนสมบูรณ์ การบวชช่วยให้เข้าใจชีวิตชัดเจนขึ้น และการบวชหน้าไฟจะทำให้ผู้ตายไปสู่สุคติภพ จึงเห็นได้ว่าประชาชนมีค่านิยมที่ดีหรือมากต่อการบวช ซึ่งช่วยทำให้พระภิกษุสามเณรมีแนวโน้มในทางที่ดีคือทรงตัวหรือเพิ่มขึ้น

ปัจจัยที่ 2 ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวช ประชาชนมีความเห็นเศรษฐกิจมีผลต่อการบวชในระดับปานกลางหรือมีผลต่อการบวชหรือต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรในลักษณะทรงตัวหรือลดลง ยกเว้นหน้าที่ในการทำงาน การหารายได้ การสร้างความสามารถในการทำงานด้วยการให้บุตรหลานเรียนในระบบการศึกษาซึ่งมีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรให้ลดลงในระดับมากซึ่งภาวะเศรษฐกิจหรือปัจจัยทางเศรษฐกิจมีผลต่อการบวช หรือจำนวนพระภิกษุสามเณรในระดับปานกลางหรือทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัว ได้แก่ ความต้องการสร้างรายได้ฐานะของตนและครอบครัว ภัยทางธรรมชาติทำให้เกษตรกรเสียหาเงินทองขาดมือ ค่าใช้จ่ายในการบวชมากขึ้น เศรษฐกิจดีทำให้คนชวนขวยหาเงินทองมากกว่าคุณธรรม และบริษัทเอกชนอนุญาตให้ลาบวชเพียง 7-15 วัน มีผลให้จำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัวหรือลดลง แต่ความจำเป็นในการหารายได้และหน้าที่การทำงาน และความต้องการสร้างความสามารถในการทำงานของลูกหลานในการเรียน

ในระบบการศึกษา ทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรเพิ่มขึ้น แสดงว่าประชาชนหรือพุทธศาสนิกชนให้ความสำคัญทางเศรษฐกิจจึงมีผลให้จำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัวและเพิ่มขึ้น

ปัจจัยที่ 3 การประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน ประชาชนมีความเห็นว่าการประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนมีผลต่อการบวชในระดับปานกลาง หรือทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัวหรือเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะด้านการบวชว่าลำสามัย ซึ่งการประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนมีผลต่อการบวชเรียน หรือจำนวนพระภิกษุสามเณรให้มีจำนวนทรงตัว ได้แก่ ข้าราชการและบุคคลชั้นนำในสังคมมีพฤติกรรมเป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม ประชาชนและสังคมเห็นการบวชเรียนเป็นเรื่องลำสามัย วัดมีการทำกิจกรรมที่น่าสนใจ และเป็นผลประโยชน์แก่ชุมชน วัดมีการจัดอบรมเยาวชนและประชาชนให้สอดคล้องกับปัญหาสังคม วัดและชุมชนมีความร่วมมือกันในการบริหารจัดการวัด วัดมีการจัดการเทศน์และปฏิบัติเจริญภาวนา ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชากรและชุมชน พระภิกษุสามเณรมีการประพฤติตนนำศรัทธาเลื่อมใส มีผลให้เกิดความต้องการเอาอย่าง แสดงว่าประชาชนเห็นว่าพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยมีความประพฤติปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนาพอใช้และมีผลทำให้การบวชเรียนหรือจำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัวหรือเพิ่มขึ้น

ปัจจัยที่ 4 ศรัทธาประชาชนต่อพุทธศาสนาและการบวช ประชาชนมีความเห็นว่าศรัทธาประชาชนมีต่อพระพุทธรศาสนาและการบวชในระดับปานกลาง หรือทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัวหรือเพิ่มขึ้นบ้าง ได้แก่ การครองตนและการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุ มีผลต่อศรัทธาในพระพุทธรศาสนาและการบวชเพิ่มขึ้น การอุทิศตนต่อสังคมและกิจกรรมสาธารณะของพระภิกษุสามเณรมีผลต่อศรัทธาในพระพุทธรศาสนาและการบวชเพิ่มขึ้น และเยาวชน ประชาชนชอบความสนุกสนานมีความสะดวกสบายจึงไม่สนใจที่จะบวช โดยมีผลต่อการบวชมาก หรือมีผลให้จำนวนพระภิกษุสามเณรเพิ่มขึ้นบ้าง ส่วนความอดทนและความสามารถควบคุมตนเองของเยาวชนและประชาชนมีผลต่อการบวช อุปสรรคต่อการบวชมาจากความคิดว่าการบวชเป็นภาวะที่ยากลำบาก และการปลุกฝังของครอบครัวในเรื่องการหารายได้มีผลต่อการให้บวชลดลง โดยมีผลต่อการบวชปานกลาง หรือมีผลให้จำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัว แสดงว่าประชาชนมีศรัทธาต่อพระพุทธรศาสนาและการบวชพอใช้ค่อนข้างมาก และมีผลทำให้การบวชหรือจำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัวหรือเพิ่มขึ้นบ้าง

ปัจจัยที่ 5 การศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพระพุทธรศาสนาและการบวช ประชาชนเห็นว่า การศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพุทธศาสนาและการบวชในระดับปานกลาง หรือทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัวหรือลดลงบ้าง ได้แก่ การสนับสนุนของรัฐต่อการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยงบประมาณเป็นรายหัวมีผลต่อการบวชเพิ่มขึ้น การกำหนดตำแหน่งผู้บริหารกับ

ขนาดสถานศึกษามีผลต่อการบวชเพิ่มขึ้น และการจัดการศึกษาให้กับเยาวชนโดยคณะสงฆ์มีผลให้มีผู้มาบวชเพิ่มขึ้น โดยมีผลต่อการบวชปานกลาง หรือมีผลให้จำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัว การประชาสัมพันธ์และการเข้าถึงประชาชน ในการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนโดยคณะสงฆ์มีผลต่อการบวชเพิ่มขึ้น การส่งเสริมของภาครัฐที่ให้แก่การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์มีผลต่อการบวชเพิ่มขึ้น และความเชื่อมั่นในคุณภาพของการศึกษาที่คณะสงฆ์จัดให้แก่ เยาวชนมีผลต่อการบวชเพิ่มขึ้น โดยมีผลต่อการบวชมากหรือมีผลให้จำนวนพระภิกษุสามเณรเพิ่มขึ้นบ้าง แสดงว่าประชาชนเห็นว่าการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์มีผลให้จำนวนพระภิกษุสามเณรเพิ่มขึ้นบ้าง แต่การจัดการศึกษาของรัฐมีผลให้จำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัวหรือลดลง

ความสัมพันธ์ระหว่างแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณร (ปัจจัยตาม) กับปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร (ปัจจัยผันแปร) ตามความเห็นของประชาชนพบว่า จำนวนพระภิกษุสามเณรแปรผันตามหรือมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับปัจจัยต่าง ๆ คือ แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรเพิ่มหรือลดลงตามปัจจัยที่ 1 ค่านิยมต่อการบวชเรียน ในระดับความสัมพันธ์ 29.2 % ณ ระดับนัยสำคัญ 0.000 หรือความเชื่อมั่น 99 % มีความสัมพันธ์กับการประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่ 3) ในทิศทางเดียวกัน 29.6 % ณ ระดับนัยสำคัญ 0.00 หรือระดับความเชื่อมั่น 99 % มีความสัมพันธ์กับการศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพระพุทธศาสนาและการบวช (ปัจจัยที่ 5) ในทิศทางเดียวกัน 18.3 % แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับภาวะเศรษฐกิจต่อการบวช ณ ระดับนัยสำคัญ 0.55 หรือความเชื่อมั่น 95 % และไม่มีความสัมพันธ์กับศรัทธาประชาชนต่อพระพุทธศาสนาและการบวช ณ ระดับนัยสำคัญ 0.616 หรือระดับความเชื่อมั่น 95 % แสดงว่าปัจจัยต่าง ๆ มีผลต่อการบวชเพียง 18%-29% ซึ่งมีผลต่อการบวชบ้างเพียงเล็กน้อย ดังนั้น ปัจจัยด้านอื่นที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรจึงน่าจะมีอีก เช่น กระแสวัตถุนิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม และปัจจัยทางสังคมอื่น ๆ

เปรียบเทียบแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรและปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร แยกตามเพศ ชาย หญิงของประชาชน พบว่า ความเห็นต่อแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรแตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.00 หรือ ความเชื่อมั่น 99 % โดยเพศหญิงมีความเห็นว่าจำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัวหรือเปลี่ยนแปลงไม่มาก ขณะที่เพศชายมีความเห็นว่าแนวโน้มจำนวนภิกษุสามเณรลดลงหรือปานกลาง ค่านิยมต่อการบวชเรียนของประชาชนผู้มีเพศต่างกันมีความเห็นว่า ค่านิยมต่อการบวชเรียนมีผลต่อการบวชเรียนมากหรือทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรเพิ่มขึ้น โดยเพศหญิงมีค่านิยมต่อการบวชเรียนมากกว่าเพศชาย ณ ระดับนัยสำคัญ 0.03 หรือความเชื่อมั่น 95 % การศึกษาของรัฐและคณะสงฆ์ต่อพระพุทธศาสนา และการบวชมีความแตกต่างกันในประชาชนที่มีเพศต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.014 หรือระดับความเชื่อมั่น 95 % โดยเพศหญิงมี

ความเห็นว่าการศึกษารัฐและของคณะสงฆ์ต่อพระพุทธศาสนาและการบวชมากกว่าเพศชาย ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวชในเพศชายและหญิงไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.96 หรือระดับความเชื่อมั่น 95 % การประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนของเพศชายและหญิงไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.451 หรือความเชื่อมั่น 95 % และศรัทธาประชาชนต่อพระพุทธศาสนาและการบวชของเพศชายและหญิงไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.405 หรือระดับความเชื่อมั่น 95 % แสดงว่าผู้หญิงเห็นว่าแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัว และเห็นว่าปัจจัยต่าง ๆ ทั้งค่านิยม การศึกษามีผลต่อการบวชและจำนวนพระภิกษุสามเณร

เปรียบเทียบแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรและปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร แยกตามอายุของประชาชน พบว่าแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรมีจำนวนลดลงตามความเห็นของประชาชนไม่แตกต่างกันในช่วงอายุที่ต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.16 หรือระดับความเชื่อมั่น 95 % ความเห็นต่อค่านิยมต่อการบวชเรียนไม่แตกต่างกันของประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.733 หรือความเชื่อมั่น 95 % ต่อภาวะเศรษฐกิจต่อการบวชไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.33 การประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.329 ศรัทธาประชาชนต่อพุทธศาสนาและการบวชไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.121 และการศึกษารัฐและของคณะสงฆ์ต่อพุทธศาสนา และการบวชไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.318 หรือความเชื่อมั่น 95 % แสดงว่าประชาชนที่มีอายุต่างกันมีความเห็นต่อแนวโน้ม จำนวนพระภิกษุสามเณรและปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน

เปรียบเทียบจำนวนพระภิกษุสามเณรและปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร แยกตามรายได้ของประชาชน พบว่าประชาชนที่มีรายได้ต่างกันมีความเห็นว่า แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัวและลดลงเล็กน้อยไม่แตกต่างกัน และมีความเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.732 หรือ ความเชื่อมั่น 95 % ในแนวทางที่จะทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรมีระดับเพิ่มขึ้นเล็กน้อย แสดงว่าประชาชนที่มีรายได้ต่างกันมีความเห็นว่ามีผลทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัว หรือมีผลทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัวแต่จำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัวในลักษณะลดลงเล็กน้อย

เปรียบเทียบแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรและปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรแยกตามวุฒิการศึกษาของประชาชน พบว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันจะมีต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรแตกต่างกัน โดยผู้ที่จบปริญญาตรีหรือต่ำกว่า มีความเห็นว่าจำนวนพระภิกษุสามเณรมีจำนวนทรงตัว ในระดับที่สูงกว่าวุฒิปริญญาโทและเอกแสดงว่าจำนวนประชาชนผู้จบปริญญาตรีหรือต่ำกว่าเห็นว่าจำนวนภิกษุสามเณรมีจำนวนทรงตัว และสูงกว่าผู้จบปริญญาตรี ซึ่งเป็นกรมองโลกในแง่ดี และต้องการเห็นจำนวนพระภิกษุสามเณรมีจำนวนไม่ลดลง

ขณะที่มีความเห็นว่าปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร ทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณร ทรงตัวเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในทุกปัจจัย โดยไม่มีความแตกต่างในพฤติกรรมการศึกษาที่แตกต่างกัน แสดงว่าประชาชนในภูมิภาคการศึกษาที่แตกต่างกัน เห็นว่าปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรมีแนวโน้มทรงตัว

เปรียบเทียบแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรและปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรแยกตามภูมิภาคของประชาชน พบว่าประชาชนผู้มีภูมิลำเนาต่างกันมีความเห็นแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัวแบบลดลง อย่างไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.265 หรือความเชื่อมั่น 95 % ค่านิยมต่อการบวชเรียนมีความแตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.002 หรือความเชื่อมั่น 95 % โดยผู้มีภูมิลำเนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือเห็นว่า ค่านิยมต่อการบวชเรียนมีผลจำนวนพระภิกษุสามเณรเพิ่มขึ้นมากกว่าภาคอื่น ศรัทธาประชาชนต่อพุทธศาสนา และการบวชเรียนมีความแตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.044 หรือความเชื่อมั่น 95 % โดยผู้มีภูมิลำเนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือเห็นว่าศรัทธาประชาชนมีผลต่อการบวชและพระพุทธรูปศาสนาในแนวทางที่ทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัวในลักษณะเพิ่มขึ้นเล็กน้อยซึ่งมากกว่าภาคอื่น ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวชไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.084 หรือความเชื่อมั่น 95 % การประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.883 หรือความเชื่อมั่น 95 % การศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพระพุทธรูปศาสนาและการบวชไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.231 หรือความเชื่อมั่น 95 % แสดงว่าประชาชนผู้มีภูมิลำเนาแตกต่างกันมีความเห็นแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรจะทรงตัวในลักษณะลดลงเล็กน้อยไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือเห็นว่าค่านิยมต่อการบวชเรียนและความศรัทธาประชาชนต่อพระพุทธรูปศาสนาและการบวชที่ทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรเพิ่มขึ้นมากกว่าภูมิภาคอื่น แม้ว่าปัจจัยทางด้านภาวะเศรษฐกิจต่อการบวช การประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน และการศึกษาของรัฐและคณะสงฆ์ต่อพระพุทธรูปศาสนาและการบวชไม่แตกต่างกัน ในภูมิลำเนาของประชาชนที่ต่างกัน คือ ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือมีค่านิยมต่อการบวชและศรัทธาต่อพระพุทธรูปศาสนาและการบวชมากกว่าภูมิภาคอื่น

เปรียบเทียบแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณร และปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรแยกตามอาชีพของประชาชน พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความเห็นต่อแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.029 หรือความเชื่อมั่น 95 % โดยอาชีพครูและเจ้าของกิจการเห็นว่าจำนวนพระภิกษุสามเณรมีจำนวนทรงตัว แนวโน้มลดลงเล็กน้อยซึ่งมากกว่าอาชีพอื่นที่เห็นว่าจำนวนพระภิกษุสามเณรจะมีแนวโน้มลดลง แต่ในด้านปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรของประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกันเห็นว่า ค่านิยมต่อการบวชเรียนมีผลต่อจำนวน

พระภิกษุสามเณรมากในแนวทางที่เพิ่มขึ้นไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.613 ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวชเรียนมีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร ปานกลางทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัวไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.407 การประพาศปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนมีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรปานกลางทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัวไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.962 ศรัทธาประชาชนและการบวชมีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรปานกลางทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัวไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.384 และการศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพุทธศาสนาและการบวชมีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรปานกลาง ทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัวไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.08 หรือความเชื่อมั่น 95 % แสดงว่าอาชีพครูและเจ้าของกิจการมีความเห็นจำนวนพระภิกษุสามเณรมีแนวโน้มทรงตัวในลักษณะลดลงเล็กน้อย ในขณะที่อาชีพอื่นเห็นว่าจำนวนพระภิกษุสามเณรลดลงมากกว่า แม้ว่าจะมีความเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรปานกลางและมากไม่แตกต่างกันของประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน

4.2.2 พระภิกษุสามเณร ผู้เป็นสมณในพระพุทธศาสนา มีความเห็นต่อแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณร (ปัจจัยตาม) ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย 2.41 แสดงว่าพระภิกษุสามเณรเห็นแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัวที่มีจำนวนลดลงเล็กน้อย โดยจำนวนพระภิกษุสามเณรที่ผ่านมาลดลงเล็กน้อย แต่ในอนาคตจำนวนพระภิกษุสามเณรจะมีแนวโน้มลดลงแม้จะเป็นไปในลักษณะทรงตัว ความเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรในระดับปานกลาง ได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวช (ปัจจัยที่ 2) มีค่าเฉลี่ย 3.23 การประพาศปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่ 3) มีค่าเฉลี่ย 3.178 และการศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพระพุทธศาสนาและการบวช (ปัจจัยที่ 5) มีค่าเฉลี่ย 3.403 แต่ค่านิยมต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1) มีค่าเฉลี่ย 3.957 และศรัทธาประชาชนต่อพระพุทธศาสนาและการบวช (ปัจจัยที่ 4) ค่าเฉลี่ย 3.626 ซึ่งมีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรในระดับมากแสดงว่าค่านิยมและศรัทธาต่อการบวชและพระพุทธศาสนามีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรในระดับมาก แต่ ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวช การประพาศปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน และการศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพระพุทธศาสนาและการบวชมีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรในระดับปานกลาง คือ ศรัทธาและค่านิยมต่อการบวชและพระพุทธศาสนาต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรมากแต่ปัจจัยอื่นอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยที่ 1 ค่านิยมต่อการบวชเรียน พระภิกษุสามเณรมีความเห็นว่า ค่านิยมต่อการบวชเรียนอยู่ในระดับมาก ยกเว้นการบวชหน้าไฟว่าจะทำให้ผู้ตายสู่สุคติภพอยู่ในระดับปานกลางหรือมีบางซึ่งมีผลต่อการบวชเรียนบ้าง ซึ่งค่านิยมด้านการบวชเรียนในทางที่ดี ได้แก่ ผู้ชายก่อนมีคู่ครอง

(แต่งงาน) ควรบวชเป็นพระภิกษุก่อน การบวชช่วยทำให้ผู้ชายมีคุณธรรมมากขึ้น การบวชช่วยให้พ่อแม่ได้กุศลสู่สวรรค์ สுகติภพ การบวชช่วยทำให้เกิดกุศลทั้งภพนี้และภพหน้า การบวชช่วยพัฒนาจิตใจของผู้บวชให้สูงขึ้น พ่อแม่ผู้ใหญ่ศรัทธาในพระพุทธศาสนาจึงให้ลูกชายบวช การบวชทำให้เป็นคนสมบูรณ์ และการบวชช่วยให้อำนาจชีวิตชัดเจนขึ้น แสดงว่าประชาชนมีค่านิยมที่ดีต่อการบวชหรือมากซึ่งจะทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรมีแนวโน้มในทางที่ดีคือเพิ่มขึ้น

ปัจจัยที่ 2 ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวช พระภิกษุสามเณรมีความเห็นว่าการบวชเศรษฐกิจต่อการบวชอยู่ในระดับปานกลาง หรือทำให้พระภิกษุสามเณรทรงตัว โดยส่วนที่ทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรลดลงเล็กน้อย ได้แก่ ความต้องการสร้างรายได้ฐานะของตนและครอบครัว ภัยธรรมชาติทำให้เกษตรเสียหาย เงินทองขาดมือ และค่าใช้จ่ายในการบวชมากขึ้น ส่วนที่ทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ได้แก่ ความจำเป็นในการหารายได้และหน้าที่การทำงาน ความต้องการให้ลูกหลานเรียนในระบบการศึกษาเพื่อสร้างความสามารถในการทำงาน บริษัทเอกชนอนุญาตให้ลาบวชเพียง 7-15 วัน และเศรษฐกิจดีทำให้คนขวนขวายเงินทองมากกว่าคุณธรรม แสดงว่าพระภิกษุสามเณรให้ความสำคัญต่อเศรษฐกิจในแต่ละด้านต่างกัน มีทั้งมีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรเพิ่มขึ้นหรือลดลงโดยรวมแล้วทรงตัว

ปัจจัยที่ 3 การประพฤติกฎปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน พระภิกษุสามเณรมีความเห็นว่าการประพฤติกฎปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนมีผลต่อการบวชเรียนในระดับปานกลางหรือทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัว โดยส่วนที่ทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรลดลงเล็กน้อย ได้แก่ ประชาชนและสังคมมองเห็นการบวชเรียนเป็นเรื่องลำสมัย และข้าราชการและบุคคลชั้นนำในสังคมมีความประพฤติดังตัวอย่างที่ดีของสังคมเป็นไปในทางที่ดี ส่วนที่ทำให้พระภิกษุสามเณรเพิ่มคือ วัดมีการทำกิจกรรมที่น่าสนใจและเป็นผลประโยชน์แก่ชุมชน วัดมีการจัดอบรมเยาวชนและประชาชนให้สอดคล้องกับปัญหาสังคม วัดและชุมชนมีความร่วมมือในการบริหารจัดการวัด วัดมีการจัดการเทศน์และปฏิบัติเจริญภาวนาที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและชุมชน พระภิกษุสามเณรมีการประพฤตินำศรัทธาเลื่อมใส มีผลให้เกิดความต้องการเอาอย่างซึ่งมีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัวในทางที่เพิ่มขึ้นเล็กน้อยแสดงว่าการประพฤติกฎปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรเพิ่มขึ้นเล็กน้อย แม้ความประพฤติที่เป็นแบบอย่างของข้าราชการและบุคคลชั้นนำจะทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรลดลงเล็กน้อย

ปัจจัยที่ 4 ศรัทธาประชาชนต่อพระพุทธศาสนาและการบวช พระภิกษุสามเณรมีความเห็นว่าการศรัทธาประชาชนต่อพระพุทธศาสนาและการบวช มีระดับมาก หรือทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรเพิ่มขึ้น ได้แก่ การครองตนและการประพฤติกฎปฏิบัติของพระภิกษุมีผลต่อศรัทธาในพระพุทธศาสนาและการบวช การอุทิศตนต่อสังคมและกิจกรรมสาธารณะของพระภิกษุสามเณร

มีผลต่อศรัทธาในพระพุทธศาสนาและการบวช ความอดทนและความสามารถควบคุมตนเองของเยาวชนและประชาชนมีผลต่อการบวช อุปสรรคต่อการบวชมาจากความคิดว่า การบวชเป็นภาวะที่ยากลำบาก เยาวชนและประชาชนชอบความสนุกสนาน มีความสะดวกสบายจึงไม่สนใจที่จะบวช การปลูกฝังของครอบครัวในเรื่องการหารายได้มีผลต่อการบวช และความเชื่อเรื่องกุศลผลบุญมีผลต่อการบวช แสดงว่าศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและการบวชของประชาชนมีมากและมีผลทำให้การบวชเพิ่มหรือจำนวนพระภิกษุสามเณรเพิ่มขึ้น

ปัจจัยที่ 5 การศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพระพุทธศาสนาและการบวช พระภิกษุสามเณร มีความเห็นว่าการศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพระพุทธศาสนาและการบวช ในระดับปานกลางหรือทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัวและเพิ่มขึ้น โดยส่วนที่ทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัวคือ การสนับสนุนของรัฐต่อการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยงบประมาณรายหัวมีผลต่อการบวช และการกำหนดตำแหน่งผู้บริหารกับขนาดสถานศึกษามีผลต่อการบวช ส่วนที่ทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรเพิ่มขึ้นได้แก่ การจัดการศึกษาให้กับเยาวชนโดยคณะสงฆ์มีผลให้มีผู้มาบวช การประชาสัมพันธ์และการเข้าถึงประชาชนในการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนโดยคณะสงฆ์มีผลต่อการบวช การส่งเสริมของภาครัฐที่ให้แกการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์มีผลต่อการบวช และความเชื่อมั่นในคุณภาพของการศึกษาที่คณะสงฆ์จัดให้แก่เยาวชนมีผลต่อการบวช แสดงว่าการศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพระพุทธศาสนาและการบวชมีมาก และปานกลางทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัวและเพิ่มขึ้น

ความสัมพันธ์ระหว่างแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณร (ปัจจัยตาม) กับปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร (ปัจจัยแปรผัน) ตามความเห็นของพระภิกษุสามเณร พบว่าจำนวนพระภิกษุสามเณร แปรผันตามหรือมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับปัจจัยต่าง ๆ คือ แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรเพิ่มขึ้นหรือลดลงตาม(ปัจจัยที่1) ค่านิยมต่อการบวชเรียน ด้วยความสัมพันธ์ 37.7 % ณ ระดับนัยสำคัญ 0.004 หรือความเชื่อมั่น 95 % มีความสัมพันธ์กับการประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่ 3) ในทิศทางเดียวกัน 38 % ณ ระดับนัยสำคัญ 0.004 หรือความเชื่อมั่น 95 % แต่ไม่มีสัมพันธ์กับภาวะเศรษฐกิจต่อการบวช (ปัจจัยที่ 2) ณ ระดับนัยสำคัญ 0.917 หรือความเชื่อมั่น 95 % ไม่มีความสัมพันธ์กับศรัทธาประชาชนต่อพุทธศาสนา และการบวช (ปัจจัยที่ 4) ณ ระดับนัยสำคัญ 0.126 หรือความเชื่อมั่น 95 % และไม่มีความสัมพันธ์กับการศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพุทธศาสนาและการบวช ณ ระดับนัยสำคัญ 0.46 หรือความเชื่อมั่น 95% แสดงว่าปัจจัยที่มีผลต่อการบวชต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรถึง 38 % ในปัจจัยด้านค่านิยมต่อการบวช และการประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนแม้ปัจจัยอื่นจะมีความสัมพันธ์ในทางบวกที่

ระดับนัยสำคัญเกินกว่า 0.15 ก็ตาม แต่จำนวนพระภิกษุสามเณรมีแนวโน้มลดลงตามความเห็นของพระภิกษุสามเณรเอง

เปรียบเทียบแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรและปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร แยกตามสถานภาพของพระภิกษุสามเณร พบว่ามีความเห็นต่อจำนวนแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.191 ต่อค่านิยมต่อการบวชเรียนไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.091 ต่อภาวะเศรษฐกิจต่อการบวชไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.977 ต่อการประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.782 ต่อศรัทธาประชาชนต่อพระพุทธศาสนาและการบวชไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.883 และต่อการศึกษารัฐและของคณะสงฆ์ต่อพระพุทธศาสนาและการบวชไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.081 ณ ระดับความเชื่อมั่น 95 % แสดงว่าสถานภาพทั้งพระภิกษุและสามเณรมีความเห็นต่อปัจจัยต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน

เปรียบเทียบแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรและปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร แยกตามอายุของพระภิกษุสามเณร พบว่า พระภิกษุสามเณรที่มีอายุต่างกันมีความเห็นต่อแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.095 ต่อค่านิยมต่อการบวชเรียนไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.366 ต่อภาวะเศรษฐกิจต่อการบวชไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.325 ต่อการประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.668 ต่อศรัทธาประชาชนต่อพระพุทธศาสนาและการบวชแตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.01 โดยพระภิกษุสามเณรอายุ 20-40 ปี เห็นว่าประชาชนมีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและการบวชมาก ซึ่งสูงกว่าช่วงอายุอื่น และต่อการศึกษารัฐและของคณะสงฆ์ต่อพระพุทธศาสนาและการบวชไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.283 ณ ระดับความเชื่อมั่น 95 % แสดงว่าพระภิกษุสามเณรที่มีอายุต่างกันมีความเห็นต่อปัจจัยต่าง ๆ ไม่ต่างกัน ยกเว้นด้านศรัทธาประชาชนต่อพระพุทธศาสนาและการบวช โดยท่านที่มีอายุระหว่าง 20 ถึง 40 ปี เห็นว่าประชาชนมีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและการบวชมากซึ่งสูงกว่าช่วงอายุอื่น

เปรียบเทียบแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรและปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร แยกตามภาค ของพระภิกษุสามเณร พบว่าความเห็นของพระภิกษุสามเณรที่อยู่ในภาคต่างกันมีความเห็นต่อแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.31 ต่อค่านิยมต่อการบวชเรียนไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.989 ต่อภาวะเศรษฐกิจต่อการบวชไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.493 ต่อการประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.982 ต่อศรัทธาประชาชนต่อพระพุทธศาสนาและการบวช ณ ระดับนัยสำคัญ 0.899 และต่อการศึกษารัฐและของคณะสงฆ์ต่อพระพุทธศาสนาและการบวชไม่แตกต่างกัน ณ

ระดับนัยสำคัญ 0.647 ความเชื่อมั่น 95 % แสดงว่าพระภิกษุสามเณรที่อยู่ภาคต่างกันมีความเห็นต่อปัจจัยต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน

เปรียบเทียบแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรและปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร แยกตามวุฒิการศึกษาของพระภิกษุสามเณร พบว่าความเห็นของพระภิกษุสามเณรที่วุฒิการศึกษาต่างกันมีความเห็นต่อแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.201 ต่อค่านิยมต่อการบวชเรียนไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.883 ต่อภาวะเศรษฐกิจต่อการบวชไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.289 ต่อการประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.599 ต่อศรัทธาประชาชนต่อพระพุทธศาสนาและการบวชไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.549 และต่อการศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพระพุทธศาสนาและการบวชไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.649 ณ ความเชื่อมั่น 95 % แสดงว่า พระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความเห็นต่อปัจจัยต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน

เปรียบเทียบแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรและปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร แยกตามฐานะหรือตำแหน่งในวัดของพระภิกษุสามเณร พบว่าความเห็นของพระภิกษุสามเณรที่มีตำแหน่งต่างกันมีความเห็นต่อแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.207 ต่อค่านิยมต่อการบวชเรียนไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.389 ต่อภาวะเศรษฐกิจต่อการบวชไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.487 ต่อการประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.176 ต่อศรัทธาประชาชนต่อพระพุทธศาสนาและการบวชไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.254 และต่อการศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพระพุทธศาสนาและการบวชไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.401 ณ ความเชื่อมั่น 95 % แสดงว่า พระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความเห็นต่อปัจจัยต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน

บทที่ 5

สรุปอภิปรายและข้อเสนอแนะ

ข้อมูลการประมวลผลที่ได้จากแบบสอบถามที่จัดเก็บจากประชาชนและพระภิกษุสามเณร มีความเห็นว่าแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรจะลดลง แม้ว่าจะคำนึงต่อการบวชเรียน ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวช การปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน ศรัทธาประชาชนต่อพระพุทธศาสนา และการบวชและการศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพระพุทธศาสนาและการบวช จะมีในระดับปานกลางและมาก แสดงว่าปัจจัยต่างที่มีผลต่อการบวชหรือจำนวนพระภิกษุสามเณรในบางปัจจัย ยังคงมาก และบางปัจจัยปานกลาง เป็นเพราะจำนวนการบวชของพระภิกษุสามเณรนอกพรรษายังมีมากแต่โอกาสในการบวชในพรรษามีแนวโน้มลดลงเล็กน้อย

5.1 สรุป

ประชาชน มีความเห็นต่อแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรว่าลดลงเล็กน้อย ทั้งในอดีตที่ผ่านมาและแนวโน้มในอนาคต และปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรในระดับมากและปานกลาง คือ ประชาชนมีค่านิยมต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1) ในระดับมาก หรือมีค่านิยมที่ดีต่อการบวชว่าการบวชดี ศรัทธาประชาชนต่อพระพุทธศาสนาและการบวช (ปัจจัยที่ 4) ในด้านต่าง ๆ ในระดับมากหรือในทางที่ดี และปานกลาง และการศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพระพุทธศาสนาและการบวช (ปัจจัยที่ 5) ในด้านต่าง ๆ ในระดับมาก หรือส่งผลดีต่อการบวชเพิ่มขึ้นและปานกลาง และภาวะเศรษฐกิจต่อการบวช (ปัจจัยที่ 2) ในด้านต่าง ๆ ในระดับมาก หรือมีผลดีต่อการบวชเพิ่มขึ้น และปานกลาง แต่การประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่ 3) ในด้านต่าง ๆ มีผลต่อการบวชในระดับปานกลาง การที่แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรมีจำนวนลดลง แต่ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรในระดับมากและปานกลาง หรือความศรัทธา ค่านิยม ภาวะเศรษฐกิจ การศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ และความประพฤติของพุทธศาสนิกชนของประชาชนต่อพระพุทธศาสนา และการบวชยังมีแนวโน้มที่ดี เพราะประชาชนยังทำบุญเข้าวัด ซึ่งเป็นผลดีต่อการบวช แต่ยังเป็นการบวชระยะสั้น หรือไม่ครบพรรษา ดังนั้นควรปรับให้เกิดการเพิ่มการศึกษาทั้งปริยัติ และปฏิบัติ แก่ผู้บวชเรียนมากขึ้น เพื่อการบวชเกิดประโยชน์มากขึ้นได้

เรียนรู้ทั้งปรัชติ และปฏิบัติเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ขึ้น เห็นว่าการบวชในพรหมามีประโยชน์กว่าการบวชระยะสั้นทั้งแก่บุคคลและสังคม

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยตาม หรือแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรกับปัจจัยแปรผัน หรือปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรมีน้อยอยู่ในระดับ 18-29 % เป็นเพราะประชาชนยังศรัทธา มีความประพฤติที่ดี มีค่านิยมที่ดี การศึกษามีผลดีต่อพระพุทธศาสนา และภาวะเศรษฐกิจมีผลดีต่อพระพุทธศาสนา โดยทั้งหมดมีผลให้จำนวนการบวชเพิ่ม แต่ส่วนใหญ่เป็นการบวชระยะสั้น หรือนอกพรหม แต่การบวชในพรหมาหรือระยะยาว ซึ่งเป็นการบวชตั้งแต่หนึ่งพรรษาขึ้นไป ทรงตัวหรือลดลงเล็กน้อย ดังนั้น จึงมีผลให้จำนวนพระภิกษุสามเณรมีความสัมพันธ์กับปัจจัย ที่มีอิทธิพลเหล่านั้นน้อย ดังนั้นการบวชที่มีคุณภาพประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาผู้บวชเรียนให้มีความรู้ความประพฤติ ความเข้าใจพระพุทธศาสนาและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และประยุกต์ใช้ได้ทั้งทางโลกและทางธรรม และในระหว่างที่เป็นบรรพชิตหรือพระภิกษุสามเณร และในเมื่อลาสิกขาก็สามารถนำไปใช้ในการทำงานและในชีวิตประจำวันได้ดี ย่อมจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรสูงขึ้น

เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยต่าง ๆ ทั้งปัจจัยตามและปัจจัยแปรผันหรือแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณร และปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร ตามความเห็นของประชาชน แยกตามเพศ พบว่าเพศหญิงเห็นว่าจำนวนภิกษุสามเณรทรงตัวหรือลดลงน้อยกว่าเพศชายที่เห็นว่าลดลงมากกว่า แสดงว่าเพศหญิงต้องการให้มีการบวชเรียนในพรหมามากกว่าเพศชาย และเพศชายเห็นว่าการบวชนอกพรหมามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในปัจจัยแปรผันพบว่า เพศหญิงมีค่านิยมต่อการบวชมาก หรือมีค่านิยมต่อการบวชมากกว่าเพศชาย เพศหญิงเห็นว่าการศึกษารัฐและคณะสงฆ์มีผลต่อพระพุทธศาสนาและการบวชมาก หรือในทางที่ดี ส่งเสริมต่อพระพุทธศาสนาและการบวชมากกว่าเพศชาย ส่วนด้านเศรษฐกิจ การประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน และศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธศาสนาและการบวชไม่แตกต่างกันและในแง่ดี แสดงว่าเพศหญิงมีค่านิยมที่ดีต่อการบวชมากและเห็นว่าการจัดการศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์มีผลดีต่อพระพุทธศาสนาและการบวชมาก และมากกว่าเพศชาย ทั้งนี้ทั้งเพศชายและเพศหญิงมีค่านิยมที่ดี ศรัทธาที่ดี การศึกษาที่ดี เศรษฐกิจที่ดี และความประพฤติที่ดีต่อพระพุทธศาสนาและการบวช

ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความเห็นต่อปัจจัยต่างที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร และแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน รายได้ของประชาชนแตกต่างกันมีความเห็นต่อปัจจัยต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน ประชาชนผู้มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี หรือต่ำกว่ามีความเห็นว่ามีแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรมีแนวโน้มทรงตัวหรือลดลงน้อยกว่า ผู้ที่วุฒิสองปริญญาตรี

ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชาชนผู้จบปริญญาตรีหรือต่ำกว่าให้ความสำคัญกับการบวชมากกว่าผู้จบการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี แต่ประชาชนผู้มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่ต่างกัน ประชาชนที่มีภูมิลำเนาทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือมีค่านิยมต่อการบวช และศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและการบวชมากกว่าภาคอื่น ซึ่งแสดงถึงความต้องการบวชยังมีมากและเห็นว่าการบวชจะทำให้เกิดผลดีต่อผู้บวชและพระพุทธศาสนา และเห็นว่าพระพุทธศาสนาดีมีประโยชน์หรือยังมีศรัทธาที่ดีต่อพระพุทธศาสนามากกว่าภาคอื่น ดังนั้นการนำศรัทธาและค่านิยมต่อการบวช และศรัทธาที่มีอยู่มากของประชาชนมาใช้ประโยชน์โดยเพิ่มให้เกิดการบวชในพรรษามากขึ้นจะช่วยให้แนวโน้มพระภิกษุสามเณรดีขึ้น ตรงตัวในลักษณะที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นได้ ประชาชนที่เป็นครูและเจ้าของกิจการมีความเห็นว่ามีแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรตรงตัวในระดับที่สูงกว่าอาชีพอื่น แสดงว่าข้าราชการครูให้ความสำคัญกับการบวชในพรรษามากกว่าอาชีพอื่น แต่มีความเห็นต่อปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรไม่แตกต่างกัน

พระภิกษุสามเณร ผู้อุปสมบทในพระพุทธศาสนามีความเห็นว่าแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรลดลง ในอดีตที่ผ่านมาและมีแนวโน้มลดลงมากยิ่งขึ้น ในอนาคต ในปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร ในความเห็นของพระภิกษุสามเณรเห็นว่ามีระดับมาก คือ ค่านิยมต่อการบวชเรียน ศรัทธาของประชาชนต่อพระพุทธศาสนาและการบวช ซึ่งแสดงถึงค่านิยมที่ดีต่อการบวช ศรัทธาที่ดีต่อพระพุทธศาสนาและการบวชของประชาชนที่พระภิกษุสามเณรได้รับและที่มีต่อพระพุทธศาสนาเองเป็นไปในทางที่ดี มีผลต่อการบวชแต่เป็นการบวชระยะสั้น หรือนอกพรรษา และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ต่อการบวชในพรรษาจะมีแนวโน้มลดลง แม้ว่าเศรษฐกิจ การประพฤติกของพุทธศาสนิกชน และการศึกษาที่จัดโดยรัฐและของคณะสงฆ์จะมีผลต่อพระพุทธศาสนาและการบวชในระดับปานกลาง แต่ในบางด้านยังมีแนวโน้มที่ดี การจะเพิ่มจำนวนพระภิกษุสามเณรหรือแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรจะเพิ่มขึ้นควรสร้างประโยชน์ของการบวชด้วยการจัดให้การศึกษาหรือให้เกิดการเรียนรู้ทั้งปรีชาและปฏิบัติ เพื่อพัฒนาผู้บวชให้เป็นคนที่สมบูรณ์ สามารถพัฒนาตนเองและนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์มากขึ้น ทำให้เกิดการเห็นประโยชน์ของการบวชในพรรษาว่ามีประโยชน์และพัฒนาคนที่บวชในพรรษามากกว่าการบวชระยะสั้นหรือนอกพรรษา

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยตามหรือแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรกับปัจจัยแปรผันหรือปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร มีอยู่ในระดับ 38 % เป็นเพราะประชาชนมีค่านิยมที่ดีต่อการบวช และความประพฤติกของพุทธศาสนิกชนต่อพระพุทธศาสนาและการบวชเป็นลักษณะที่ดีที่มีผลต่อการบวชในพรรษามาก แต่ศรัทธาของประชาชนต่อพระพุทธศาสนาและการบวช ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวช และการศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพระพุทธศาสนาและการบวชมีใน

ระดับปานกลางและมาก แต่มีผลต่อการบวชนอกพรรษาหรือการบวชในระยะสั้นมากกว่าการบวชในพรรษา ดังนั้นการจะทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัวหรือเพิ่มขึ้น หรือมีความสัมพันธ์กับปัจจัยเหล่านี้มากขึ้น ด้วยการจัดการเรียนรู้ทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติให้แก่ผู้บวช เพื่อให้การบวชมีคุณภาพและประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาผู้บวชให้มีความรู้ความเข้าใจและความประพฤติกที่ดีอยู่ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และเข้าใจพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องและเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และในหน้าที่การงานได้ทั้งขณะเป็นพระภิกษุสามเณรและเมื่อลาสิกขาออกไป

เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยต่าง ๆ ทั้งปัจจัยตามและปัจจัยแปรผันหรือแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรกับปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณรตามความเห็นของพระภิกษุสามเณรพบว่า พระภิกษุสามเณรที่มีอายุ 20-40 ปี มีความเห็นว่าประชาชนมีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและการบวชมาก และสูงกว่าช่วงอายุอื่น แต่มีความเห็นต่อปัจจัยอื่นไม่แตกต่างกัน พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในภาคต่างกันมีความเห็นต่อปัจจัยต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน พระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความเห็นต่อปัจจัยต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน และพระภิกษุสามเณรที่มีตำแหน่งหรือฐานะในวัดต่างกันมีความเห็นต่อปัจจัยต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน แสดงว่าการเพิ่มศรัทธาการบวชของประชาชนที่มีต่อพระพุทธศาสนาและการบวช ให้เกิดความต้องการบวชในพรรษา หรือเห็นประโยชน์ของการบวชในพรรษาซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ทั้งปริยัติและปฏิบัติ มีความรู้ความสามารถ และความเข้าใจในทางพระพุทธศาสนาและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามากขึ้น นำมาใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน และในหน้าที่การงานได้มากขึ้นโดยการจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะสามารถจัดทำได้โดยพระภิกษุสามเณรที่เป็นคนรุ่นใหม่ ร่วมกับพุทธศาสนิกชนคฤหัสถ์ในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ศรัทธาบวชได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์ขึ้น โดยเฉพาะกับครู ผู้จบปริญญาตรีหรือต่ำกว่า ประชาชนในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีศรัทธาและค่านิยมต่อการบวชและพุทธศาสนา มาก ให้บวชในพรรษามากขึ้น และผู้หญิงซึ่งมีศรัทธาและมีค่านิยมที่ดีต่อการบวช และพระพุทธศาสนาให้มาช่วยส่งเสริมและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนามากขึ้น โดยเฉพาะด้านการบวช

ปัจจัยที่มีผลต่อแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณร สำหรับประชาชนนั้นความศรัทธา ความประพฤติกที่ดี ค่านิยมที่ดี การศึกษา และภาวะเศรษฐกิจมีผลต่อการบวชเรียนในระยะสั้น แต่ต่อการบวชเรียนในระยะยาวหรือตั้งแต่หนึ่งพรรษาขึ้นไปยังมีน้อย สำหรับพระภิกษุสามเณร เห็นว่าปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร คือ ค่านิยมที่ดีต่อการบวช และความประพฤติกของพุทธศาสนิกชนมีผลต่อการบวชในพรรษามาก ต่อศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและการศึกษา มีผลต่อการบวชในระดับปานกลาง โดยมีผลต่อการบวชในระยะสั้นมากกว่าการบวชในพรรษา

ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาสูง (สูงกว่าปริญญาตรี) มีความเห็นว่าจำนวนพระภิกษุสามเณรมีแนวโน้มลดลง ประชาชนในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่านิยมต่อการบวชและศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและการบวชมากกว่าภาคอื่น อาชีพครูและเจ้าของกิจการมีความเห็นว่าจำนวนพระภิกษุสามเณรทรงตัวมากกว่าอาชีพอื่น พระภิกษุสามเณรมีความเห็นว่าจำนวนพระภิกษุสามเณรมีแนวโน้มลดลง พระภิกษุสามเณรอายุ 20-40 ปี มีความเห็นว่าประชาชนมีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและการบวชมากและสูงกว่าช่วงอายุอื่น

ดังนั้น การแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรทั้งจากประชาชน และพระภิกษุสามเณรมีความเห็นสอดคล้องกันว่า มีแนวโน้มทรงตัวและลดลงเล็กน้อย ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร คือ ค่านิยมที่ดีต่อการบวช ศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและการบวช และความประพฤติของพุทธศาสนิกชน มีผลต่อการบวชทั้งระยะสั้นและในพรรษา ส่วนการศึกษาของรัฐและคณะสงฆ์มีผลต่อการบวชระยะสั้น

การพัฒนาเศรษฐกิจหรือการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมมีผลต่อแนวโน้มของจำนวนพระภิกษุสามเณร คือ ประชาชนมุ่งเน้นการประกอบอาชีพ จึงมีการบวชเรียนนอกพรรษาหรือระยะสั้นมากตามความศรัทธาและค่านิยมที่ยังมีต่อพระพุทธศาสนาและการบวชอยู่ แต่การบวชในระยะยาว โดยเฉพาะสามเณรมีแนวโน้มลดลง ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนในความเชื่อของประชาชนทั่วไปว่ามีคุณภาพสูงกว่า รวมการส่งเสริมจากภาครัฐและเอกชนให้เรียนฟรี ตลอดจนการมีภาระหน้าที่ของคนในสังคมรุ่นใหม่ที่เป็นครอบครัวเดี่ยวและมีภาระต้องเลี้ยงดูบุตรหลานโดยลำพัง และค่านิยมในการพึ่งพาวัตถุมากกว่าการพัฒนาจิตใจให้พึ่งพาตนเองมากขึ้นมีน้อยลง

ดังนั้น การเพิ่มจำนวนพระภิกษุสามเณรให้มีจำนวนมากขึ้นจึงต้องเพิ่มความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและการบวชของประชาชนมากขึ้น ด้วยการเพิ่มความเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนาของประชาชน ความประพฤติกของพระภิกษุสามเณรให้เป็นที่ยึดเหนี่ยวของประชาชน สร้างค่านิยมที่ดีงามของคนในสังคมหรือประชาชนต่อการทำบุญทำกุศลในพระพุทธศาสนาและการบวช การสร้างความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและการบวชในทางที่ถูกที่ควร รวมทั้งการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้แนวโน้มการบวชของสามเณรและพระภิกษุมีจำนวนมากขึ้น การดำเนินการให้ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้มีความสำคัญมากขึ้นจะต้องได้รับการส่งเสริมจากทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชนรวมทั้งคณะสงฆ์เอง

5.2 อภิปราย

ประชาชนมีความเห็นว่าปัจจัยต่าง ๆ มีผลต่อแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรในทางที่ดี แต่จำนวนพระภิกษุสามเณรมีจำนวนทรงตัวเพราะ ความนิยมบวชนานหลายพรรษามีน้อยลง ดังนั้นควรส่งเสริมให้มีการบวชนานหลายพรรษามากขึ้น โดยเฉพาะหน่วยราชการควรส่งเสริมให้ข้าราชการบวชในพรรษามากขึ้น และควรพัฒนาระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพสังคมมากขึ้น เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันกับการศึกษาของชาติ เพื่อเป็นแรงกระตุ้นใจให้เยาวชนและผู้ปกครองสนใจที่จะส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนพระปริยัติสามัญมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้จำนวนพระภิกษุสามเณรเพิ่มขึ้น

พระภิกษุ สามเณรมีความเห็นว่าปัจจัยต่าง ๆ มีผลต่อแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรบ้าง และจำนวนพระภิกษุสามเณรมีจำนวนทรงตัวเช่นกัน โดยเฉพาะการบวชหลายพรรษามีน้อยลง จึงควรณรงค์ให้มีการบวชในพรรษามากขึ้น การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ยังไม่เท่าเทียมกับของรัฐและเอกชน จึงควรพัฒนาให้ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ดีขึ้น โดยความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และคณะสงฆ์โดยเฉพาะการเปิดรับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้รู้ทางการศึกษามาช่วยจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ ให้มีคุณภาพทัดเทียมกับการจัดการศึกษาของชาติ รวมทั้งการส่งเสริมการจัดการพัฒนาทางจิตใจในวัดของคณะสงฆ์ในด้านหลักธรรมของพระพุทธเจ้า ทั้งด้านปริยัติ และปฏิบัติที่หลากหลายและเหมาะสมกับสังคมมากขึ้น

การพัฒนาส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนสนใจบรรพชา อุปสมบทมากขึ้นต้องกระตุ้นทั้งจากหน่วยงานราชการ หน่วยงานของเอกชน และคณะสงฆ์ในการช่วยกันพัฒนาวัดให้น่าศรัทธา นำเข้าวัด พัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ทั้งทางโลกและทางธรรมให้มีคุณภาพทัดเทียมกับการจัดการศึกษาของของชาติ เพื่อให้ประชาชนสนใจส่งบุตรหลาน เข้ามาบรรพชา อุปสมบทเพื่อเรียนรู้หลักธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และการบูรณาการประยุกต์ให้เข้ากับความรู้ทางโลก อันเป็นการเพิ่มแรงจูงใจให้แก่ปัจจัยที่ทำให้กระตุ้นแนวโน้มของจำนวนพระภิกษุ สามเณรเพิ่มขึ้น

5.3 ข้อเสนอแนะ

แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรตามความเห็นของประชาชน และพระภิกษุสามเณรมีแนวโน้มลดลง โดยพระภิกษุสามเณรมีความเห็นว่าลดลงมากกว่า ในขณะที่ความเห็นด้านปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุสามเณร ของพระภิกษุสามเณรและประชาชนอยู่ในระดับมากหรือความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ค่านิยมต่อการบวช ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวช ความประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน และการศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพระพุทธศาสนาและการบวช มีอยู่

ในระดับมาก และปานกลาง ทั้งของประชาชนและภิกษุสามเณร แสดงว่าศรัทธาและความเชื่อของประชาชน และการจัดการศึกษายังเป็นประโยชน์เพื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา แต่มีผลต่อการบวชที่เป็นระยะสั้น หรือนอกพรรษาจึงควรส่งเสริมให้เห็นความสำคัญและประโยชน์ต่อการบวชในพรรษามากขึ้น และควรกระตุ้นและส่งเสริมด้วยการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้บวชเรียนทั้งทางปริยัติและปฏิบัติให้มีมาตรฐานเดียวกัน ด้วยระบบบริหารจัดการที่เป็นเอกภาพ และมีประสิทธิภาพ ในแนวทางเดียวกันเพื่อให้เกิด การจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพแก่ผู้บวชให้เกิดความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนา และสามารถนำหลักธรรมตามหลักพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน และประยุกต์ใช้ในการทำงาน เป็นคนที่สมบูรณ์มากขึ้น

การทำให้ศรัทธาและความเชื่อของประชาชนที่มีต่อพระพุทธศาสนาและการบวชให้ เป็นไปในทางที่ถูกต้อง และเห็นประโยชน์ของการบวชในพรรษาโดยการเพิ่มคุณค่าและคุณภาพของการบวชในพรรษาด้วยการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพให้กับผู้บวชย่อมจะทำให้การบวชในพรรษามีคุณค่าขึ้น มีความสำคัญเพิ่มขึ้นช่วยให้แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรเพิ่มขึ้น โดยความร่วมมือกันของทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ในการช่วยคณะสงฆ์ จัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพอย่างเป็นระบบมีเอกภาพและในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะช่วยเพิ่มความศรัทธา และค่านิยมในการบวชในพรรษาและช่วยเพิ่มจำนวนพระภิกษุสามเณรให้เพิ่มขึ้น อันจะทำให้แนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรในทศวรรษหน้าเพิ่มขึ้น

การวิจัยแนวโน้มจำนวนพระภิกษุสามเณรในทศวรรษหน้าของสังคมไทย ตั้งใจจะเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ทั้งพระภิกษุสามเณรมาหาค่าแนวโน้มด้วยสมการถดถอย (Regression) แต่เมื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยต่าง ๆ อาทิ กรมการศาสนา และสำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ ปรากฏว่าข้อมูลขาดความต่อเนื่อง ไม่เป็นระบบ และล้าสมัย คือ มีข้อมูลล่าสุดปี 2542 จึงทำให้การหาค่าแนวโน้มด้วย Regression ต้องยกเลิกไป หากมีการวิจัยที่ใช้เครื่องมือเชิงปริมาณนี้ประกอบจะทำให้ภาพแนวโน้ม จำนวนพระภิกษุสามเณรชัดเจนขึ้น ทั้งนี้จะต้องอาศัยข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทันสมัย และจัดเก็บเป็นระบบอย่างต่อเนื่องจึงจะสามารถจัดทำได้

การสร้างความร่วมมือระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการเพิ่มค่านิยมที่ดีงามและเหมาะสมต่อพระพุทธศาสนาและการบวช จะต้องมีการดำเนินการจากฝ่ายงานของรัฐในการนำหลักธรรมและแนวทางที่เหมาะสมออกเผยแพร่โดยเฉพาะจากพระสงฆ์ประพาศปฏิบัติชอบ สร้างความศรัทธาของประชาชนต่อพระพุทธศาสนาและการบวช โดยการส่งเสริมจากภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมให้ประชาชนได้บวช และให้การส่งเสริมต่อการอุปถัมภ์พระภิกษุสามเณรผู้ อยู่ในพรรษา โดยมีการจัดพิธีอุปสมบทแก่พนักงาน ข้าราชการและประชาชนทั่วไปรวมทั้งส่งเสริมกิจกรรมทางพุทธศาสนาและศาสนพิธี รณรงค์และส่งเสริมให้สามเณรและพระภิกษุสงฆ์มีความ

ประพฤติและการปฏิบัติที่ดีงาม และไม่ส่งเสริมผู้ปฏิบัติไม่ชอบพร้อมการห้ามปราม ส่งเสริมและช่วยกันพัฒนาหลักสูตร จัดการเรียนการสอน ปรัชญาธรรม ปรัชญาสามัญ ให้แก่พระภิกษุสามเณรให้ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนที่เป็นพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาตนเอง และพัฒนาสังคม โดยเฉพาะให้เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม ทำให้เกิดแรงจูงใจในการส่งบุตรหลานเข้ามาเรียน โดยทั้งภาครัฐและเอกชนและคณะสงฆ์จะต้องมีนโยบายร่วมกันในการพัฒนาการจัดการศึกษา การอบรมพัฒนาพระภิกษุสามเณร การส่งเสริมความประพฤติตนเองของพระภิกษุสามเณร และการณรงค์ในการนำหลักธรรมมาใช้และการดำเนินชีวิตให้อยู่ในศีลธรรมอันดีงาม

บรรณานุกรม

1. หนังสือ

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. สถิติการศาสนาฉบับย่อ พ.ศ. 2531-2535. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2535.

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. ข้อมูลพื้นฐานด้านการศาสนา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2540.

คณะกรรมการจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. การจัดทำสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2545.

จรัส พัยราชศักดิ์. อีสาน 1. ศาสนาและวรรณกรรมนิยมในท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2534.

ทินพันธุ์ นาคะตะ. พระพุทธศาสนากับสังคมไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2529.

ฝ่ายวิจัยและประเมินผล กองแผนงาน กรมการศาสนา. การศึกษาผลงานวิจัยของกรมการศาสนา ปีงบประมาณ 2535-2542. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2542.

พระเทพโสภณ (ประยูร ฆมฺมจิตฺโต). พระพุทธศาสนาในประเทศไทยสมัยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สหธรรมิก, 2540.

_____ . ต้องฟื้นฟูวัดให้ชนบทพัฒนาสังคมไทยจึงจะก้าวหน้าได้มั่นคง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2546.

พระไพศาล วิสาโล. พุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสตรีศฤงษ์, 2546.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547.

มานพ ถนอมศรี. คนไทยสมัยก่อน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ ดันอ้อแกรมมี, 2540.

สนิท ตั้งทวี. วรรณคดีและวรรณกรรมศาสนา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์, 2527.

เสนาะ ผดุงฉัตร. วันวิสาขบูชา และพิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2546.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สภาพัฒน์). สำนักนายกรัฐมนตรี.
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่เก้า พ.ศ.2545-2549. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์คุรุสภา, 2544.

2. วิทยานิพนธ์

ปรีชา บุญรอด. แนวโน้มการลาติกาของพระสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระเปรียญและพระนิสิต/
นักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์. วิทยานิพนธ์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล,
2537.

ภาคผนวก

ผนวก ก

ข้อมูลพื้นฐานสำหรับประชาชนทั่วไปในโครงการวิจัยเรื่อง
 “แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ ตามเขต ในทศวรรษหน้าในสังคมไทย”

1. เพศ

เพศ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ชาย	140	65.7
หญิง	73	34.3
รวม	213	100.0

2. อายุ

อายุ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
20-30 ปี	4	1.8
31-40 ปี	22	10.1
41-50 ปี	142	65.4
51-60 ปี	48	22.1
> 60 ปี	1	.5
รวม	217	100.0

3. วุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ปวส.	1	.5
ปริญญาตรี	155	70.8
ปริญญาโท	62	28.3
ปริญญาเอก	1	.5
รวม	219	100.0

ข้อมูลพื้นฐานสำหรับประชาชนทั่วไปในโครงการวิจัยเรื่อง
“แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ ตามแคว้น ในทศวรรษหน้าในสังคมไทย”

4. อาชีพ

อาชีพ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เกษตรกร	1	.5
รับราชการ	44	20.1
ครู	157	71.7
รับราชการทหาร	1	.5
รับราชการตำรวจ	1	.5
ผู้บริหารเอกชน	1	.5
เจ้าของกิจการ	1	.5
อื่น ๆ (อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย, พนักงานของรัฐ)	13	5.9
รวม	213	100.0

5. รายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน

รายได้ (บาท/เดือน)	จำนวน(คน)	ร้อยละ
5,000 – 10,000 บาท	12	5.5
10,001 – 20,000 บาท	50	22.8
20,001 – 30,000 บาท	85	38.8
30,001 – 40,000 บาท	45	20.5
> 40,000 บาท	27	12.3
รวม	219	100.0

6. ภูมิลำเนา

ภูมิลำเนา	จำนวน(คน)	ร้อยละ
กรุงเทพฯและปริมณฑล	7	3.2
ภาคกลาง	69	31.5
ภาคเหนือ	56	25.6
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	62	28.3
ภาคใต้	1	.5
อื่น ๆ (ภาคตะวันออก)	24	11.0
รวม	219	100.0

ข้อมูลพื้นฐานสำหรับประชาชนทั่วไปในโครงการวิจัยเรื่อง
“แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ ตามเพศ ในทศวรรษหน้าในสังคมไทย”

7. สถานภาพสมรส

สถานภาพสมรส	จำนวน(คน)	ร้อยละ
โสด	30	13.7
แต่งงาน	167	76.3
หย่า	14	6.4
หม้าย	8	3.7
รวม	219	100.0

**ข้อมูลพื้นฐานสำหรับประชาชนทั่วไปในโครงการวิจัยเรื่อง
“แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าในสังคมไทย”**

ความคิดเห็นของประชาชน	จำนวน	Mean	Std. Deviation
แนวโน้ม จำนวนพระภิกษุ สามเณร (ปัจจัยตาม)	219	2.62291	.81951
1. ท่านคิดว่าหลายปีที่ผ่านมา จำนวนพระภิกษุเพิ่มขึ้นทุกปี	219	2.58	.90
2. ท่านคิดว่าหลายปีที่ผ่านมา จำนวนสามเณรเพิ่มขึ้นทุกปี	218	2.68	.89
3. ท่านคิดว่าในอนาคต จำนวนพระภิกษุจะเพิ่มขึ้น	217	2.57	1.01
4. ท่านคิดว่าในอนาคต จำนวนสามเณรจะเพิ่มขึ้น	218	2.65	1.08

ความคิดเห็นของประชาชน	จำนวน	Mean	Std. Deviation
ค่านิยม ต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1)	219	3.81551	.69683
1. ผู้ชายก่อนมีคู่ครอง(แต่งงาน) ควรบวชเป็นพระภิกษุก่อน	214	3.98	1.06
2. การบวช ช่วยทำให้ผู้ชายมีคุณธรรมมากขึ้น	219	3.87	1.05
3. การบวช ช่วยให้พ่อแม่ได้กุศลคู่สวรรค์ สุขคติภพ	215	3.58	1.11
4. การบวช ช่วยทำให้เกิดกุศลทั้งภพนี้ และภพหน้า	218	3.72	1.09
5. การบวช ช่วย พัฒนาจิตใจของผู้บวชให้สูงขึ้น	219	4.11	.95
6. พ่อแม่ ผู้ใหญ่ ศรัทธาในพระพุทธศาสนาจึงให้ลูกชายบวช	219	4.39	.70
7. การบวชหน้าไฟ จะทำให้ผู้ตายไปสู่สุขคติภพ	219	3.14	1.09
8. การบวช ทำให้เป็นคนสมบูรณ์	218	3.72	1.08
9. การบวช ช่วยให้เห็นใจชีวิตชัดเจนขึ้น	218	3.82	.93

ความคิดเห็นของประชาชน	จำนวน	Mean	Std. Deviation
ภาวะเศรษฐกิจ ต่อการบวช (ปัจจัยที่ 2)	21	3.24825	.60925
1. ความต้องการสร้างรายได้, ฐานะของตนและครอบครัว มีผลให้การบวชเพิ่มขึ้น	217	2.62	1.00
2. ความจำเป็นในการหารายได้และหน้าที่การทำงาน มีผลให้การบวชลดลง	218	3.65	1.01
3. ความต้องการให้ลูกหลานเรียนในระบบการศึกษาเพื่อสร้างความสามารถในการทำงาน มีผลให้การบวชลดลง	217	3.72	.90

**ข้อมูลพื้นฐานสำหรับประชาชนทั่วไปในโครงการวิจัยเรื่อง
“แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าในสังคมไทย”**

ความคิดเห็นของประชาชน	จำนวน	Mean	Std. Deviation
4. บริษัทเอกชนอนุญาตให้ลาบวชเพียง 7-15 วัน มีผลให้การบวชลดลง	217	3.43	1.00
5. ค่าใช้จ่ายในการบวชมากขึ้น ทำให้มีการบวชลดลง	218	3.09	1.07
6. เศรษฐกิจดี ทำให้คนชวนขวดยหาเงินทองมากกว่าคุณธรรม ทำให้การบวชลดลง	217	3.36	1.04
7. ภัยทางธรรมชาติ ทำให้การเกษตรเสียหาย เงินทองขาดมือ ทำให้การบวชลดลง	218	2.86	1.03

ความคิดเห็นของประชาชน	จำนวน	Mean	Std. Deviation
การประพฤติปฏิบัติ ของพุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่ 3)	219	3.18265	.70548
1. ข้าราชการและบุคคลชั้นนำในสังคม มีความประพฤติเป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม	219	3.31	.95
2. ประชาชนและสังคมมองเห็นการบวชเป็นเรื่องล้าสมัย	219	2.70	2.25
3. วัดมีการทำกิจกรรมที่น่าสนใจ และเป็นผลประโยชน์แก่ชุมชน	217	3.31	.98
4. วัดมีการจัดการอบรมเยาวชน และประชาชนให้สอดคล้องกับปัญหาสังคม	218	3.26	1.05
5. วัดและชุมชน มีความร่วมมือกันในการบริหารจัดการวัด	217	3.40	.91
6. วัดมีการจัดการเทศน์และปฏิบัติเจริญภาวนา ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและชุมชน	218	3.13	.97
7. พระภิกษุสามเณร มีการประพฤติตนน่าศรัทธาเลื่อมใส มีผลให้เกิดความต้องการเอาอย่าง	217	3.15	1.00

**ข้อมูลพื้นฐานสำหรับประชาชนทั่วไปในโครงการวิจัยเรื่อง
“แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าในสังคมไทย”**

ความคิดเห็นของประชาชน	จำนวน	Mean	Std. Deviation
ศรัทธาประชาชน ต่อพระพุทธศาสนา และการบวช (ปัจจัยที่ 4)	219	3.44010	.55651
1. การครองตนและการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุ มีผลต่อศรัทธาในพระพุทธศาสนา และการบวชเพิ่มขึ้น	217	3.78	1.01
2. การอุทิศตนต่อสังคมและกิจกรรมสาธารณะของพระภิกษุ สามเณร มีผลต่อศรัทธาในพระพุทธศาสนา และการบวชเพิ่มขึ้น	218	3.77	.97
3. ความอดทนและความสามารถควบคุมตนเองของเยาวชน และประชาชน มีผลให้การบวชลดลง	219	3.16	1.01
4. อุปสรรคต่อการบวชมาจากความคิดว่า การบวชเป็นภาวะที่ยากลำบาก	218	2.93	.93
5. เยาวชนและประชาชนชอบความสนุกสนาน มีความสะดวกสบาย จึงไม่สนใจที่จะบวช	219	3.58	1.07
6. การปลูกฝังของครอบครัวในเรื่องการหารายได้มีผลต่อการบวชลดลง	218	3.35	.91
7. ความเชื่อเรื่องกุศล ผลบุญ มีผลทำให้การบวชเพิ่มขึ้น	218	3.51	.90

ความคิดเห็นของประชาชน	จำนวน	Mean	Std. Deviation
การศึกษา ของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพระพุทธศาสนาและการบวช (ปัจจัยที่ 5)	219	3.31461	.90943
1. การสนับสนุนของรัฐ ต่อการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยงบประมาณเป็นรายหัว มีผลต่อการบวชเพิ่มขึ้น	218	3.02	.96
2. การกำหนดตำแหน่งผู้บริหารกับขนาดสถานศึกษามีผลต่อการบวชเพิ่มขึ้น	219	2.61	1.04
3. การจัดการศึกษาให้กับเยาวชนโดยคณะสงฆ์ มีผลให้มีผู้มาบวชเพิ่มขึ้น	218	3.35	.93
4. การประชาสัมพันธ์และการเข้าถึงประชาชนในการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชน โดยคณะสงฆ์ มีผลต่อการบวชเพิ่มขึ้น	218	3.59	.92
5. การส่งเสริมของภาครัฐที่ให้แก่การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์มีผลต่อการบวช เพิ่มขึ้น	217	3.53	.89
6. ความเชื่อมั่นในคุณภาพของการศึกษาที่คณะสงฆ์จัดให้แก่เยาวชน มีผลต่อการบวชเพิ่มขึ้น	218	3.73	2.89

**Correlation Table สำหรับประชาชนทั่วไปในโครงการวิจัยเรื่อง
“แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าในสังคมไทย”**

ปัจจัยตาม/ปัจจัยอิสระ		แนวโน้ม จำนวน พระภิกษุ สามเณร (ปัจจัยตาม)	ค่านิยมต่อ การบวช เรียน (ปัจจัย ที่ 1)	ภาวะ เศรษฐกิจ ต่อการบวช เรียน (ปัจจัยที่2)	การ ประพฤติ ปฏิบัติ ของ พุทธศาสนิกชน (ปัจจัย ที่3)	ศรัทธา ประชาชน ต่อพุทธ ศาสนา และการ บวชเรียน (ปัจจัย ที่ 4)	การศึกษา ของรัฐและ ของคณะ สงฆ์ต่อ พุทธศาสนา ต่อการบวช เรียน (ปัจจัยที่5)
แนวโน้ม จำนวนพระภิกษุ สามเณร (ปัจจัยตาม)	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1.000 . 219	.292* .000 219	.041 .552 218	.296* .000 219	.034 .616 219	.183* .007 219
ค่านิยมต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1)	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	.292* .000 219	1.000 . 219	.093 .173 218	.442* .000 219	.288* .000 219	.329* .000 219
ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวช เรียน (ปัจจัยที่2)	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	.041 .552 218	.093 .173 218	1.000 . 218	.089 .191 218	.385* .000 218	.240* .000 218
การประพฤติปฏิบัติของ พุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่3)	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	.296* .000 219	.442* .000 219	.089 .191 218	1.000 . 219	.192* .004 219	.341* .000 219
ศรัทธาประชาชนต่อพุทธ ศาสนาและการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 4)	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	.034 .616 219	.288* .000 219	.385* .000 218	.192* .004 219	1.000 . 219	.334* .000 219
การศึกษารัฐและของ คณะสงฆ์ต่อพุทธศาสนาต่อ การบวชเรียน (ปัจจัยที่5)	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	.1803* .007 219	.329* .000 219	.240* .000 218	.341* .000 219	.334* .000 219	1.000 . 219

** Correlation is significant at the 0.001 level (2-tailed)

**ข้อมูล Descriptive & ANOVA table (แยกตามเพศ) สำหรับประชาชนทั่วไป
ในโครงการวิจัยเรื่อง “แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าในสังคมไทย”**

Descriptives	เพศ	N	Mean	Std. Deviation
แนวโน้ม จำนวนพระภิกษุสามเณร (ปัจจัยตาม)	ชาย	140	2.46548	.78994
	หญิง	73	2.93151	.80284
ค่านิยมต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1)	ชาย	140	3.73829	.72642
	หญิง	73	3.95757	.63227
ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 2)	ชาย	140	3.24167	.63870
	หญิง	73	3.23810	.55768
การประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่ 3)	ชาย	140	3.16361	.75362
	หญิง	73	3.24005	.58647
ศรัทธาประชาชนต่อพุทธศาสนาและการบวชเรียน (ปัจจัย ที่ 4)	ชาย	140	3.41871	.56191
	หญิง	73	3.48598	.55191
การศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพุทธศาสนาต่อการ บวชเรียน (ปัจจัยที่ 5)	ชาย	140	3.20690	.75122
	หญิง	73	3.53105	1.14453

**ข้อมูล Descriptive & ANOVA table (แยกตามเพศ) สำหรับประชาชนทั่วไป
ในโครงการวิจัยเรื่อง “แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าในสังคมไทย”**

Independent Samples Test		Leven's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means		
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)
แนวโน้ม จำนวนพระภิกษุสามเณร (ปัจจัยตาม)	Equal variances assumed	.275	.601	-4.064	211	.000
	Equal Variances not assumed			-4.043	144.028	.000
ค่านิยมต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1)	Equal variances assumed	.525	.470	-2.183	211	.030
	Equal Variances not assumed			-2.281	164.785	.024
ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่2)	Equal variances assumed	1.604	.207	.040	210	.968
	Equal Variances not assumed			.042	161.549	.967
การประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่3)	Equal variances assumed	1.138	.287	-.755	211	.451
	Equal Variances not assumed			.816	180.174	.415
ศรัทธาประชาชนต่อพุทธศาสนา และการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 4)	Equal variances assumed	.003	.955	-.834	211	.405
	Equal Variances not assumed			-.839	148.408	.403
การศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพุทธศาสนาต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่5)	Equal variances assumed	.157	.693	-2.481	211	.014
	Equal Variances not assumed			-2.187	105.230	.031

**ข้อมูล Descriptive & ANOVA table (แยกตามอายุ) สำหรับประชาชนทั่วไป
ในโครงการวิจัยเรื่อง “แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าในสังคมไทย”**

	อายุ	N	Mean	Std. Deviation
แนวโน้ม จำนวนพระภิกษุสามเณร (ปัจจัยตาม)	20 - 30 ปี	4	2.72007	1.00778
	31 - 40 ปี	22	2.40909	.86101
	41 - 50 ปี	142	2.72007	.82001
	51 - 60 ปี	48	2.50868	.74322
	> 60 ปี	1	1.50000	.
	รวม	217	2.63095	.81577
ค่านิยมต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1)	20 - 30 ปี	4	3.75000	.54716
	31 - 40 ปี	22	3.77715	.82856
	41 - 50 ปี	142	3.86600	.70747
	51 - 60 ปี	48	3.70775	.62025
	> 60 ปี	1	3.66667	.
	รวม	217	3.81893	.69708
ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 2)	20 - 30 ปี	4	3.53571	.13678
	31 - 40 ปี	22	3.39610	.89804
	41 - 50 ปี	142	3.23100	.58346
	51 - 60 ปี	48	3.21081	.53477
	> 60 ปี	1	4.14286	.
	รวม	217	3.25320	.60926
การประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่ 3)	20 - 30 ปี	4	3.00000	.30861
	31 - 40 ปี	22	3.07143	.71734
	41 - 50 ปี	142	3.21110	.62804
	51 - 60 ปี	48	3.21181	.91084
	> 60 ปี	1	1.85714	.
	รวม	217	3.18697	.70715
ศรัทธาประชาชนต่อพุทธศาสนาและการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 4)	20 - 30 ปี	4	3.53571	.37571
	31 - 40 ปี	22	3.69697	.69483
	41 - 50 ปี	142	3.43226	.53208
	51 - 60 ปี	48	3.34425	.54633
	> 60 ปี	1	4.00000	.
	รวม	217	3.44415	.55593
การศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพุทธศาสนาต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 5)	20 - 30 ปี	4	3.12500	.41667
	31 - 40 ปี	22	3.58939	.86412
	41 - 50 ปี	142	3.30235	.98153
	51 - 60 ปี	48	3.23958	.69946
	> 60 ปี	1	4.66667	.
	รวม	217		.91021

**ข้อมูล Descriptive & ANOVA table (แยกตามอายุ) สำหรับประชาชนทั่วไป
ในโครงการวิจัยเรื่อง “แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าในสังคมไทย”**

ANOVA		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig
แนวโน้ม จำนวนพระภิกษุ สามเณร(ปัจจัยตาม)	Between Groups	4.357	4	1.089	1.657	.161
	Within Groups	139.387	212	.657		
	Total	143.744	216			
ค่านิยมต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1)	Between Groups	.989	4	.247	.504	.733
	Within Groups	103.970	212	.490		
	Total	104.958	216			
ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 2)	Between Groups	1.716	4	.429	1.159	.330
	Within Groups	78.093	211	.370		
	Total	79.808	215			
การประพฤติปฏิบัติของ พุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่ 3)	Between Groups	2.314	4	.579	1.160	.329
	Within Groups	105.700	212	.499		
	Total	108.014	216			
ศรัทธาประชาชนต่อพุทธศาสนา และการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 4)	Between Groups	2.248	4	.562	1.847	.121
	Within Groups	64.509	212	.304		
	Total	66.757	216			
การศึกษาของรัฐและของคณะ สงฆ์ต่อพุทธศาสนาต่อการบวช เรียน (ปัจจัยที่ 5)	Between Groups	3.917	4	.979	1.186	.318
	Within Groups	175.036	212	.826		
	Total	178.953	216			

**ข้อมูล Descriptive & ANOVA table (แยกตามรายได้) สำหรับประชาชนทั่วไป
ในโครงการวิจัยเรื่อง “แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าในสังคมไทย”**

	รายได้	N	Mean	Std. Deviation
แนวโน้ม จำนวนพระภิกษุ สามเณร (ปัจจัยตาม)	5,000 - 10,000 บาท	12	2.45833	.81766
	10,001 - 20,000 บาท	50	2.67500	.76307
	20,000 - 30,000 บาท	85	2.69902	.85286
	30,001 – 40,000 บาท	45	2.56667	.87158
	> 40 ,000	27	2.45370	.73719
	รวม	219	2.62291	.81951
ค่านิยมต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1)	5,000 - 10,000 บาท	12	3.85069	.55312
	10,001 - 20,000 บาท	50	3.93583	.67863
	20,000 - 30,000 บาท	85	3.73987	.74850
	30,001 – 40,000 บาท	45	3.80741	.66599
	> 40 ,000	27	3.82870	.68253
	รวม	219	3.81551	.69683
ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวช เรียน (ปัจจัยที่2)	5,000 - 10,000 บาท	12	3.45238	.89698
	10,001 - 20,000 บาท	50	3.24571	.62506
	20,000 - 30,000 บาท	85	3.27324	.50838
	30,001 – 40,000 บาท	45	3.20053	.72748
	> 40 ,000	27	3.16402	.51767
	รวม	219	3.24825	.60925
การประพฤติปฏิบัติของ พุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่3)	5,000 - 10,000 บาท	12	3.19148	.68467
	10,001 - 20,000 บาท	50	3.24000	.59039
	20,000 - 30,000 บาท	85	3.08431	.71364
	30,001 – 40,000 บาท	45	3.36561	.83171
	> 40 ,000	27	3.07760	.62802
	รวม	219	3.18265	.70548
ศรัทธาประชาชนต่อพุทธ ศาสนาและการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 4)	5,000 - 10,000 บาท	12	3.67857	.53841
	10,001 - 20,000 บาท	50	3.46667	.57899
	20,000 - 30,000 บาท	85	3.45742	.55578
	30,001 – 40,000 บาท	45	3.47037	.53734
	> 40 ,000	27	3.17989	.50522
	รวม	219	3.44010	.55651
การศึกษาของรัฐและของคณะ สงฆ์ต่อพุทธศาสนาต่อการ บวชเรียน (ปัจจัยที่5)	5,000 - 10,000 บาท	12	3.51111	.71737
	10,001 - 20,000 บาท	50	3.37133	.66274
	20,000 - 30,000 บาท	85	3.27373	1.19042
	30,001 – 40,000 บาท	45	3.37630	.73580
	> 40 ,000	27	3.14815	.57426
	รวม	219	3.31461	.90943

ข้อมูล Descriptive & ANOVA table (แยกตามรายได้) สำหรับประชาชนทั่วไป
 ในโครงการวิจัยเรื่อง “แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าในสังคมไทย”

ANOVA		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig
แนวโน้ม จำนวนพระภิกษุ สามเณร(ปัจจัยตาม)	Between Groups	1.868	4	.467	.692	.599
	Within Groups	144.539	214	.675		
	Total	145.407	218			
ค่านิยมต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1)	Between Groups	1.233	4	.308	.630	.641
	Within Groups	104.621	214	.489		
	Total	105.853	218			
ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่2)	Between Groups	.847	4	.212	.566	.688
	Within Groups	79.700	213	.374		
	Total	80.547	217			
การประพฤติปฏิบัติของ พุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่3)	Between Groups	2.791	4	.698	1.413	.231
	Within Groups	105.707	214	.494		
	Total	108.498	218			
ศรัทธาประชาชนต่อพุทธศาสนา และการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 4)	Between Groups	2.613	4	.653	2.154	.075
	Within Groups	64.903	214	.303		
	Total	67.515	218			
การศึกษาของรัฐและของคณะ สงฆ์ต่อพุทธศาสนาต่อการบวช เรียน (ปัจจัยที่5)	Between Groups	1.686	4	.421	.505	.732
	Within Groups	178.614	214	.835		
	Total	180.300	218			

ผนวก ข

แบบสอบถามสำหรับประชาชน

เรื่อง แนวโน้มของจำนวนพระภิกษุสามเณร ในทศวรรษหน้าของสังคมไทย

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวโน้มของจำนวนพระภิกษุสามเณรในทศวรรษหน้าของสังคมไทย” ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการส่งเสริมการบรรพชาอุปสมบทของพระภิกษุ สามเณร ให้มีจำนวนเพิ่มขึ้นอันจะสร้างความเจริญรุ่งเรืองแก่พระพุทธศาสนา และทำนุบำรุงให้พระพุทธศาสนามั่นคงสืบไป

ดังนั้นคณะผู้วิจัยขอความกรุณาช่วยตอบแบบสอบถามนี้ทุกข้อความด้วยความที่เป็นจริง โดยคณะผู้วิจัยขอรับรองว่า ข้อมูลที่ท่านตอบทั้งหมดจะเก็บไว้เพื่อการศึกษา และนำเสนอผลการวิจัยโดยภาพรวมเท่านั้น

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อแนวโน้มของจำนวนพระภิกษุ สามเณร

(พระมหาสหัส ฐิตสาโร)

หัวหน้าโครงการและทีมงาน

แบบสอบถามสำหรับประชาชน
เรื่อง แนวโน้มของจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าของสังคมไทย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ที่ตรงกับสถานภาพของท่าน

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ น้อยกว่า 20 ปี 20-30 ปี 31-40 ปี
 41-50 ปี 51-60 ปี มากกว่า 60 ปี
3. วุฒิการศึกษา
 ประถมปีที่ 4 ประถมปีที่ 6 มัธยมปีที่ 3
 มัธยมปีที่ 6 ปวช. ปวส.
 ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก
 อื่น ๆ
4. อาชีพ
 รับจ้างทั่วไป เกษตรกร รับราชการ
 ครู รับราชการทหาร รับราชการตำรวจ
 ลูกจ้างเอกชน ผู้บริหารเอกชน เจ้าของกิจการ
 อื่น ๆ
5. รายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน
 ต่ำกว่า 5,000 บาท 5,000-10,000 บาท 10,001-20,000 บาท
 20,001-30,000 บาท 30,001-40,000 บาท มากกว่า 40,000 บาท
6. ภูมิลำเนาของท่าน
 กรุงเทพฯและปริมณฑล ภาคกลาง
 ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 ภาคใต้ อื่น ๆ
7. สถานภาพสมรส
 โสด แต่งงาน
 หย่า หม้าย

ตอนที่ 2 : ความคิดเห็นต่อแนวโน้มและปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุ สามเณร สำหรับประชาชน
โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

แนวโน้มและปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุ สามเณร	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
แนวโน้ม จำนวนพระภิกษุ สามเณร (ปัจจัยตาม)					
1. ท่านคิดว่าหลายปีที่ผ่านมา จำนวนพระภิกษุเพิ่มขึ้นทุกปี					
2. ท่านคิดว่าหลายปีที่ผ่านมา จำนวนสามเณรเพิ่มขึ้นทุกปี					
3. ท่านคิดว่าในอนาคต จำนวนพระภิกษุจะเพิ่มขึ้น					
4. ท่านคิดว่าในอนาคต จำนวนสามเณรจะเพิ่มขึ้น					
ค่านิยม ต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1)					
1. ผู้ชายก่อนมีคู่ครอง(แต่งงาน) ควรบวชเป็นพระภิกษุก่อน					
2. การบวช ช่วยทำให้ผู้ชายมีคุณธรรมมากขึ้น					
3. การบวช ช่วยให้พ่อแม่ได้กุศลสู่สวรรค์ สุขคติภพ					
4. การบวช ช่วยทำให้เกิดกุศลทั้งภพนี้ และภพหน้า					
5. การบวช ช่วยพัฒนาจิตใจของผู้บวชให้สูงขึ้น					
6. พ่อแม่ ผู้ใหญ่ ศรัทธาในพระพุทธศาสนาจึงให้ลูกชายบวช					
7. การบวชหน้าไฟ จะทำให้ผู้ตายไปสู่สุขคติภพ					
8. การบวช ทำให้เป็นคนสมบูรณ์					
9. การบวช ช่วยให้เข้าใจชีวิตชัดเจนขึ้น					
ภาวะเศรษฐกิจ ต่อการบวช (ปัจจัยที่ 2)					
1. ความต้องการสร้างรายได้,ฐานะของตนและครอบครัว มีผลให้การบวชเพิ่มขึ้น					
2. ความจำเป็นในการหารายได้และหน้าที่การทำงาน มีผลให้การบวชลดลง					
3. ความต้องการให้ลูกหลานเรียนในระบบการศึกษาเพื่อสร้างความสามารถในการทำงาน มีผลให้การบวชลดลง					
4. บริษัทเอกชนอนุญาตให้ลาบวชเพียง 7-15 วัน มีผลให้การบวชลดลง					
5. ค่าใช้จ่ายในการบวชมากขึ้น ทำให้มีการบวชลดลง					
6. เศรษฐกิจดี ทำให้คนขนขวายหาเงินทองมากกว่าคุณธรรมทำให้การบวชลดลง					
7. ภัยทางธรรมชาติ ทำให้การเกษตรเสียหาย เงินทองขาดมือ ทำให้การบวชลดลง					

แนวโน้มและปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุ สามเณร (ต่อ)	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การประพฤติปฏิบัติ ของพุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่ 3)					
1. ข้าราชการและบุคคลชั้นนำในสังคม มีความประพฤติเป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม					
2. ประชาชนและสังคมมองเห็นการบวชเป็นเรื่องล้าสมัย					
3. วัดมีการทำกิจกรรมที่น่าสนใจ และเป็นผลประโยชน์แก่ชุมชน					
4. วัดมีการจัดการอบรมเยาวชน และประชาชนให้สอดคล้องกับปัญหาสังคม					
5. วัดและชุมชน มีความร่วมมือกันในการบริหารจัดการวัด					
6. วัดมีการจัดการเทศน์และปฏิบัติเจริญภาวนา ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและชุมชน					
7. พระภิกษุสามเณร มีการประพฤติตนนำศรัทธาเลื่อมใส มีผลให้เกิดความต้องการเอาอย่าง					
ศรัทธาประชาชน ต่อพระพุทธศาสนา และการบวช (ปัจจัยที่ 4)					
1. การครองตนและการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุ มีผลต่อศรัทธาในพระพุทธศาสนา และการบวชเพิ่มขึ้น					
2. การอุทิศตนต่อสังคมและกิจกรรมสาธารณะของพระภิกษุ สามเณร มีผลต่อศรัทธาในพระพุทธศาสนา และการบวชเพิ่มขึ้น					
3. ความอดทนและความสามารถควบคุมตนเองของเยาวชน และประชาชนมีผลให้การบวชลดลง					
4. อุปสรรคต่อการบวชมาจากความคิดว่า การบวชเป็นภาวะที่ยากลำบาก					
5. เยาวชนและประชาชนชอบความสนุกสนาน มีความสะดวกสบาย จึงไม่สนใจที่จะบวช					
6. การปลูกฝังของครอบครัวในเรื่องการหารายได้มีผลต่อการบวชลดลง					
7. ความเชื่อเรื่องกุศล ผลบุญ มีผลทำให้การบวชเพิ่มขึ้น					
การศึกษา ของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพระพุทธศาสนาและการบวช (ปัจจัยที่ 5)					
1. การสนับสนุนของรัฐ ต่อการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยงบประมาณเป็นรายหัว มีผลต่อการบวชเพิ่มขึ้น					
2. การกำหนดตำแหน่งผู้บริหารกับขนาดสถานศึกษามีผลต่อการบวชเพิ่มขึ้น					
3. การจัดการศึกษาให้กับเยาวชนโดยคณะสงฆ์ มีผลให้มีผู้มาบวชเพิ่มขึ้น					
4. การประชาสัมพันธ์และการเข้าถึงประชาชนในการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชน โดยคณะสงฆ์ มีผลต่อการบวชเพิ่มขึ้น					
5. การส่งเสริมของภาครัฐที่ให้แก่การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์มีผลต่อการบวชเพิ่มขึ้น					
6. ความเชื่อมั่นในคุณภาพของการศึกษาที่คณะสงฆ์จัดให้แก่เยาวชน มีผลต่อการบวชเพิ่มขึ้น					

ผนวก ค

ข้อมูลพื้นฐานสำหรับพระภิกษุ สามเณรในโครงการวิจัยเรื่อง
 “แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าในสังคมไทย”

1. สถานะ

สถานะ	จำนวน	ร้อยละ
พระภิกษุ	55	96.5
สามเณร	2	3.5
รวม	57	100.0

2. อายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
20-30 ปี	23	40.4
31-40 ปี	18	31.6
41-50 ปี	9	15.8
51-60 ปี	6	10.5
> 60 ปี	1	1.8
รวม	57	100.0

3. สถานะหรือตำแหน่งในวัด

สถานะหรือตำแหน่งในวัด	จำนวน(คน)	ร้อยละ
พระลูกวัด	40	72.7
ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	4	7.3
เจ้าอาวาส	8	14.5
อื่น ๆ (นวกะ)	3	5.5
รวม	55	100.0

4. ตำแหน่งคณะสงฆ์

ตำแหน่งคณะสงฆ์	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เจ้าคณะตำบล	4	66.7
เจ้าคณะอำเภอ	2	33.3
รวม	6	100.0

5. วุฒิกการศึกษา

วุฒิกการศึกษา	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ม. 6	14	25.0
ปวช.	2	3.6
ปวส.	1	1.8
ปริญญาตรี	26	46.4
ปริญญาโท	10	17.9
ปริญญาเอก	3	5.4
รวม	56	100.0

6. ภูมิลำเนา

ภูมิลำเนา	จำนวน(คน)	ร้อยละ
กรุงเทพและปริมณฑล	26	45.6
ภาคกลาง	17	29.8
ภาคเหนือ	5	8.8
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6	10.5
ภาคใต้	3	5.3
รวม	57	100.0

ข้อมูลพื้นฐานสำหรับพระภิกษุ สามเณรในโครงการวิจัยเรื่อง
“แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าในสังคมไทย”

ความคิดเห็นของพระภิกษุ สามเณร	จำนวน	Mean	Std. Deviation
แนวโน้ม จำนวนพระภิกษุ สามเณร (ปัจจัยตาม)	57	2.41228	.64346
1. ท่านคิดว่าหลายปีที่ผ่านมา จำนวนพระภิกษุเพิ่มขึ้นทุกปี	57	2.60	.88
2. ท่านคิดว่าหลายปีที่ผ่านมา จำนวนสามเณรเพิ่มขึ้นทุกปี	57	2.51	.80
3. ท่านคิดว่าในอนาคต จำนวนพระภิกษุจะเพิ่มขึ้น	57	2.30	.76
4. ท่านคิดว่าในอนาคต จำนวนสามเณรจะเพิ่มขึ้น	57	2.25	.74

ความคิดเห็นของพระภิกษุ สามเณร	จำนวน	Mean	Std. Deviation
ค่านิยม ต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1)	57	3.95712	.50950
1. ผู้ชายก่อนมีคู่ครอง(แต่งงาน) ควรบวชเป็นพระภิกษุก่อน	57	4.00	.94
2. การบวช ช่วยทำให้ผู้ชายมีคุณธรรมมากขึ้น	57	4.07	.80
3. การบวช ช่วยให้พ่อแม่ได้กุศลผู้สวรรค์ สุขคติภพ	57	3.95	.85
4. การบวช ช่วยทำให้เกิดกุศลทั้งภพนี้ และภพหน้า	57	4.05	.79
5. การบวช ช่วย พัฒนาจิตใจของผู้บวชให้สูงขึ้น	57	4.39	.65
6. พ่อแม่ ผู้ใหญ่ ศรัทธาในพระพุทธศาสนาจึงให้ลูกชายบวช	57	4.37	.72
7. การบวชหน้าไฟ จะทำให้ผู้ตายไปสู่สุขคติภพ	56	2.91	.90
8. การบวช ทำให้เป็นคนสมบูรณ์	57	3.84	.94
9. การบวช ช่วยให้เห็นชีวิตชัดเจนขึ้น	57	4.02	.77

ความคิดเห็นของพระภิกษุ สามเณร	จำนวน	Mean	Std. Deviation
ภาวะเศรษฐกิจ ต่อการบวช (ปัจจัยที่ 2)	57	3.23851	.57696
1. ความต้องการสร้างรายได้,ฐานะของตนและครอบครัว มีผลให้การบวชเพิ่มขึ้น	55	2.51	.81
2. ความจำเป็นในการหารายได้และหน้าที่การทำงาน มีผลให้การบวชลดลง	57	3.77	1.07
3. ความต้องการให้ลูกหลานเรียนในระบบการศึกษาเพื่อสร้างความสามารถในการทำงาน มีผลให้การบวชลดลง	57	3.72	.90

ข้อมูลพื้นฐานสำหรับพระภิกษุ สามเณรในโครงการวิจัยเรื่อง
“แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าในสังคมไทย”

ความคิดเห็นของพระภิกษุ สามเณร	จำนวน	Mean	Std. Deviation
4. บริษัทเอกชนอนุญาตให้ลาบวชเพียง 7-15 วัน มีผลให้การบวชลดลง	57	3.81	1.19
5. ค่าใช้จ่ายในการบวชมากขึ้น ทำให้มีการบวชลดลง	57	2.70	.94
6. เศรษฐกิจดี ทำให้คนชวนขวดยหาเงินทองมากกว่าคุณธรรม ทำให้การบวชลดลง	56	3.54	.89
7. ภัยทางธรรมชาติ ทำให้การเกษตรเสียหาย เงินทองขาดมือ ทำให้การบวชลดลง	56	2.59	1.01

ความคิดเห็นของพระภิกษุ สามเณร	จำนวน	Mean	Std. Deviation
การประพฤติปฏิบัติ ของพุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่ 3)	57	3.17794	.54684
1. ข้าราชการและบุคคลชั้นนำในสังคม มีความประพฤติเป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม	57	2.79	.90
2. ประชาชนและสังคมมองเห็นการบวชเป็นเรื่องล้ำสมัย	57	2.72	.80
3. วัดมีการทำกิจกรรมที่น่าสนใจ และเป็นผลประโยชน์แก่ชุมชน	57	3.47	.78
4. วัดมีการจัดการอบรมเยาวชน และประชาชนให้สอดคล้องกับปัญหาสังคม	57	3.42	.91
5. วัดและชุมชน มีความร่วมมือกันในการบริหารจัดการวัด	57	3.23	.96
6. วัดมีการจัดการเทศน์และปฏิบัติเจริญภาวนา ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและชุมชน	57	3.35	.94
7. พระภิกษุสามเณร มีการประพฤติตนนำศรัทธาเลื่อมใส มีผลให้เกิดความต้องการเอาอย่าง	57	3.26	.86

**ข้อมูลพื้นฐานสำหรับพระภิกษุ สามเณรในโครงการวิจัยเรื่อง
“แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าในสังคมไทย”**

ความคิดเห็นของพระภิกษุ สามเณร	จำนวน	Mean	Std. Deviation
ศรัทธาประชาชน ต่อพระพุทธศาสนา และการบวช (ปัจจัยที่ 4)	57	3.62573	.52276
1. การครองตนและการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุ มีผลต่อศรัทธาในพระพุทธศาสนา และการบวชเพิ่มขึ้น	57	3.77	.91
2. การอุทิศตนต่อสังคมและกิจกรรมสาธารณะของพระภิกษุ สามเณร มีผลต่อศรัทธาในพระพุทธศาสนา และการบวชเพิ่มขึ้น	57	3.89	.84
3. ความอดทนและความสามารถควบคุมตนเองของเยาวชน และประชาชน มีผลให้การบวชลดลง	57	3.46	.96
4. อุปสรรคต่อการบวชมาจากความคิดว่า การบวชเป็นภาวะที่ยากลำบาก	57	3.25	1.00
5. เยาวชนและประชาชนชอบความสนุกสนาน มีความสะดวกสบาย จึงไม่สนใจที่จะบวช	57	3.96	.91
6. การปลูกฝังของครอบครัวในเรื่องการหารายได้มีผลต่อการบวชลดลง	57	3.54	.93
7. ความเชื่อเรื่องกุศล ผลบุญ มีผลทำให้การบวชเพิ่มขึ้น	57	3.51	.83

ความคิดเห็นของประชาชน	จำนวน	Mean	Std. Deviation
การศึกษา ของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพระพุทธศาสนาและการบวช (ปัจจัยที่ 5)	57	3.40351	.56074
1. การสนับสนุนของรัฐ ต่อการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยงบประมาณเป็นรายหัว มีผลต่อการบวชเพิ่มขึ้น	57	3.07	.98
2. การกำหนดตำแหน่งผู้บริหารกับขนาดสถานศึกษามีผลต่อการบวชเพิ่มขึ้น	57	3.04	1.00
3. การจัดการศึกษาให้กับเยาวชน โดยคณะสงฆ์ มีผลให้มีผู้มาบวชเพิ่มขึ้น	57	3.60	.78
4. การประชาสัมพันธ์และการเข้าถึงประชาชนในการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชน โดยคณะสงฆ์ มีผลต่อการบวชเพิ่มขึ้น	57	3.70	.82
5. การส่งเสริมของภาครัฐที่ให้แก่การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์มีผลต่อการบวช เพิ่มขึ้น	57	3.44	.87
6. ความเชื่อมั่นในคุณภาพของการศึกษาที่คณะสงฆ์จัดให้แก่เยาวชน มีผลต่อการบวชเพิ่มขึ้น	57	3.58	.82

**Correlation Table สำหรับพระภิกษุ สามเณรในโครงการวิจัยเรื่อง
“แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าในสังคมไทย”**

ปัจจัยตาม/ปัจจัยอิสระ		แนวโน้ม จำนวน พระภิกษุ สามเณร (ปัจจัยตาม)	ค่านิยม ต่อการ บวชเรียน (ปัจจัย ที่ 1)	ภาวะ เศรษฐกิจ ต่อการ บวชเรียน (ปัจจัยที่2)	การ ประพดู ติปฏิบัติ ของ พุทธศา สนิกชน (ปัจจัย ที่3)	ศรัทธา ประชาชน ต่อพุทธ ศาสนา และการ บวชเรียน (ปัจจัย ที่ 4)	การศึกษา ของรัฐและ ของคณะ สงฆ์ต่อ พุทธ ศาสนาต่อ การบวช เรียน (ปัจจัยที่5)
แนวโน้ม จำนวนพระภิกษุ สามเณร (ปัจจัยตาม)	Pearson Correlation	1.000	.377	.014	.380*	.205	.100
	Sig. (2-tailed)	.	.004	.917	.004	.126	.460
	N	57	57	57	57	57	57
ค่านิยมต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1)	Pearson Correlation	.377*	1.000	.335*	.265*	.377*	.109
	Sig. (2-tailed)	.004	.	.011	.046	.004	.419
	N	57	57	57	57	57	57
ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวช เรียน (ปัจจัยที่2)	Pearson Correlation	.014	.335*	1.000	-.080	.427*	.442*
	Sig. (2-tailed)	.917	.011	.	.555	.001	.001
	N	57	57	57	57	57	57
การประพดูติปฏิบัติของ พุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่3)	Pearson Correlation	.380*	.265*	-.080	1.000	.249	.002
	Sig. (2-tailed)	.004	.046	.555	.	.062	.991
	N	57	57	57	57	57	57
ศรัทธาประชาชนต่อพุทธ ศาสนาและการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 4)	Pearson Correlation	.205	.377*	.427*	.249	1.000	.410*
	Sig. (2-tailed)	.126	.004	.001	.062	.	.002
	N	57	57	57	57	57	57
การศึกษาของรัฐและของ คณะสงฆ์ต่อพุทธศาสนาต่อ การบวชเรียน (ปัจจัยที่5)	Pearson Correlation	.100	.109	.442*	.002	.410*	1.000
	Sig. (2-tailed)	.460	.419	.001	.991	.002	.
	N	57	57	57	57	57	57

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed)

ข้อมูล Descriptive & ANOVA table (แยกตามสถานภาพ) สำหรับพระภิกษุ สามเณร
ในโครงการวิจัยเรื่อง “แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าในสังคมไทย”

Descriptives	เพศ	N	Mean	Std. Deviation
แนวโน้ม จำนวนพระภิกษุสามเณร (ปัจจัยตาม)	พระภิกษุ	55	2.39091	.64328
	สามเณร	2	3.00000	.35355
	รวม	57	2.41228	.64346
ค่านิยมต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1)	พระภิกษุ	55	3.93535	.50134
	สามเณร	2	4.55565	.47140
	รวม	57	3.95712	.50950
ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 2)	พระภิกษุ	55	3.23810	.58557
	สามเณร	2	3.25000	.35355
	รวม	57	3.23851	.57696
การประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่ 3)	พระภิกษุ	55	3.18182	.55496
	สามเณร	2	3.07143	.30305
	รวม	57	3.17794	.54684
ศรัทธาประชาชนต่อพุทธศาสนาและการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 4)	พระภิกษุ	55	3.26771	.52940
	สามเณร	2	3.57143	.40406
	รวม	57	3.62573	.52276
การศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพุทธศาสนาต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 5)	พระภิกษุ	55	3.37879	.54946
	สามเณร	2	4.08333	.58926
	รวม	57	3.40351	.56074

**ข้อมูล Descriptive & ANOVA table (แยกตามเพศ) สำหรับพระภิกษุ สามเณร
ในโครงการวิจัยเรื่อง “แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าในสังคมไทย”**

Independent Samples Test		Leven's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means		
		F	Sig	t	df	Sig. (2-tailed)
แนวโน้ม จำนวนพระภิกษุ สามเณร (ปัจจัยตาม)	Equal variances assumed	1.352	.250	-1.324	55	.191
	Equal Variances not assumed			-2.302	1.255	.218
ค่านิยมต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1)	Equal variances assumed	.126	.724	-1.720	55	.091
	Equal Variances not assumed			-1.823	1.084	.304
ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 2)	Equal variances assumed	.358	.552	-.028	55	.977
	Equal Variances not assumed			-.045	1.209	.970
การประพฤติปฏิบัติของ พุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่ 3)	Equal variances assumed	1.208	.276	.278	55	.782
	Equal Variances not assumed			.486	1.258	.698
ศรัทธาประชาชนต่อพุทธศาสนา และการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 4)	Equal variances assumed	.375	.543	.148	55	.883
	Equal Variances not assumed			.191	1.129	.877
การศึกษาของรัฐและของคณะ สงฆ์ต่อพุทธศาสนาต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 5)	Equal variances assumed	.005	.943	-1.779	55	.081
	Equal Variances not assumed			-1.665	1.064	.33

**ข้อมูล Descriptive & ANOVA table (แยกตามอายุ) สำหรับพระภิกษุ สามเณร
ในโครงการวิจัยเรื่อง “แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าในสังคมไทย”**

	อายุ	N	Mean	Std. Deviation
แนวโน้ม จำนวนพระภิกษุสามเณร (ปัจจัยตาม)	20 - 30 ปี	23	2.61957	.69031
	31 - 40 ปี	18	2.47222	.61769
	41 - 50 ปี	9	2.08333	.50000
	51 - 60 ปี	6	2.00000	.44721
	> 60 ปี	1	2.00000	.
	รวม	57	2.41228	.64346
ค่านิยมต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1)	20 - 30 ปี	23	4.08213	.55172
	31 - 40 ปี	18	3.93210	.55899
	41 - 50 ปี	9	3.70370	.36851
	51 - 60 ปี	6	3.87037	.24762
	> 60 ปี	1	4.33333	.
	รวม	57	3.95712	.50950
ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 2)	20 - 30 ปี	23	3.25155	.54648
	31 - 40 ปี	18	3.26852	.54648
	41 - 50 ปี	9	3.25397	.49372
	51 - 60 ปี	6	3.28175	.83387
	> 60 ปี	1	2.00000	.
	รวม	57	3.23851	.57696
การประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่ 3)	20 - 30 ปี	23	3.07453	.59974
	31 - 40 ปี	18	3.30952	.57405
	41 - 50 ปี	9	3.25397	.46168
	51 - 60 ปี	6	3.11905	.39812
	> 60 ปี	1	2.85714	.
	รวม	57	3.17794	.54684
ศรัทธาประชาชนต่อพุทธศาสนาและการ บวชเรียน (ปัจจัยที่ 4)	20 - 30 ปี	23	3.77019	.52531
	31 - 40 ปี	18	3.75397	.42943
	41 - 50 ปี	9	3.39153	.43106
	51 - 60 ปี	6	3.21429	.49281
	> 60 ปี	1	2.57143	.
	รวม	57	3.62573	.52276
การศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อ พุทธศาสนาต่อการบวชเรียน (ปัจจัย ที่ 5)	20 - 30 ปี	23	3.43478	.59403
	31 - 40 ปี	18	3.55556	.38772
	41 - 50 ปี	9	3.14815	.71901
	51 - 60 ปี	6	3.33333	.55777
	> 60 ปี	1	2.66667	.
	รวม	57	3.40351	.56074

ข้อมูล Descriptive & ANOVA table (แยกตามอายุ) สำหรับพระภิกษุ สามเณร
ในโครงการวิจัยเรื่อง “แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าในสังคมไทย”

ANOVA		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig
แนวโน้ม จำนวนพระภิกษุ สามเณร(ปัจจัยตาม)	Between Groups	3.217	4	.804	2.094	.095
	Within Groups	19.970	52	.384		
	Total	23.186	56			
ค่านิยมต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1)	Between Groups	1.135	4	.284	1.101	.366
	Within Groups	13.402	52	.258		
	Total	14.537	56			
ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่2)	Between Groups	1.567	4	.392	1.193	.325
	Within Groups	17.074	52	.328		
	Total	18.641	56			
การประพฤติปฏิบัติของ พุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่3)	Between Groups	.733	4	.183	.595	.668
	Within Groups	16.013	52	.308		
	Total	16.746	56			
ศรัทธาประชาชนต่อพุทธศาสนา และการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 4)	Between Groups	3.397	4	.8490	3.709	.010*
	Within Groups	11.907	52	.229		
	Total	15.304	56			
การศึกษาของรัฐและของคณะ สงฆ์ต่อพุทธศาสนาต่อการบวช เรียน (ปัจจัยที่5)	Between Groups	1.598	4	.399	1.298	.283
	Within Groups	16.010	52	.308		
	Total	17.608	56			

**ข้อมูล Descriptive & ANOVA table (แยกตามภูมิภาค) สำหรับพระภิกษุ สามเณร
ในโครงการวิจัยเรื่อง “แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าในสังคมไทย”**

	ภูมิภาค	N	Mean	Std. Deviation
แนวโน้ม จำนวนพระภิกษุ สามเณร (ปัจจัยตาม)	กรุงเทพฯและปริมณฑล	26	2.40385	.63670
	ภาคกลาง	17	2.39706	.72918
	ภาคเหนือ	5	2.25000	.70711
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6	2.25000	.31623
	ภาคใต้	3	3.16667	.14434
	รวม	57	2.41228	.64346
ค่านิยมต่อการบวชเรียน (ปัจจัย ที่ 1)	กรุงเทพฯและปริมณฑล	26	3.98718	.51287
	ภาคกลาง	17	3.92810	.51060
	ภาคเหนือ	5	4.00000	.43744
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6	3.92593	.60723
	ภาคใต้	3	3.85712	.73981
	รวม	57	3.95712	.50950
ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 2)	กรุงเทพฯและปริมณฑล	26	3.10989	.61187
	ภาคกลาง	17	3.33333	.62219
	ภาคเหนือ	5	3.22857	.25951
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6	3.54762	.55267
	ภาคใต้	3	3.21429	.25754
	รวม	57	3.23851	.57696
การประพฤติปฏิบัติของ พุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่ 3)	กรุงเทพฯและปริมณฑล	26	3.14286	.54210
	ภาคกลาง	17	3.20168	.57379
	ภาคเหนือ	5	3.28571	.61445
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6	3.21429	.48445
	ภาคใต้	3	3.09524	.81232
	รวม	57	3.17794	.54684
ศรัทธาประชาชนต่อพุทธศาสนา และการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 4)	กรุงเทพฯและปริมณฑล	26	3.60440	.57755
	ภาคกลาง	17	3.65546	.44909
	ภาคเหนือ	5	3.77143	.49073
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6	3.46825	.56778
	ภาคใต้	3	3.71429	.65465
	รวม	57	3.62573	.52276
การศึกษาของรัฐและของคณะ สงฆ์ต่อพุทธศาสนาต่อการบวช เรียน (ปัจจัยที่ 5)	กรุงเทพฯและปริมณฑล	26	3.38462	.56129
	ภาคกลาง	17	3.30392	.64613
	ภาคเหนือ	5	3.50000	.48591
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6	3.47222	.35616
	ภาคใต้	3	3.83333	.57735
	รวม	57	3.40351	.56074

ข้อมูล Descriptive & ANOVA table (แยกตามภูมิภาค) สำหรับพระภิกษุ สามเณร
ในโครงการวิจัยเรื่อง “แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าในสังคมไทย”

ANOVA		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig
แนวโน้ม จำนวนพระภิกษุ สามเณร(ปัจจัยตาม)	Between Groups	2.003	4	.501	1.229	.310
	Within Groups	21.184	52	.407		
	Total	23.186	56			
ค่านิยมต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1)	Between Groups	8.608E-02	4	2.152E-02	.077	.989
	Within Groups	14.451	52	.278		
	Total	14.537	56			
ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 2)	Between Groups	1.159	4	.290	.861	.493
	Within Groups	17.483	52	.336		
	Total	18.641	56			
การประพฤติปฏิบัติของ พุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่ 3)	Between Groups	.128	4	3.203E-02	.100	.982
	Within Groups	16.618	52	.320		
	Total	16.746	56			
ศรัทธาประชาชนต่อพุทธศาสนา และการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 4)	Between Groups	.305	4	7.633E-02	.265	.899
	Within Groups	14.998	52	.288		
	Total	15.304	56			
การศึกษาของรัฐและของคณะ สงฆ์ต่อพุทธศาสนาต่อการบวช เรียน (ปัจจัยที่ 5)	Between Groups	.807	4	.202	.624	.647
	Within Groups	16.801	52	.323		
	Total	17.608	56			

ข้อมูล Descriptive & ANOVA table (แยกตามวุฒิการศึกษา) สำหรับพระภิกษุ สามเณร
ในโครงการวิจัยเรื่อง “แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าในสังคมไทย”

	วุฒิการศึกษา	N	Mean	Std. Deviation
แนวโน้ม จำนวนพระภิกษุ สามเณร (ปัจจัยตาม)	ม. 6	14	2.35714	.61013
	ปวช.	2	1.50000	.00000
	ปวส.	1	3.00000	.
	ปริญญาตรี	26	2.54808	.68564
	ปริญญาโท	10	2.37500	.58035
	ปริญญาเอก	3	2.00000	.50000
	รวม	56	2.41071	.64918
ค่านิยมต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1)	ม. 6	14	3.92857	.43277
	ปวช.	2	3.55556	.31427
	ปวส.	1	4.22222	.
	ปริญญาตรี	26	4.0085	.58535
	ปริญญาโท	10	3.96667	.49149
	ปริญญาเอก	3	4.00000	.44444
	รวม	56	3.96825	.50706
ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวช เรียน (ปัจจัยที่2)	ม. 6	14	3.09694	.59274
	ปวช.	2	2.91667	.11785
	ปวส.	1	3.57143	.
	ปริญญาตรี	26	3.24176	.47940
	ปริญญาโท	10	3.27143	.74215
	ปริญญาเอก	3	3.94444	.77311
	รวม	56	3.24277	.58127
การประพฤติปฏิบัติของ พุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่3)	ม. 6	14	3.30612	.48155
	ปวช.	2	2.71429	.20203
	ปวส.	1	3.28571	.
	ปริญญาตรี	26	3.20330	.59271
	ปริญญาโท	10	2.97143	.56665
	ปริญญาเอก	3	3.28571	.65465
	รวม	56	3.17602	.55160
ศรัทธาประชาชนต่อพุทธ ศาสนาและการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 4)	ม. 6	14	3.44980	.52777
	ปวช.	2	3.35714	.70711
	ปวส.	1	4.28571	.
	ปริญญาตรี	26	3.68132	.50517
	ปริญญาโท	10	3.74286	.41948
	ปริญญาเอก	3	3.46032	.99127
	รวม	56	3.63180	.52546

ข้อมูล Descriptive & ANOVA table (แยกตามภูมิภาค) สำหรับพระภิกษุ สามเณร
ในโครงการวิจัยเรื่อง “แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าในสังคมไทย”

	ภูมิภาค	N	Mean	Std. Deviation
การศึกษาของรัฐและของคณะ สงฆ์ต่อพุทธศาสนาต่อการ บวชเรียน (ปัจจัยที่5)	ม. 6	14	3.29762	.62422
	ปวช.	2	3.58333	.11785
	ปวส.	1	3.33333	.
	ปริญญาตรี	26	3.48077	.53401
	ปริญญาโท	10	3.20000	.66574
	ปริญญาเอก	3	3.72222	.34694
	รวม	56	3.39881	.56468

ANOVA		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig
แนวโน้ม จำนวนพระภิกษุสามเณร (ปัจจัยตาม)	Between Groups	3.056	5	.611	1.518	.201
	Within Groups	20.123	50	.402		
	Total	23.179	55			
ค่านิยมต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1)	Between Groups	.427	5	9.449E-02	.346	.883
	Within Groups	13.669	50	.273		
	Total	14.141	55			
ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่2)	Between Groups	2.104	5	.421	1.277	.289
	Within Groups	16.480	50	.330		
	Total	18.583	55			
การประพฤติปฏิบัติของ พุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่3)	Between Groups	1.149	5	.230	.738	.599
	Within Groups	15.585	50	.312		
	Total	16.734	55			
ศรัทธาประชาชนต่อพุทธศาสนา และการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 4)	Between Groups	1.136	5	.227	.809	.549
	Within Groups	1.136	50	.281		
	Total	15.186	55			
การศึกษาของรัฐและของคณะสงฆ์ ต่อพุทธศาสนาต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่5)	Between Groups	1.099	5	.220	.669	.649
	Within Groups	16.438	50	.329		
	Total	17.538	55			

ข้อมูล Descriptive & ANOVA table (แยกตามฐานะหรือตำแหน่งในวัด) สำหรับพระภิกษุสามเณร
ในโครงการวิจัยเรื่อง “แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าในสังคมไทย”

	ฐานะหรือตำแหน่งในวัด	N	Mean	Std. Deviation
แนวโน้ม จำนวนพระภิกษุ สามเณร (ปัจจัยตาม)	พระลูกวัด	40	2.47500	.66216
	ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	4	1.75000	.28868
	เจ้าอาวาส	8	2.37500	.64087
	อื่น ๆ (นวกะ)	3	2.33333	.57735
	รวม	55	2.40000	.65014
ค่านิยมต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1)	พระลูกวัด	40	4.00833	.53042
	ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	4	4.11111	.37406
	เจ้าอาวาส	8	3.70833	.44815
	อื่น ๆ (นวกะ)	3	3.77778	.40062
	รวม	55	3.95960	.50754
ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวช เรียน (ปัจจัยที่ 2)	พระลูกวัด	40	3.1131	.59316
	ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	4	3.07143	.76042
	เจ้าอาวาส	8	2.98214	.55295
	อื่น ๆ (นวกะ)	3	3.19048	.21822
	รวม	55	3.23939	.58607
การประพฤติปฏิบัติของ พุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่ 3)	พระลูกวัด	40	3.06786	.55563
	ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	4	3.50000	.27355
	เจ้าอาวาส	8	3.41071	.49155
	อื่น ๆ (นวกะ)	3	3.42857	.74231
	รวม	55	3.16883	.55403
ศรัทธาประชาชนต่อพุทธ ศาสนาและการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 4)	พระลูกวัด	40	3.69881	.49714
	ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	4	3.57143	.55940
	เจ้าอาวาส	8	3.30357	.49155
	อื่น ๆ (นวกะ)	3	3.47619	.82479
	รวม	55	3.61991	.52265
การศึกษาของรัฐและของคณะ สงฆ์ต่อพุทธศาสนาต่อการ บวชเรียน (ปัจจัยที่ 5)	พระลูกวัด	40	3.46667	.54980
	ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	4	3.37500	.82074
	เจ้าอาวาส	8	3.16667	.50395
	อื่น ๆ (นวกะ)	3	3.05556	.67358
	รวม	55	3.39394	.56870

ข้อมูล Descriptive & ANOVA table (แยกตามฐานะหรือตำแหน่งในวัด) สำหรับพระภิกษุสามเณร
ในโครงการวิจัยเรื่อง “แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าในสังคมไทย”

ANOVA		Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig
แนวโน้ม จำนวนพระภิกษุ สามเณร(ปัจจัยตาม)	Between Groups	1.933	3	.644	1.573	.207
	Within Groups	20.892	51	.410		
	Total	22.825	54			
ค่านิยมต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1)	Between Groups	.791	3	.264	1.025	.389
	Within Groups	13.119	51	.257		
	Total	13.910	54			
ภาวะเศรษฐกิจต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่2)	Between Groups	.856	3	.285	.823	.487
	Within Groups	17.692	51	.347		
	Total	18.548	54			
การประพฤติปฏิบัติของ พุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่3)	Between Groups	1.517	3	.506	1.713	.176
	Within Groups	15.058	51	.295		
	Total	16.575	54			
ศรัทธาประชาชนต่อพุทธศาสนา และการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 4)	Between Groups	1.121	3	.374	1.398	.254
	Within Groups	13.630	51	.267		
	Total	14.751	54			
การศึกษาของรัฐและของคณะ สงฆ์ต่อพุทธศาสนาต่อการบวช เรียน (ปัจจัยที่5)	Between Groups	.970	3	.323	.999	.401
	Within Groups	16.495	51	.323		
	Total	17.465	54			

ผนวก ง

แบบสอบถามสำหรับพระภิกษุ สามเณร

เรื่อง แนวโน้มของจำนวนพระภิกษุสามเณร ในทศวรรษหน้าของสังคมไทย

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวโน้มของจำนวนพระภิกษุสามเณรในทศวรรษหน้าของสังคมไทย” ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการส่งเสริมการบรรพชาอุปสมบทของพระภิกษุ สามเณร ให้มีจำนวนเพิ่มขึ้นอันจะสร้างความเจริญรุ่งเรืองแก่พระพุทธศาสนา และทำนุบำรุงให้พระพุทธศาสนามั่นคงสืบไป

ดังนั้นคณะผู้วิจัยขอความกรุณาช่วยตอบแบบสอบถามนี้ทุกข้อความด้วยความความเป็นจริง โดยคณะผู้วิจัยขอรับรองว่า ข้อมูลที่ท่านตอบทั้งหมดจะเก็บไว้เพื่อการศึกษา และนำเสนอผลการวิจัยโดยภาพรวมเท่านั้น

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อแนวโน้มของจำนวนพระภิกษุ สามเณร

(พระมหาสหัส ฐิตสาโร)

หัวหน้าโครงการและทีมงาน

แบบสอบถามสำหรับพระภิกษุ สามเณร
เรื่อง แนวโน้มของจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในทศวรรษหน้าของสังคมไทย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ที่ตรงกับสภาพของท่าน

1. สถานภาพ พระภิกษุ สามเณร
2. อายุ น้อยกว่า 20 ปี 20-30 ปี 31-40 ปี
 41-50 ปี 51-60 ปี มากกว่า 60 ปี
3. ฐานะหรือตำแหน่งในวัด
 พระลูกวัด ผู้ช่วยเจ้าอาวาส
 เจ้าอาวาส อื่น ๆ
4. ตำแหน่งคณะสงฆ์
 เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด
 เจ้าคณะภาค อื่น ๆ
5. วุฒิกการศึกษา
 ประถมปีที่ 4 ประถมปีที่ 6 มัธยมปีที่ 3
 มัธยมปีที่ 6 ปวช. ปวส.
ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก
 อื่น ๆ
6. ภูมิลำเนาของท่าน
 กรุงเทพฯและปริมณฑล ภาคกลาง
 ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 ภาคใต้ อื่น ๆ

ตอนที่ 2 : ความคิดเห็นต่อแนวโน้มและปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุ สามเณร สำหรับพระภิกษุ สามเณร
โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

แนวโน้มและปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุ สามเณร	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
แนวโน้ม จำนวนพระภิกษุ สามเณร (ปัจจัยตาม)					
1. ท่านคิดว่าหลายปีที่ผ่านมา จำนวนพระภิกษุเพิ่มขึ้นทุกปี					
2. ท่านคิดว่าหลายปีที่ผ่านมา จำนวนสามเณรเพิ่มขึ้นทุกปี					
3. ท่านคิดว่าในอนาคต จำนวนพระภิกษุจะเพิ่มขึ้น					
4. ท่านคิดว่าในอนาคต จำนวนสามเณรจะเพิ่มขึ้น					
ค่านิยม ต่อการบวชเรียน (ปัจจัยที่ 1)					
1. ผู้ชายก่อนมีคู่ครอง(แต่งงาน) ควรบวชเป็นพระภิกษุก่อน					
2. การบวช ช่วยทำให้ผู้ชายมีคุณธรรมมากขึ้น					
3. การบวช ช่วยให้พ่อแม่ได้กุศลผู้สวสวรรค์ สุขคติภพ					
4. การบวช ช่วยทำให้เกิดกุศลทั้งภพนี้ และภพหน้า					
5. การบวช ช่วย พัฒนาจิตใจของผู้บวชให้สูงขึ้น					
6. พ่อแม่ ผู้ใหญ่ ศรัทธาในพระพุทธศาสนาจึงให้ลูกชายบวช					
7. การบวชหน้าไฟ จะทำให้ผู้ตายไปสู่สุคติภพ					
8. การบวช ทำให้เป็นคนสมบูรณ์					
9. การบวช ช่วยให้เข้าใจชีวิตชัดเจนขึ้น					
ภาวะเศรษฐกิจ ต่อการบวช (ปัจจัยที่ 2)					
1. ความต้องการสร้างรายได้, ฐานะของตนและครอบครัว มีผลให้การบวชเพิ่มขึ้น					
2. ความจำเป็นในการหารายได้และหน้าที่การทำงาน มีผลให้การบวชลดลง					
3. ความต้องการให้ลูกหลานเรียนในระบบการศึกษาเพื่อสร้างความสามารถในการทำงาน มีผลให้การบวชลดลง					
4. บริษัทเอกชนอนุญาตให้ลาบวชเพียง 7-15 วัน มีผลให้การบวชลดลง					
5. ค่าใช้จ่ายในการบวชมากขึ้น ทำให้มีการบวชลดลง					
6. เศรษฐกิจดี ทำให้คนขวนขวายหาเงินทองมากกว่าคุณธรรมทำให้การบวชลดลง					
7. ภัยทางธรรมชาติ ทำให้การเกษตรเสียหาย เงินทองขาดมือ ทำให้การบวชลดลง					

แนวโน้มและปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนพระภิกษุ สามเณร (ต่อ)	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การประพฤติปฏิบัติ ของพุทธศาสนิกชน (ปัจจัยที่ 3)					
1. ข้าราชการและบุคคลชั้นนำในสังคม มีความประพฤติเป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม					
2. ประชาชนและสังคมมองเห็นการบวชเป็นเรื่องล้ำสมัย					
3. วัดมีการทำกิจกรรมที่น่าสนใจ และเป็นผลประโยชน์แก่ชุมชน					
4. วัดมีการจัดการอบรมเยาวชน และประชาชนให้สอดคล้องกับปัญหาสังคม					
5. วัดและชุมชน มีความร่วมมือกันในการบริหารจัดการวัด					
6. วัดมีการจัดการเทศน์และปฏิบัติเจริญภาวนา ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและชุมชน					
7. พระภิกษุสามเณร มีการประพฤติตนนำศรัทธาเลื่อมใส มีผลให้เกิดความต้องการเอาอย่าง					
ศรัทธาประชาชน ต่อพระพุทธศาสนา และการบวช (ปัจจัยที่ 4)					
1. การครองตนและการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุ มีผลต่อศรัทธาในพระพุทธศาสนา และการบวชเพิ่มขึ้น					
2. การอุทิศตนต่อสังคมและกิจกรรมสาธารณะของพระภิกษุ สามเณร มีผลต่อศรัทธาในพระพุทธศาสนา และการบวชเพิ่มขึ้น					
3. ความอดทนและความสามารถควบคุมตนเองของเยาวชน และประชาชน มีผลให้การบวชลดลง					
4. อุปสรรคต่อการบวชมาจากความคิดว่า การบวชเป็นภาวะที่ยากลำบาก					
5. เยาวชนและประชาชนชอบความสนุกสนาน มีความสะดวกสบาย จึงไม่สนใจที่จะบวช					
5. การปลูกฝังของครอบครัวในเรื่องการหารายได้มีผลต่อให้การบวชลดลง					
6. ความเชื่อเรื่องกุศล ผลบุญ มีผลทำให้การบวชเพิ่มขึ้น					
การศึกษา ของรัฐและของคณะสงฆ์ต่อพระพุทธศาสนาและการบวช (ปัจจัยที่ 5)					
1. การสนับสนุนของรัฐ ต่อการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยงบประมาณเป็นรายหัว มีผลต่อการบวชเพิ่มขึ้น					
2. การกำหนดตำแหน่งผู้บริหารกับขนาดสถานศึกษามีผลต่อการบวชเพิ่มขึ้น					
3. การจัดการศึกษาให้กับเยาวชนโดยคณะสงฆ์ มีผลให้มีผู้มาบวชเพิ่มขึ้น					
4. การประชาสัมพันธ์และการเข้าถึงประชาชนในการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชน โดยคณะสงฆ์ มีผลต่อการบวชเพิ่มขึ้น					
5. การส่งเสริมของภาครัฐที่ให้แก่การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์มีผลต่อการบวชเพิ่มขึ้น					
6. ความเชื่อมั่นในคุณภาพของการศึกษาที่คณะสงฆ์จัดให้แก่เยาวชน มีผลต่อการบวชเพิ่มขึ้น					

ประวัติผู้วิจัย และคณะ

หัวหน้าโครงการวิจัย

- ชื่อ (ภาษาไทย) : พระมหาสหัส ฐิตสาโร
ชื่อ (ภาษาอังกฤษ) : PHRAMAHA SAHAS THITASARA
- หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน : 3 80150015 7705
- ตำแหน่งปัจจุบัน : อาจารย์
- สังกัด : ภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ศูนย์วัดศรีสุदारาม กรุงเทพมหานคร 10700 โทร. / โทรสาร. 0-2433-6588
- ประวัติการศึกษา ;
 - ปริญญาตรี : พุทธศาสตรบัณฑิต (พช.บ) สาขาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 - ปริญญาโท : รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (Public Administration) มหาวิทยาลัยปัญญา ประเทศอินเดียพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (Buddhist Studies)
- สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ
 - การบริหารตามแนวพุทธศาสตร์
 - ธรรมนิเทศ
- ประสบการณ์
 - ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 - ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหิดล
 - หัวหน้าโครงการวิจัย : แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณรในทศวรรษหน้าของสังคมไทย, การบริหารองค์กรคณะสงฆ์, การบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นที่พึ่งของสังคมไทย, การบริหารทรัพยากรมนุษย์ภายในวัดเพื่อสังคม, ผลกระทบของครูพระช่วยสอนสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
 - งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว
แนวโน้มจำนวนพระภิกษุ สามเณรในทศวรรษหน้าของสังคมไทย, 2548, สถาบันวิจัยพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การบริหารองค์การคณะสงฆ์, 2548, สถาบันวิจัยพุทธศาสนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

7.3 งานวิจัยที่กำลังทำ : การบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นที่พึ่งของสังคมไทย, การบริหารทรัพยากรมนุษย์ภายในวัดเพื่อสังคม, ผลกระทบของครูพระช่วยสอนสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

1. ชื่อ (ภาษาไทย) : พระมหาณรงค์ศักดิ์ ฐิติญาโณ (เย็นบำรุง)
ชื่อ(ภาษาอังกฤษ) : Phramaha Narongsak Thitiyano (Yenbamrong)
2. หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน : 3-1020-00866-03-8
3. ตำแหน่งปัจจุบัน : ผู้ช่วยศาสตราจารย์
4. สังกัด : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อาคารเรียนวัดศรีสุदारาม
5. สถานที่ติดต่อ
 - 5.1 ที่ทำงาน : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อาคารเรียนวัดศรีสุदारาม แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๒๔๓๔-๕๕๓๕
 - 5.2 บ้าน/วัด : เลขที่ ๖๓ วัดใหม่ยายเป้น แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐ โทรศัพท์ ๐-๒๔๓๕-๖๕๕๕, ๐-๘๕๕๖-๓๔๕๐๕
6. ประวัติการศึกษา
 - 6.1 ปริญญาตรี : พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ) มนุษยสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
 - 6.2 ปริญญาโท : การศึกษามหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยปุ่น่า ประเทศอินเดีย
 - 6.3 ปริญญาเอก : การศึกษาคุษฎีบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยปุ่น่า ประเทศอินเดีย
 - 6.4 : D.Litt. มหาวิทยาลัยปุ่น่า ประเทศอินเดีย
7. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญ

7.1 พระอภิธรรมปิฎก	7.5 พระไตรปิฎกศึกษา
7.2 พระวินัยปิฎก	7.6 พระสูตรมหายาน
7.3 เปรียบเทียบเถรวาทกับมหายาน	7.7 พระสงฆ์กับการศึกษาสงเคราะห์
7.4 พระพุทธศาสนามหายาน	7.8 พระสงฆ์กับการศึกษาสงเคราะห์
8. ประสบการณ์
 - 8.1 ตัวแทนแม่กองธรรมสนามหลวงไปต่างประเทศ
 - 8.2 ตัวแทนแม่กองบาลีไปเปิดสอบ
 - 8.3 กรรมการวิชาการกองธรรมสนามหลวง
 - 8.4 ตัวแทนสาธยายพระไตรปิฎก ประเทศอินเดีย
 - 8.5 การสาธยายพระไตรปิฎก เฉลิมพระเกียรติ

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

1. ชื่อ (ภาษาไทย) : ดร. อินตา ศิริวรรณ
ชื่อ(ภาษาอังกฤษ) : Dr. Intha Siriwan
2. หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน : 3 5012003 337 115
3. ตำแหน่งปัจจุบัน : อาจารย์
4. สังกัด : ภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ศูนย์วัดศรีสุदारาม กรุงเทพมหานคร 10700 โทร. / โทรสาร. 0-2433-6588

5. ประวัติการศึกษา

- 5.1 ปริญญาตรี : พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ) สาขาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- 5.2 ปริญญาโท : การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยปูนา ประเทศอินเดีย
- 5.3 ปริญญาเอก : การศึกษาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมคอช ประเทศอินเดีย

6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ

6.1 จิตวิทยาการเรียนการสอน	7.5 ปรัชญาการศึกษา
6.2 ปรัชญาการศึกษา	7.6 การบริหารการศึกษา
6.3 พื้นฐานการศึกษา	7.7 พระพุทธศาสนากับสังคม
6.4 วัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นฐาน	7.8 พฤติกรรมการสอนมัธยมศึกษา

7. ประสบการณ์

- 1) การวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การจัดการด้านการเงินของวัด เป็นผู้ร่วมวิจัย
- 2) การวิจัยเรื่อง การศึกษาประสิทธิภาพการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง และวิทยาเขต เป็นผู้ร่วมวิจัย
- 3) หัวข้อวิจัยเรื่องศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐบาลศึกษานิเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2544 เป็นผู้ร่วมวิจัย
- 4) การวิจัยเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพื้นฐานระดับอุดมของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

7.1 หัวหน้าโครงการวิจัย : ศึกษาแนวทางการแนะแนวการศึกษานิสิตปีที่ 2 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, การจัดกิจกรรมวัดเพื่อสังคม, ศึกษาการนิเทศการศึกษาของอาจารย์นิเทศ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

7.2 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว

ศึกษาแนวทางการแนะแนวการศึกษาในระดับปีที่ 2 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
2548

สถาบันวิจัยพุทธศาสนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

7.3 งานวิจัยที่กำลังทำ : การจัดกิจกรรมวัดเพื่อสังคม, ศึกษาการนิเทศการศึกษาของอาจารย์
นิเทศ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

1. ชื่อ (ภาษาไทย) : ดร. เสนาะ ผดุงฉัตร
ชื่อ(ภาษาอังกฤษ) : Dr. Sonoh Padoongchatra
2. หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน : 3 10150223751 6
3. ตำแหน่งปัจจุบัน : อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. สังกัด : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุฯ ท่าพระจันทร์
กรุงเทพมหานคร
5. ประวัติการศึกษา
 - 5.1 พ.ศ. 2517 เปรียญธรรม 9 ประโยค
 - 5.2 พ.ศ. 2521 ประโยคครูพิเศษมัธยม
 - 5.3 พ.ศ. 2523 พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 - 5.4 พ.ศ. 2526 รัฐมหาบัณฑิต (M.A.) เกียรตินิยมอันดับสูง มหาวิทยาลัยปונה
ประเทศอินเดีย
 - 5.5 พ.ศ. 2550 พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย
6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ
 - 6.1 สาขาภาษาบาลี
 - 6.2 สาขาพุทธศาสนา
7. ประสบการณ์
 - 7.1 ประสบการณ์การทำงาน

พ.ศ. 2530-2545	นักวิชาการศาสนา 6 ว. กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ
พ.ศ. 2545-2547	นักวิชาการศาสนา 6 ว. สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม
 - 7.2 ผลงานวิชาการที่เขียน

ธรรมกับเยาวชน
เยาวชนกับพุทธศาสนา
พระอภิธรรมเจ็ดคัมภีร์แปล ฉบับกรมการศาสนา

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

1. ชื่อ (ภาษาไทย) : นายบุญเลิศ จีรภัทร์
ชื่อ(ภาษาอังกฤษ) : Mr Boonlert Chirapatra
2. หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน : 3 1017 01455 050
3. ตำแหน่งปัจจุบัน : อาจารย์
4. สังกัด : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ศูนย์วัดศรีสุदारาม บางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700 โทร./ โทรสาร 0-2433-6588
5. ประวัติการศึกษา
 - 5.1 ปริญญาตรี : วิทยาศาสตร์บัณฑิต (วท.บ.) วิชาเอก สถิติคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
 - 5.2 ปริญญาโท : พัฒนบริหารศาสตร์ มหาบัณฑิต (พบ.บ) วิชาเอก การคลัง วิชาโท เศรษฐมิติ คณะพัฒนาเศรษฐกิจ สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA)
6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ

6.1 วิชาคณิตศาสตร์	6.2 สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์
6.2 สาขาวิชาวางแผนเชิงกลยุทธ์	6.3 สาขาวิชาการตลาด
6.4 สาขาวิจัยการศึกษา	6.6 สาขาวิชาสถิติ
7. ประสบการณ์
 - 1) อาจารย์สอนวิชาคณิตศาสตร์ โรงเรียนกรุงเทพช่างกล และเจ้าหน้าที่สถิติกรมประมง กระทรวงเกษตรฯ
 - 2) อาจารย์สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ คณิตศาสตร์และสถิติ มหาวิทยาลัยเกริก
 - 3) อาจารย์สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ คณิตศาสตร์และสถิติ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตบพิตรพิมุขจักรวรรดิ
 - 4) หัวหน้าหน่วยงานวิจัยเศรษฐกิจทั่วไป ส่วนวิชาการสำนักกรรมการผู้จัดการ ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ จำกัด (มหาชน) ผู้จัดการส่วนส่วนวิเคราะห์ข้อมูลและเศรษฐกิจฝ่าย วิจัยและวางแผน ธนาคารศรีนคร จำกัด (มหาชน) และผู้จัดการฝ่ายวางแผนธุรกิจกลุ่มบริษัท สามมิตรมอเตอร์
 - 5) อาจารย์ประจำ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 - 6) ที่ปรึกษาโครงการ ITB (ชุบชีวิต SME)

ประสบการณ์วิจัย

- 1) ศึกษาความต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา : กรณีศึกษาคณะด้านการศึกษา
- 2) ผู้ช่วยวิจัยโครงการวิจัย “การทดแทนกันของแรงงานกับปัจจัยในอุตสาหกรรมทอผ้า”
- 3) หัวข้อวิจัยเรื่อง “แนวโน้มความต้องการสินเชื่อและเงินฝากของระบบธนาคาร”
- 4) วิจัยเรื่อง “ศึกษาส่วนแบ่งตลาดของสาขาแต่ละแต่สาขาในจังหวัดและอำเภอของ

ธนาคารศรีนคร

5) วิจัยเรื่อง “ศึกษาแนวโน้มความต้องการรถยนต์ในประเทศไทย”

6) วิจัยเรื่อง “แนวโน้มความต้องการขึ้นส่วนรถยนต์บรรทุกทุกในประเทศ: กรณีศึกษา
แหวนบ ไสโครลิก และเพลาารถบรรทุก”

7) วิจัยเรื่อง “การปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษา”

7.1 หัวข้อโครงการวิจัย : หลักกรรมสำหรับกลุ่มผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป, หลักกรรมสำหรับกลุ่มข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ, หลักกรรมสำหรับผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป, การประเมินประสิทธิภาพวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อสังคม, เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา : กรณีศึกษาในกรุงเทพและปริมณฑล

7.2 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว :

หลักกรรมสำหรับกลุ่มผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป, 2548, สถาบันวิจัยพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

หลักกรรมสำหรับกลุ่มข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ, 2548, สถาบันวิจัยพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

หลักกรรมสำหรับผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป, 2548, สถาบันวิจัยพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การประเมินประสิทธิภาพวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2548, สถาบันวิจัยพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

7.3 งานวิจัยที่กำลังทำ : ระบบการบริหารจัดการวัดเพื่อสังคม, เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา : กรณีศึกษาในกรุงเทพและปริมณฑล